

T.C.

Ardahan Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Sağlık Yönetimi Ana Bilim Dalı

Sağlık Yönetimi Bilim Dalı

**SAĞLIK ŞİRKETLERİNE AİT SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK
RAPORLARININ GRI STANDARTLARIYLA
KARŞILAŞTIRILMASI: BIST'TE BİR UYGULAMA**

Aran ERDEN

Prof. Dr. Mehmet ARSLAN

Yüksek Lisans

Ardahan, 2024

SAĞLIK ŞİRKETLERİNE AİT SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLARININ GRI
STANDARTLARIYLA KARŞILAŞTIRILMASI: BİST’TE BİR UYGULAMA

Aran ERDEN

Danışman

Prof. Dr. Mehmet ARSLAN

Eş Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Bora TOPAL

Ardahan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Sağlık Yönetimi Ana Bilim Dalı

Sağlık Yönetimi Bilim Dalı

Yüksek Lisans

Ardahan, 2024

KABUL VE ONAY

Aran ERDEN tarafından hazırlanan “Sağlık Şirketlerine Ait Sürdürülebilirlik Raporlarının GRI Standartlarıyla Karşılaştırılması: BIST’te Bir Uygulama” başlıklı bu çalışma, 21.05.2024 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Dr. Öğr. Üyesi, Eda AYYACIK (Başkan)

Prof. Dr., Mehmet ARSLAN (Danışman)

Dr. Öğr. Üyesi, Bora TOPAL (Eş Danışman)

Dr. Öğr. Üyesi, Ayşe ŞAHİN

Dr. Öğr. Üyesi, Seda AĞGÜL

Bu tez, Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen ve yukarıda adları yazılı jüri üyeleri tarafından kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Mustafa ŞENEL
Enstitü Müdürü

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Ardahan Üniversitesi'ne verdiğimi bildiririm. Bu izinle üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan **“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”** kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / Ardahan Üniversitesi Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

03/06/2024

Aran ERDEN

“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”

- (1) Madde 6. 1. Lisansüstü tezle ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez **danışmanının** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu** iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
- (2) Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez **danışmanının** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulunun** gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.
- (3) Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, **tezin yapıldığı kurum** tarafından verilir *. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, **ilgili kurum ve kuruluşun önerisi** ile **enstitü** veya **fakültenin** uygun görüşü üzerine **üniversite yönetim kurulu** tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

* **Tez danışmanının** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu** tarafından karar verilir.

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında zgn olduğunu, Tez Danışmanının **Prof. Dr. Mehmet ARSLAN** danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Ardahan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

Aran ERDEN

ÖN SÖZ

Sağlık hizmeti alanında faaliyet gösteren işletmelerin, mevcut ve gelecekte elde edeceği kaynaklarının verimli kullanımı, ürün ve hizmetlerin sosyal, çevresel ve ekonomik etkilerinin çalışanlar ve toplum tarafından şeffaf bir şekilde bilinmesi nesiller için önemli bir rol oynamaktadır. Çalışmada Borsa İstanbul'da yer alan sağlık şirketlerinin faaliyetlerinin yayınlandığı sürdürülebilirlik raporlarının GRI standartlarına uyumu incelenmiştir.

Araştırma konusunun temelini oluşturan kıymetli hocam sayın Dr. Engin BOZTEPE'ye, tez süreci aşamasında bilgi birikimleri ve tecrübeleriyle destek olan, yol gösteren değerli danışmanım sayın Prof. Dr. Mehmet ARSLAN'a, değerli eş danışmanım sayın Dr. Öğr. Üyesi Bora TOPAL'a ve güler yüzü ile beni cesaretlendiren kıymetli hocam sayın Dr. Öğ. Üyesi Işıl KIROĞLU ARSLAN'a teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca veri toplama aşamasında yardımcı olan İlker GÖNENLİ'ye, yüksek lisansa başlamak için beni cesaretlendiren, desteğini hep hissettiğim eşime, bu süreçte zamanlarından aldığım sevgili çocuklarıma, beni bu günlere getiren canım aileme şükranlarımı sunuyorum.

Aran ERDEN

Ardahan, 2024

ÖZET

ERDEN, Aran. *Sağlık Şirketlerine Ait Sürdürülebilirlik Raporlarının GRI Standartlarıyla Karşılaştırılması: BIST’te Bir Uygulama*, Yüksek Lisans Tezi, Ardahan, 2024.

Bu çalışmada, Borsa İstanbul (BIST)’da işlem gören sağlık şirketleri tarafından hazırlanan sürdürülebilirlik raporlarının, uluslararası anlamda kabul görmüş GRI (Global Reporting Initiative-Küresel Raporlama Girişimi) standartlarına uygunluğunun tespit edilmesi ve varsa farklılıkların neler olduğunun belirlenmesi ve belirlenen farklılıkların nedenlerinin araştırılması amaçlanmıştır. Çalışma örneklemini BIST’te işlem gören ve sürdürülebilirlik raporu hazırlayan sağlık şirketleri oluşturmaktadır. Araştırma iki aşamada yürütülmüştür. Birinci aşamada; çalışmaya konu olan sürdürülebilirlik raporları şirketlerin internet sitelerinden elde edilmiş ve içerik analizi yapılmıştır.

Yapılan içerik analizi sonucunda GRI konsolide veri setleri ile BIST’te işlem gören sağlık şirketlerinin hazırladığı sürdürülebilirlik raporlaması arasında doğrusal bir eğilim olmakla beraber çevre ve ekonomi kategorilerinde belirgin farklılıklar olduğu görülmüştür. İkinci aşamada araştırmaya konu olan şirketlerin yetkilileriyle birebir görüşülmüştür. Görüşme öncesi, oluşturulan görüşme formu ile yöneltilen sorular kapsamında GRI standartlarına göre eksiklikler tespit edilmiştir. Görüşme yapılan sağlık şirketi yöneticileri; yetersiz eğitim, standartların zamanında güncellenememesi, raporlarda esneklik sağlanması, kamunun teşvik sağlanması hususlarında destek verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Anahtar Sözcükler:

Sürdürülebilirlik, Sürdürülebilir raporlama, GRI standartları, Sağlık şirketleri, İçerik analizi

ABSTRACT

ERDEN, Aran. *Comparison of Sustainability Reports of Healthcare Companies with GRI Standards: An Application in BIST*, Master's Thesis, Ardahan, 2024.

In this study, the aim is to determine the compliance of sustainability reports prepared by healthcare companies listed on the Borsa Istanbul (BIST) with the globally recognized GRI (Global Reporting Initiative) standards, identify any differences, and investigate the reasons for these differences, if any. The study sample consists of healthcare companies listed on BIST that prepare sustainability reports. The research was conducted in two stages. In the first stage; The sustainability reports subject to the study were obtained from the companies' websites and content analysis was conducted.

As a result of the content analysis, it was observed that there was a linear trend between the GRI consolidated data sets and the sustainability reporting prepared by healthcare companies traded on BIST, but there were significant differences in the environment and economy categories. In the second stage, one-on-one interviews were held with the officials of the companies subject to the research. Before the interview, deficiencies were identified according to GRI standards within the scope of the questions asked with the interview form. Interviewed healthcare company managers; They stated that support should be given regarding insufficient training, failure to update standards on time, flexibility in reports, and public incentives.

Keywords:

Sustainability, Sustainability reporting, GRI standards, Healthcare companies, Content analysis

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI.....	ii
ETİK BEYAN.....	iv
ÖN SÖZ.....	v
ÖZET.....	vi
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	viii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	xii
TABLolar DİZİNİ	xiii
ŞEKİLLER DİZİNİ	xv
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM.....	3
SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK KAVRAMI	3
1.1. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK TARİHÇESİ VE KÖKENLERİ.....	6
1.1.1. Sürdürülebilirlik Kavramının Evrimi	9
1.1.2. Sürdürülebilirlik İlkelerinin Gelişimi	11
1.2. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK KAVRAMININ ÖNEMİ VE FAYDALARI.....	13
1.2.1. İşletmeler İçin Sürdürülebilirlik Faydaları	15
1.2.2. Toplum ve Çevre İçin Sürdürülebilirlik Faydaları	17
1.3. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLAMASININ GEREKLİLİĞİ VE AMACI.....	19
1.3.1. Sürdürülebilirlik Raporlarının Paydaşlar ile İlişkisi.....	22
1.3.2. Sürdürülebilirlik Raporlamasının Şeffaflık ve İtibar Üzerindeki Etkileri.....	24
1.4. ULUSLARARASI SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLAMASI VE TÜRLERİ.....	26
1.4.1. Uluslararası Sürdürülebilirlik Raporlaması Standartları	28
1.4.2. Sürdürülebilirlik Raporlama Türlerinin Karşılaştırılması	30
1.4.3. İyi Uygulama Örnekleri.....	32
2. BÖLÜM.....	35

KÜRESEL RAPORLAMA GİRİŞİMİ (GRI) STANDARTLARI.....	35
2.1. GRI STANDARTLARININ TARİHÇESİ VE GELİŞİMİ.....	36
2.1.1. GRI'nin Oluşum Süreci ve Amaçları	38
2.1.2. GRI Standartlarının Evrimi	39
2.2. GRI STANDARTLARININ GENEL TANIMI.....	41
2.2.1. GRI Standartlarının Temel İlkeleri.....	41
2.2.2. GRI Standartlarının Kapsamı ve Genel Uygulanabilirlik	43
2.3. GRI STANDARTLARININ DETAYLARI.....	44
2.3.1. GRI Standartlarının Yapısı ve Bileşenleri.....	46
2.3.1.1. Temel Raporlama İlkeleri	46
2.3.1.2. Performans Standartları	48
2.3.2. Sağlık Sektörü ile İlgili GRI Standartları	50
2.3.2.1. Sağlık Hizmetleri Standartları	51
2.3.2.2. İlaç ve Biyoteknoloji Standartları	52
2.3.3. GRI Standartlarının Uygulanması ve Raporlama Süreci.....	54
2.3.3.1. GRI Raporlama İlkelerine Uyum.....	56
2.3.3.2. Veri Toplama ve Analiz Süreçleri	57
2.3.4. GRI Standartlarının Dünya Çapındaki Etkileri ve Kabulü.....	58
2.3.4.1. GRI Standartlarının İş Dünyası ve Yatırımcılar Üzerindeki Etkileri	59
2.3.4.2. GRI Standartlarının Uluslararası Kabulü ve Uygulama Örnekleri.....	60
2.3.4.3. GRI Standartlarının Gelecekteki Rolü	63
2.4. LİTERATÜR TARAMASI	65
3. BÖLÜM.....	72
YÖNTEM.....	72
3.1. VERİ TOPLAMA METODU	73
3.2. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	73
3.3. VERİLERİN ANALİZİ	73
4. BÖLÜM.....	74
BULGULAR VE DEĞERLENDİRME	74
4.1. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLARININ KATEGORİLERE GÖRE ANALİZİ.....	74
4.1.1. Araştırmada Kodlama Aşaması.....	75

4.1.2. Araştırmanın Kategorileri.....	75
4.1.3. Araştırmanın Temaları.....	75
4.1.4. GRI ile Şirketlerin Hazırladıkları Sürdürülebilirlik Raporlarında En Çok Kullanılan Kavramların Karşılaştırılması	83
4.1.5. Konsolide GRI Standartları Seti İle Şirketlerin Hazırladıkları Sürdürülebilirlik Raporlarının Tema ve Alt Tema Bazlı Karşılaştırılması	83
4.2. GÖRÜŞME FORMLARININ ANALİZİ.....	88
4.2.1. Araştırmanın Kısıtlılıkları	88
4.2.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi.....	89
4.2.3. Araştırma Verilerinin Toplanması, Kategorilerin ve Temaların Belirlenmesi.....	90
4.2.4. Görüşme Formları ile İlgili Bulgular.....	92
4.2.4.1. Sürdürülebilirlik Kavramı Kategorisi İle İlgili Katılımcıların Görüşü.....	92
4.2.4.2. Sürdürülebilirlik Raporlaması Kategorisi İle İlgili Katılımcıların Görüşü.....	92
4.2.4.3. Borsa İstanbul Kategorisi İle İlgili Katılımcıların Görüşü	98
4.2.4.4. GRI Standartları Kategorisi İle İlgili Katılımcıların Görüşü	99
4.3. BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	106
4.3.1. Sürdürülebilirlik Raporlarına Ait Bulguların Değerlendirilmesi	107
4.3.1.1. Ekonomi Kategorisindeki Bulguların Değerlendirilmesi	108
4.3.1.2. Çevresel Kategoride Bulguların Değerlendirilmesi.....	108
4.3.1.3. Sosyal Kategoride Bulguların Değerlendirilmesi	108
4.3.1.4. Diğer Kategorisinde Yer Alan Bulguların Değerlendirilmesi	109
4.3.2. Görüşme Formlarına Ait Bulguların Değerlendirilmesi.....	109
4.3.2.1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine Ait Bulguların Değerlendirilmesi.....	109
4.3.2.2. Sürdürülebilirlik Kavramına İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi..	109
4.3.2.3. Sürdürülebilirlik Raporlamasına İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi.....	110
4.3.2.4. Borsa İstanbul'a Ait Bulguların Değerlendirilmesi	110
4.3.2.5. GRI Standartlarına İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi.....	111

SONUÇ.....	112
KAYNAKÇA	115
EKLER.....	132
EK 1. ORİJİNALLIK RAPORU FORMU	132
EK 2. ETİK KURUL İZİN FORMU	133
ÖZ GEÇMİŞ.....	134

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

Akt.	Aktaran
BIST	Borsa İstanbul
BM	Birleşmiş Milletler
BSS	Borsadaki Sağlık Şirketleri
CATMA	Computer Assisted Text Markup and Analysis- Bilgisayar Destekli Metin İşaretleme ve Analizi
CDP	Carbon Disclosure Project- Karbon Azaltma Projesi
CSR	Corporate Social Responsibility- Kurumsal Sosyal Sorumluluk
Ed.	Editör
GRI	Global Reporting Initiative- Küresel Raporlama Girişimi
IBM	Uluslararası İş Makineleri
ISO	Uluslararası Standart Organizasyonu
İSG	İş Sağlığı ve Güvenliği
KGK	Kamu Gözetim Kurumu
OECD	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
SASB	Sürdürülebilir Muhasebe Standartları Kurulu
SDG	Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları
SPK	Sermaye Piyasası Kurulu
SRU	Sürdürülebilirlik Raporlaması Uzmanı
STK	Sivil Toplum Kuruluşları
TCFD	Task Force on Climate-Related Financial Disclosures- İklimle İlgili Mali Açıklamalar Çalışma Grubu
UNEP	Birleşmiş Milletler Çevre Programı
UNGC	Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi
Vb.	Ve benzeri
Vd.	Ve diğerleri
WCED	World Commission on Environment and Development- Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1. Standartlara Ait Genel Bildirimler.....	48
Tablo 2. Raporlama İlkeleri	55
Tablo 3. Yerli ve Yabancı Literatür Araştırmaları.....	66
Tablo 4. GRI Sağlık Sektörüne Yönelik Kategori ve Konular	76
Tablo 5. Sağlık Sektörüne Yönelik Kategoriler, Temalar ve Alt Temalar	77
Tablo 6. İşletmeler için Sağlık Kültürü Göstergeleri Raporunda En Çok Tekrar Eden 25 Kelime	79
Tablo 7. Araştırma Kapsamındaki Sağlık Şirketlerinin Sürdürülebilirlik Raporlarında En Çok Tekrar Eden 25 Kelime	81
Tablo 8. Endirekt Ekonomik Etkiler Teması İle İlgili Alt Temalara Ait Atıf Sayıları ve Yüzdeleri	84
Tablo 9. Çevresel Kategori İle İlgili Temalara Ait Atıf Sayıları ve Yüzdeleri.....	85
Tablo 10. Sosyal Kategoride Yer Alan Temalara Ait Atıf Sayıları ve Yüzdeleri.....	86
Tablo 11. Diğer Kategori Grubunda Yer alan Temalara Ait Atıf Sayıları ve Yüzdeleri	87
Tablo 12. Katılımcıların Demografik Özellikleri.....	89
Tablo 13. Kategoriler ve Temaların Belirlenmesi.....	91
Tablo 14. Sürdürülebilirlik Raporlamasının Kapsamını Gösteren Tema ve Alt Temalar İle İlgili Görüşler.....	93
Tablo 15. Sürdürülebilirlik Raporlamasının Olumlu ve Olumsuz Etkilerini Gösteren Alt Temalar	94
Tablo 16. Şirketleri Sürdürülebilirlik Raporlaması Hazırlamaya İten Sebepleri Gösteren Alt Temalar	96
Tablo 17. Sürdürülebilirlik Raporu Hazırlamanın Çevreye Etkileri ve Görülen Eksiklikler Konusundaki Alt Temalar	97
Tablo 18. Şirketin BIST'te İşlem Görmesinin, Sürdürülebilirlik Raporu Hazırlamaya Etkisini Gösteren Alt Temalar	98
Tablo 19. GRI Standartları Hakkında Bilgi Düzeyi ve Şirketlerin GRI Standartlarına Uyum Düzeyi	99
Tablo 20. Türkiye'de Hazırlanan Sürdürülebilirlik Raporlarının GRI Standartlarına Uygunluğu Hakkında Görüşler	101

Tablo 21. Sürdürülebilirlik Raporu Hazırlarken GRI Standartlarının Yanısıra Diğer Uluslararası Standartların Kullanılması İle İlgili Alt Temalar.....	102
Tablo 22. Türkiye’de GRI Standartlarının Tanıtılması ve Uygulanmasına Yönelik Resmi Kuruluşların Faaliyetlerini Gösteren Alt Temalar	103
Tablo 23. Şirketlerin GRI Standartları İle İlgili Olarak Resmi Kuruluşlardan Beklentilerini Gösteren Alt Temalar	104
Tablo 24. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formunda En Çok Tekrar Edilen 20 Kelime	106

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Sürdürülebilirliğin Ortaya Çıkmasındaki Önemli Etmenler	9
Şekil 2. GRI'nin İşletmeler İçin Sağlık Göstergelerini İçeren Raporuna Ait Kelime Bulutu.....	79
Şekil 3. Araştırma Kapsamındaki Sağlık İşletmelerine Ait Sürdürülebilirlik Raporlarına Ait Kelime Bulutu	81
Şekil 4. Araştırma Kapsamındaki Tüm Görüşme Formlarına Ait Kelime Bulutu	105

GİRİŞ

Günümüz iş dünyasında sürdürülebilirlik kavramı, işletmelerin faaliyetlerini sadece finansal kazanç odaklı değil, aynı zamanda çevresel ve sosyal etkileri göz önünde bulundurarak sürdürmeleri gerekliliğini vurgulamaktadır. Sürdürülebilirlik, işletmelerin uzun vadeli başarılarını sürdürmek için stratejik bir öneme sahiptir ve bu nedenle birçok şirket, sürdürülebilirlik performanslarını raporlama yoluna gitmektedir. Bu bağlamda, sürdürülebilirlik raporları, işletmelerin sürdürülebilirlik stratejilerini, performanslarını ve taahhütlerini paydaşlarına sunma aracı olarak öne çıkmaktadır.

Borsa İstanbul (BIST) bünyesinde işlem gören sağlık sektörü şirketleri, ulusal ve uluslararası düzeyde önemli bir role sahiptir. Bu şirketler, sağlık hizmetleri sunmanın ötesinde, sürdürülebilirlik ilkelerini benimseyerek çevresel ve sosyal sorumluluklarını yerine getirmektedirler. Bu nedenle, bu şirketlerin sürdürülebilirlik raporlarının, uluslararası olarak kabul görmüş olan Küresel Raporlama Girişimi (GRI) standartlarına uygunluğunun incelenmesi, önemli bir araştırma konusu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu araştırma, BIST'te işlem gören sağlık sektörü şirketlerinin sürdürülebilirlik raporlarını GRI standartlarıyla karşılaştırmayı amaçlamaktadır. Bu karşılaştırma, söz konusu şirketlerin sürdürülebilirlik performanslarını daha iyi anlama, sürdürülebilirlik raporlama süreçlerini iyileştirme ve en iyi uluslararası uygulamalara daha fazla uyum sağlama amacı taşımaktadır. Ayrıca, bu çalışma GRI standartlarına uyumsuzlukların nedenlerini ve iyileştirme fırsatlarını belirlemeyi hedeflemektedir.

İnsan ihtiyaçlarının sınırsız ve olanakların sınırlı olması nedeniyle, insanların tüm isteklerinin yerine getirilmesi imkânsızdır. Ancak özellikle son elli yılda dünyada meydana gelen gelişmelerle beraber toplumlar daha fazla tüketime yoğunlaşmıştır. Toplumlarda meydana gelen bu tüketim alışkanlığı, toplumların ihtiyaçlarını karşılamak için kaynaklarını israf etmesine, hem doğal kaynakları hem de ekonomik kaynakları hızla tüketmesine sebep olmuştur. Bu israf ve kaynakların hızla tüketilmesi; küresel ısınma, nesli tükenen varlıklar, verimsizleşen topraklar ve ülkelerin aşırı borçlanması gibi genel sorunlar ortaya çıkarmıştır (Toker ve Çınar, 2018, s. 47). Bu sorunlarla mücadele edebilmek için her alanda sürdürülebilirlik kavramı önem kazanmıştır.

Sürdürülebilirlik anlayışı insanlara olduğu gibi şirketlere de sorumluluklar yüklemiştir. Bu sorumluluk doğrultusunda, işletmeler faaliyetlerinde sürdürülebilirlik

anlayışına dikkat ettiklerini paydaşlarına anlatabilmek için belirli periyotlarla sürdürülebilirlik raporları düzenler. Kullandıkları malzemeler, yaptıkları faaliyetler nedeniyle sağlık şirketlerinin de sürdürülebilirlik anlayışına uygun davrandığını göstermek üzere şeffaf, güvenilir ve işletme planlarını içeren sürdürülebilirlik raporlarını paydaşlarını bilgilendirmek üzere düzenlemeleri önem kazanmıştır.

Günümüzde uluslararası anlamda faaliyet gösteren şirketlerin %90-95'i sürdürülebilirlik raporu hazırlarken (Ernst ve Young, 2014; King vd., 2015) bu sürdürülebilirlik raporlarının %85'i GRI standartlarına göre hazırlanmaktadır (Calace, 2016). Türkiye'deki işletmelerin sürdürülebilirlik raporları hazırlarken, GRI standartlarını kullanmaları, işletmelerin uluslararası piyasalara entegrasyonu açısından büyük önem taşımaktadır.

Tez konusunun kapsamını, BIST-100 endekste işlem gören ve belirli periyotlarla sürdürülebilirlik raporu düzenleyen 10 sağlık şirketi oluşturmaktadır.

Çalışmanın temelini Birleşmiş Milletler (BM) tarafından yayınlanan 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları oluşturmaktadır. Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile birlikte ekonomik, sosyal ve çevresel yönden dünya genelinde sorun oluşturan ve dezavantajlı bireylerin oluşmasına sebep olan problemlerin ortadan kaldırılması amaçlanmıştır. Çalışmanın konusunu oluşturan sağlık alanında faaliyet gösteren işletmelerden, sürdürülebilirlik anlayışına sahip olanların sayısının artması ve sürdürülebilirlik anlayışına sahip ancak uluslararası standartlardan farklı davranan işletmelerin eksikliklerinin giderilmesi amaçlanmaktadır.

Bu amaçla, BIST'te işlem gören sağlık şirketleri tarafından hazırlanan sürdürülebilirlik raporlarının, uluslararası anlamda kabul görmüş GRI standartlarına uygunluğunun tespit edilmesi, varsa farklılıkların neler olduğunun belirlenmesi ve belirlenen farklılıklarının nedenlerinin araştırılması hedeflenmektedir.

Çalışmanın sonucunda Türkiye'de faaliyet gösteren sağlık şirketlerine ait sürdürülebilirlik raporları ile uluslararası sağlık şirketlerinin sürdürülebilirlik raporları incelenerek olası farklılıklar belirlendikten sonra BIST'te işlem gören sağlık şirketlerinin hazırladıkları sürdürülebilirlik raporlarının, uluslararası sürdürülebilirlik raporlarına entegrasyonunun sağlanması amaçlanmaktadır.

1. BÖLÜM

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK KAVRAMI

Sürdürülebilirlik, belirli bir kaynağın, sürecin veya faaliyetin, uzun vadede kaynaklarını tüketmeden veya zarar vermeden sürdürülebilir bir şekilde devam ettirilmesini ifade eder. Sürdürülebilirlik, ekonomik, çevresel ve sosyal boyutlarda düşünülmelidir. Sürdürülebilirlik, insanların şu anki ihtiyaçlarını karşılarken, gelecek nesillerin de aynı ihtiyaçları karşılayabilmesini sağlamayı amaçlar (Ergün ve Çobanoğlu, 2012, s. 98).

- **Çevresel Sürdürülebilirlik:** Bu boyut, doğal kaynakların sürdürülebilir bir şekilde kullanılmasını ve çevrenin korunmasını kapsar. Çevresel sürdürülebilirlik, su kaynaklarının etkin kullanımı, enerji tasarrufu, biyoçeşitliliğin korunması, atık azaltma ve geri dönüşüm gibi uygulamaları içerir.

- **Ekonomik Sürdürülebilirlik:** Bu boyut, ekonomik faaliyetlerin gelecekte de sürdürülebilir olmasını amaçlar. Sürdürülebilir ekonomi, sadece kısa vadeli kâr amaçlayan değil, uzun vadeli sürdürülebilir büyümeyi hedefleyen işletmeleri ve politikaları içerir. Adil gelir dağılımı, ekonomik istikrar ve iş gücünün eğitimi bu boyuta dâhil edilir.

- **Sosyal Sürdürülebilirlik:** Bu boyut, toplumun sağlığı, eğitimi, eşitlik ve refahını kapsar. Sosyal sürdürülebilirlik, insan haklarının saygı görmesi, toplumsal eşitsizliklerin azaltılması ve toplumun katılımcı olmasını teşvik eden uygulamaları içerir (Pamukçu, 2016, s. 11).

İşletmeler için sürdürülebilirlik, sadece çevresel sorumlulukları yerine getirmek anlamına gelmez, aynı zamanda işletmenin uzun vadeli başarısını destekler. Sürdürülebilir işletmeler, daha iyi bir itibar kazanır, kaynakları daha verimli kullanır ve gelecekteki pazarlarda rekabet avantajı elde ederler. Ayrıca, çevresel ve sosyal faktörlerin önemli hale geldiği bir dönemde, işletmeler sürdürülebilirlikle ilgili konuları ciddi bir şekilde ele almalıdır (Gençoğlu ve Aytaç, 2016, s. 55).

Sürdürülebilirlik, sadece bugünkü nesillerin ihtiyaçlarını karşılamakla kalmaz, aynı zamanda gelecek nesillerin yaşam kalitesini ve kaynaklarını korur. Sürdürülebilirlik, doğal kaynakların tükenmesini, çevresel kirliliği ve sosyal sorunları önlemeye yardımcı

olur. Bu nedenle, sürdürülebilirlik bir toplumun ve dünyanın uzun vadeli sağlığı ve refahı için kritik bir öneme sahiptir.

Sürdürülebilirlik kavramı, birçok farklı sektörde ve dünya genelinde birçok organizasyon ve topluluk tarafından benimsenmektedir. Bu kavramın önemi giderek artmaktadır, çünkü kaynakların sınırlı olduğu bir dünyada, sürdürülebilir bir geleceği desteklemek ve korumak herkesin sorumluluğudur (Özdemir ve Pamukçu, 2016, s. 32).

Sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir kalkınma kavramları bilim insanları ve karar vericiler tarafından genellikle birbirlerinin yerine kullanılmıştır. Her iki terimin de kökü, günlük dilde kullanılan "sürdürmek" kelimesine dayanmaktadır. Altan tutmak, desteklemek anlamına gelen Latince "subtenir" kelimesinden türetilmiştir (Martin, 1995).

Sürdürülebilirliğin tek bir tanımını yapmak zordur. Ekolojik, ekonomik, finansal, sosyal, politik ve kurumsal sürdürülebilirliğe göre tanımı da değişmektedir. Tanımlardan birkaçı aşağıda ifade edilmiştir:

Sürdürülebilirlik, kaynakları tüketmeyecek veya doğal döngülere zarar vermeyecek yöntemler, sistemler ve materyaller kullanmak anlamına gelir (Rosenbaum, 1993). Sürdürülebilirlik kavramı ekolojik açıdan, doğal kaynakların sürekli olarak elde edilmesi olarak tanımlanmıştır (Gladwin ve diğerleri, 1995). Sürdürülebilirlik, kuşaklar arası sorumluluk oluşturan bir kavramdır (Tamer, 2019).

Sürdürülebilirliğin belki de en çok kabul gören tanımı BM tarafından 1987'de yayınlanan Brundtland Raporu'ndan çıkmıştır. 'Ortak Geleceğimiz' başlıklı rapor, hem çok taraflılığı hem de ulusların karşılıklı birbirine bağımlılığını ifade etmiştir. Rapor sürdürülebilirliği şu şekilde özetledi:

Sürdürülebilirlik, gelecek nesillerin ihtiyaçlarını karşılama yeteneğinden ödün vermeden mevcut ihtiyaçların karşılanması olarak tanımlanmıştır (Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu, 1987).

Sürdürülebilirliğe ihtiyaç duyulmasında ve sürdürülebilirliğin önemli hale gelmesinde aşağıdaki faktörlerin etkisi vardır (Aras ve Crowther, 2009).

- **Küresel Isınma:** Dünya genelinde meydana gelen iklimsel değişiklikler tüm insanlığı olumsuz etkilemektedir. Bilim insanları, küresel ısınma ve iklim değişikliğine çözüm bulmak üzere araştırmalar yapmaktadır. İklim değişikliğinde birçok faktör vardır. Sürdürülebilirlik iklim değişikliği konusunda yaşanan endişeleri giderici faktörlerden biridir (Özdemir ve Pamukçu, 2016, s. 32).

- **Doğal Çevre:** Atmosfere salınan karbon gazının en aza indirilmesinin gerekli olması; Ülkeler Kyoto Protokolü kapsamında kendilerini bağlayıcı hukuki kararlara imza atarak sera gazı emisyonunun azaltılmasına yardımcı olur.

- **Kaynakların Tükenme Özelliği:** Dünyadaki fosil kaynaklar ve diğer kaynakların tükenmesi nedeniyle mevcut kaynakların daha dikkatli kullanılması gerekliliği sürdürülebilirliği önemli hale getirmiştir.

- **Nüfus Artışı:** Dünya nüfusu, 1900'lü yıllarda 1,5 milyar, 1950'lerde 2,5 milyar 2020 yılı itibariyle 7,5 milyara ulaşmıştır. Dünya nüfusunun 2050 yılında 10 milyar olması beklenmektedir (Özgür, 2017, s. 5). Dünya nüfusu sürekli artmakta ancak dünyanın kaynakları aynı kalmakta hatta azalmaktadır. Bu durum göstermektedir ki insanoğlu kaynakları sürdürülebilir şekilde kullanmaz ise insanlığın geleceği tehlikeye girecektir.

Bu bağlamda kaynakların sürdürülebilirliği büyük önem taşımaktadır. Sürdürülebilirlik kavramının temel ilkeleri olarak aşağıdaki maddeler sıralanabilir (Akgül, 2010, s. 144):

- **Geleceği Düşünme:** Sürdürülebilirlik, bugünün ihtiyaçlarını karşılamanın ötesine geçer. Gelecek kuşakların da aynı kaynakları kullanabilmesi için şu anki faaliyetlerin etkilerini dikkate alır. Bu durum, kaynakları aşırı tüketmekten kaçınmayı ve doğal çevreyi bozmadan hareket etmeyi içerir.

- **Dengeli Yaklaşım:** Sürdürülebilirlik, çevresel, ekonomik ve sosyal boyutları dengeli bir şekilde ele alır. Bu üç boyut arasındaki dengeyi korumak, sürdürülebilir bir geleceği desteklemenin anahtarıdır. Bir boyutu ele alırken, diğerlerini göz ardı etmeden hareket etmek önemlidir (Kaypak, 2011, s. 20).

- **İşbirliği ve Paydaş Katılımı:** Sürdürülebilirlik, farklı paydaşların (şirketler, hükümetler, sivil toplum, akademik kurumlar, vb.) işbirliği yapmasını gerektirir (Sarıkaya ve Oruç, 2010, s. 97). Paydaşların katılımı, sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmada önemlidir. Herkesin bu süreçte sorumluluğu vardır.

- **Veri ve Bilgi Temelli Kararlar:** Sürdürülebilirlik, veri ve bilgiye dayalı karar alma süreçlerini vurgular. Kaynakların etkili bir şekilde kullanılması için, bilimsel veriler ve analizler önemlidir. Bu veriler, etkilerin ölçülmesini ve iyileştirme fırsatlarını tanımlamayı içerir.

Sürdürülebilirlik, iş dünyasında giderek daha fazla öneme sahip olmaktadır. İşletmeler, sürdürülebilirlik stratejilerini benimsemekte ve sürdürülebilirlik raporlamasını artan bir şekilde uygulamaktadır. Sürdürülebilirlik raporlaması, işletmelerin aşağıdaki şekillerde faydalanmasına yardımcı olabilir (Aksoy, 2019, s. 341):

- **Rekabet Avantajı:** Sürdürülebilirlik, müşterilerin ve yatırımcıların dikkatini çekmek için bir fırsat sunar. Sürdürülebilir iş uygulamaları, işletmelere rekabet avantajı sağlayabilir.

- **Maliyet Tasarrufu:** Enerji verimliliği, atık azaltma ve kaynakların daha verimli kullanılması, işletmelerin maliyetlerini düşürebilir.

- **İtibar ve Marka Değeri:** Sürdürülebilirlik, işletmelerin itibarını ve marka değerini artırabilir. Sosyal ve çevresel sorumluluklarına odaklanan işletmeler, tüketiciler ve yatırımcılar arasında daha saygın hale gelebilir.

- **Yatırım ve Finansman:** Sürdürülebilirlik raporları, yatırımcılar ve finans kurumları tarafından dikkate alınır. Sürdürülebilir iş uygulamalarına sahip işletmeler, daha fazla yatırım ve finansman fırsatına erişebilir (Bulut, 2013, s. 1).

Sürdürülebilirlik, küresel zorluklarla başa çıkmak için önemlidir. İklim değişikliği, kaynak tükenmesi, su kıtlığı, toplumsal eşitsizlik ve sağlık sorunları gibi zorluklar sürdürülebilirlik prensiplerini daha da önemli hale getirir. Sürdürülebilirlik, bu sorunların çözümüne ve dünya genelinde daha iyi bir geleceğin inşasına katkıda bulunabilir.

Sürdürülebilirlik kavramı, dünya genelinde kaynakları ve çevreyi korumayı, ekonomik kalkınmayı desteklemeyi ve toplumsal refahı artırmayı amaçlayan kritik bir yaklaşımdır. Sürdürülebilirlik uygulamaları, işletmelerden hükümetlere ve bireylere kadar herkesin sorumluluğundadır ve gelecek nesillerin refahını güvence altına almayı amaçlar (Bulut, 2013, s. 3).

1.1. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK TARİHÇESİ VE KÖKENLERİ

Sürdürülebilirlik kavramının kökenleri ve tarihçesi oldukça karmaşıktır ve bu kavram farklı dönemlerde çeşitli disiplinlerden gelen fikirlerin birleşimiyle şekillenmiştir.

Sürdürülebilirlik düşüncesi, temel olarak kaynakların uzun vadeli korunması ve kullanılmasına dayanır. Bu düşünce tarihsel olarak çeşitli şekillerde kendini göstermiştir.

Sürdürülebilirlik, özellikle aşağıdaki ana başlıklar altında incelenebilir (Hoşkara, 2007, s. 9):

1. Tarımsal Dönemler: Sürdürülebilirlik düşüncesi, insanların avcılık ve toplayıcılık dönemlerinden yerleşik tarım topluluklarına geçişleriyle şekillenmeye başlamıştır. Tarım toplulukları, toprakların verimliliğini korumak ve sürdürmek için yöntemler geliştirmişlerdir. Örneğin, toprakların aşırı ekimi sonucu verim kaybını önlemek için tarım arazilerinin dönüşümlü olarak kullanılması gibi uygulamalar bu dönemlerde başlamıştır.

2. Ormanların Sürdürülebilir Kullanımı: Ormanların sürdürülebilir kullanımı fikri, Orta Çağ'da odun kaynaklarının sürdürülebilirliği ile ilgili kaygılarla ortaya çıkmıştır. Ormanların bilinçli bir şekilde yönetilmesi gerektiği fikri, odun kaynaklarının tükenmemesi için ortaya atılmıştır (Uzpak, 2019, s. 12).

3. Sanayi Devrimi ve Çevresel Sorunlar: 18. ve 19. yüzyıllardaki Sanayi Devrimi, endüstriyel faaliyetlerin yaygınlaşmasına yol açmıştır. Bu dönemde ortaya çıkan çevresel sorunlar, sürdürülebilirliği daha fazla gündeme getirmiştir. Hava kirliliği, su kirliliği ve atık sorunları, sürdürülebilir kaynak yönetiminin önemini vurgulamıştır.

4. Doğa Koruma ve Milli Parklar: 19. yüzyılda, bazı bölgelerde doğa koruma ve milli parklar fikri gelişmiştir. Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri'nde Yellowstone Ulusal Parkı (1872) gibi alanlar, doğal çevrenin korunması için örnek teşkil etmiş ve bu alanlar sürdürülebilir doğa yönetimi uygulamalarının başladığı yerlerden biri olmuştur.

5. Modern Sürdürülebilirlik Hareketleri: 20. yüzyılın ortalarından itibaren, çevre hareketleri ve sürdürülebilirlik düşüncesi daha da güçlenmiştir. 1987'de Gro Harlem Brundtland tarafından hazırlanan "Our Common Future" raporu, "sürdürülebilir kalkınma" terimini tanıtmış ve sürdürülebilirlik kavramını uluslararası arenada güçlendirmiştir. Bu rapor, mevcut nesillerin ihtiyaçlarını karşıladığı gibi gelecek nesillerin ihtiyaçlarına da cevap verilmesi gerektiğini vurgulamıştır (Gedikli ve Gökırmak, 2021, s. 76).

6. Rio Konferansı ve Agenda 21: 1992'deki Rio de Janeiro'da düzenlenen Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı (Rio Konferansı), sürdürülebilir kalkınma konusundaki uluslararası çabaları hızlandırmıştır. Bu konferansta kabul edilen "Agenda 21" adlı eylem planı, sürdürülebilir kalkınma ilkelerini uluslararası arenada daha da güçlendirmiştir. Agenda 21; çevresel, ekonomik ve sosyal boyutları kapsayan bir dizi

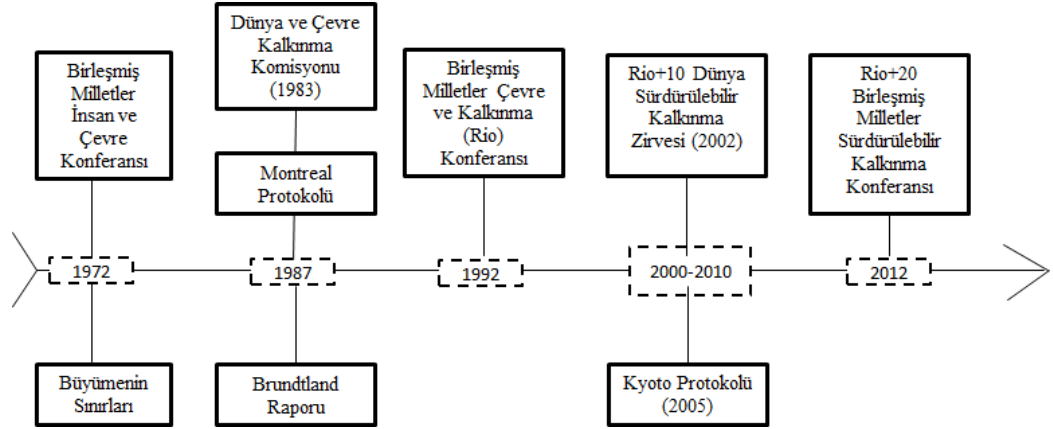
politika önerisi içeriyordu ve bu eylem planı, birçok ülkenin sürdürülebilir kalkınma stratejilerinin temelini oluşturmuştur (Brown, vd., 1987, s. 718).

7. 21. Yüzyılın Başları ve Sürdürülebilirlik Hedefleri: 21. yüzyılın başlarında, sürdürülebilirlik daha da fazla önem kazanmış ve Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (Sustainable Development Goals - SDGs) gibi küresel çerçevelerle desteklenmiştir. 2015 yılında kabul edilen SDG'ler, dünyadaki sürdürülebilir kalkınma çabalarını yönlendiren 17 hedefi kapsamaktadır.

Bu hedefler, yoksulluğun sona erdirilmesinden, temiz su ve enerjiye erişime kadar bir dizi konuyu kapsamaktadır ve tüm ülkelerin bu hedeflere katkıda bulunmasını amaçlamaktadır.

8. Sürdürülebilir İş ve Kurumsal Sosyal Sorumluluk (CSR): İş dünyası da sürdürülebilirlik konusundaki taahhütlerini artırmıştır. Kurumsal Sosyal Sorumluluk (CSR) ve sürdürülebilir iş uygulamaları, şirketlerin sadece kâr elde etmekten daha fazlasını yapma gerekliliğini vurgulamıştır. Şirketler, çevresel ve sosyal sorumluluklarına odaklanarak itibarlarını artırabilirmiş ve sürdürülebilirlik ilkelerini iş süreçlerine entegre edebilmiştir (Costanza ve Patten, 1995, s. 194).

9. İklim Değişikliği ve Paris Anlaşması: İklim değişikliği, sürdürülebilirlik konusundaki en büyük küresel zorluklardan biridir. 2015 yılında Paris'te kabul edilen Paris Anlaşması, dünya genelinde sera gazı emisyonlarını sınırlamayı ve küresel ısınmayı sınırlamayı amaçlayan tarihi bir anlaşmadır. Bu anlaşma, iklim değişikliği ile mücadelede sürdürülebilirlik ilkesini temel alır (Costanza ve Patten, 1995, s. 195).

Şekil 1. Sürdürülebilirliğin Ortaya Çıkmasındaki Önemli Etmenler

Kaynak: Mızık ve Avdan (2020, s. 454).

Sürdürülebilirlik kavramı, tarihsel olarak farklı dönemlerde farklı boyutlar kazanmış ve evrim geçirmiştir. Günümüzde bu kavram, ekolojik, ekonomik ve sosyal boyutları içeren çok boyutlu bir yaklaşımı temsil etmektedir. Sürdürülebilirlik, dünya genelinde kaynakları sürdürülebilir bir şekilde yönetmeyi, çevresel ve sosyal sorunlara çözüm bulmayı ve gelecek nesillerin ihtiyaçlarını korumayı amaçlamaktadır. Tüm bu dönemler ve düşünce akımları, sürdürülebilirlik kavramının evrimine katkıda bulunmuş ve günümüzdeki çok boyutlu yaklaşımın temelini oluşturmuştur (Wiersum, 1995, s. 328). Sürdürülebilirlik artık sadece çevresel faktörleri değil, aynı zamanda ekonomik ve sosyal boyutları da içeren bir yaklaşımı temsil etmektedir. Bu kavram, dünya genelinde kaynakları sürdürülebilir bir şekilde yönetmeyi ve gelecek nesillerin ihtiyaçlarını korumayı amaçlamaktadır (Eroğlu, 2021, s. 33).

1.1.1. Sürdürülebilirlik Kavramının Evrimi

Sürdürülebilirlik kavramının evrimi, zaman içinde çeşitli faktörlerin etkisiyle şekillenmiş ve gelişmiştir. Bu evrim, sürdürülebilirlik anlayışının daha karmaşık ve kapsamlı hale gelmesine yol açmıştır. Sürdürülebilirlik kavramının kökenleri, ilk olarak çevresel endişelerle ortaya çıkmıştır (Ghosh, 2012, s. 27). 1960'ların sonlarında ve 1970'lerin başlarında, çevresel sorunlar, özellikle doğal kaynakların tükenmesi, hava ve su kirliliği gibi konular, sürdürülebilirlik konusundaki ilk tartışmaları beraberinde getirmiştir. Bu dönemde sürdürülebilirlik, çevrenin korunmasına odaklanan bir kavram olarak kabul ediliyorken 1980'lerde, sürdürülebilirlik kavramı daha fazla ekonomik ve sosyal boyutu içermeye başlamıştır. "Sürdürülebilir kalkınma" terimi, 1987 tarihli BM

Brundtland Raporu'nda popüler hale gelmiş ve bu rapor sürdürülebilirlik yaklaşımının temelini oluşturmuştur. Raporda, sürdürülebilir kalkınmanın "şu anki nesillerin ihtiyaçlarını karşılarken gelecek nesillerin ihtiyaçlarına da cevap verme" ilkesi vurgulanmıştır (Ghosh, 2012, s. 28).

1990'ların sonlarına doğru ve 2000'lerin başlarında, sürdürülebilirlik kavramı daha da çok boyutlu hale gelmiştir. Artık sadece çevresel, ekonomik ve sosyal boyutlarla sınırlı kalmamış, aynı zamanda kültürel, siyasi ve teknolojik faktörleri de içermiştir. Bu dönemde sürdürülebilirlik, "çevresel sürdürülebilirlik," "ekonomik sürdürülebilirlik" ve "sosyal sürdürülebilirlik" gibi alt kavramlara ayrılmıştır (Ertan, 2018, s. 464).

21. yüzyılın başlarından itibaren, sürdürülebilirlik kavramı uluslararası bir öncelik haline gelmiştir. Birleşmiş Milletler'in Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri gibi küresel çerçeveler, dünya genelinde sürdürülebilirlik hedeflerinin belirlenmesine ve takip edilmesine yardımcı olmuştur. Ayrıca, iklim değişikliği ile mücadele amacıyla Paris Anlaşması gibi uluslararası anlaşmalar, sürdürülebilirlik kavramını desteklemiştir. Son yıllarda, iş dünyası sürdürülebilirlik konusunda daha fazla sorumluluk üstlenmeye başlamıştır. Şirketler, sürdürülebilirlik stratejilerini benimseyerek çevresel ve sosyal etkilerini azaltmaya ve sürdürülebilir iş uygulamalarını yaygınlaştırmaya yönelik çabaları artırmışlardır. Benzer uygulamalar, sürdürülebilirlik kavramının iş dünyasında ve ekonomik karar alma süreçlerinde daha fazla etkili hale gelmesini sağlamıştır (Kıray ve Kaplan, 2022, s. 37).

Sürdürülebilirlik kavramının evrimi, zaman içinde daha fazla boyut ve karmaşıklık kazanmıştır. Bu kavram artık sadece çevresel meseleleri değil, aynı zamanda ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasi faktörleri içeren çok boyutlu bir yaklaşımı temsil etmeye başlamıştır. Bu evrim, sürdürülebilirlik yaklaşımının daha kapsamlı ve uzun vadeli bir perspektife sahip olduğunu göstermektedir (Yıldırım ve Öner, 2003, s. 6).

Teknolojik gelişmeler sürdürülebilirlik kavramının evriminde önemli bir rol oynamıştır. İnovasyonlar, temiz enerji üretimi, enerji verimliliği, atık yönetimi ve su tasarrufu gibi alanlarda sürdürülebilirlik çözümlerinin geliştirilmesine olanak tanımıştır. Bu teknolojik ilerlemeler, sürdürülebilirlik hedeflerinin daha erişilebilir ve uygulanabilir hale gelmesini sağlamıştır (WCED, 1987).

Sivil toplum örgütleri; çevre koruma, insan hakları ve sosyal adalet gibi konularda sürdürülebilirlik mücadelesine öncülük etmişlerdir. Bu örgütler, kamuoyunu

bilinçlendirmiş, hükümetleri ve iş dünyasını sürdürülebilirlik konusunda daha fazla sorumluluk almaya teşvik etmiştir. Aktivistler ve sivil toplum grupları, sürdürülebilirlik konusundaki farkındalığı artırmış ve politika değişikliklerini teşvik etmişlerdir. Birçok ülke ve bölge, sürdürülebilirlik konusunda kendi stratejilerini geliştirmiştir. Belirlenen stratejiler; yerel kaynakları, çevresel koşulları ve toplumsal ihtiyaçları dikkate alarak sürdürülebilirlik politikalarının oluşturulmasını teşvik etmiştir. Sürdürülebilir kalkınma planları ve yeşil ekonomi stratejileri, bu bağlamda önemlidir (WCED, 1987).

Sürdürülebilirlik düşüncesi, gelecek nesillerin haklarını vurgulamıştır. Şu anki nesillerin mevcut doğal kaynakları aşırı kullanma hakkına sahip olmadığı, onu gelecek nesillere bırakmakla mükellef olduğu fikrine dayanmaktadır. Bu anlayış, sürdürülebilirlik düşüncesinin temel ilkesidir (Yanık ve Türker, 2012, s. 295).

Sürdürülebilirlik kavramının evrimi; dünya genelindeki değişen koşullar, bilimsel keşifler, teknolojik ilerlemeler ve toplumsal bilinçlenme süreçleri ile birlikte şekillenmiştir. Bu evrim, sürdürülebilirlik kavramının daha da önemli hale gelmesine ve küresel bir öncelik oluşturmaya yol açmıştır. Günümüzde sürdürülebilirlik, ekonomik, çevresel ve sosyal boyutları içeren çok boyutlu bir yaklaşımı temsil etmekte ve dünya genelinde kaynakların sürdürülebilir bir şekilde yönetilmesini amaçlamaktadır (Gürlük, 2010, s. 88).

1.1.2. Sürdürülebilirlik İlkelerinin Gelişimi

Sürdürülebilirlik ilkelerinin gelişimi, sürdürülebilirlik kavramının evrimiyle birlikte şekillenmiş ve zaman içinde daha fazla karmaşıklık kazanmıştır. Sürdürülebilirlik ilkelerinin temeli, doğal kaynakların sürdürülebilir bir şekilde kullanılması gerekliliğine dayanmaktadır. Bu ilke, kaynakların aşırı tükenmemesi ve gelecek nesiller için korunması gerektiğini vurgulamaktadır. Ağaç kesimi, su kullanımı, toprak tarımı gibi alanlarda doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı bu ilkenin bir sonucudur.

Ekosistemlerin korunması ve biyoçeşitliliğin sürdürülmesi sürdürülebilirlik ilkelerinin önemli bir parçasıdır. Çünkü ekosistemler, yaşamın sürdürülebilirliği için temeldir. Bu ilke, habitatların yok edilmemesi, türlerin korunması ve ekosistemlerin denge içinde tutulması gerektiğini vurgulamaktadır (Gürlük, 2010, s. 88).

Sürdürülebilirlik ilkeleri, fosil yakıtlardan temiz enerji kaynaklarına geçişi desteklemekte ve aynı zamanda enerji ve kaynak kullanımının verimli bir şekilde yapılmasını savunmaktadır. Bu ilke, enerji tasarrufu, yenilenebilir enerji kullanımı ve atık azaltma stratejilerini içermekte ve sadece çevresel faktörleri değil, aynı zamanda sosyal boyutları da ele almaktadır. Sosyal adalet ve insan hakları, sürdürülebilirlik ilkelerinin bir parçasıdır. Bu ilke, toplumsal eşitsizliği azaltmayı, işçi haklarını korumayı ve insanların temel ihtiyaçlarını karşılamayı amaçlamaktadır (Eroğlu, 2021, s. 42).

Sürdürülebilirlik, uzun vadeli düşünmeyi teşvik etmektedir. Kısa vadeli kararlar yerine, gelecek nesillerin ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak stratejiler geliştirilmesini savunmaktadır. Bu ilke, kaynakların tükenmesini ve çevresel zararları önlemeyi hedeflemektedir. Sürdürülebilirlik, kültürel mirasın ve toplumun değerlerinin korunmasını vurgulamaktadır. Bu ilke, yerel kültürlerin ve geleneklerin sürdürülebilirlik çabalarının bir parçası olarak tanınmasını desteklemektedir (Eroğlu, 2021, s. 32).

Sürdürülebilirlik, farklı paydaşların işbirliği yapmasını teşvik eder. Kamu, özel sektör, sivil toplum ve akademik kuruluşlar arasındaki işbirliği, sürdürülebilirlik hedeflerinin daha etkili bir şekilde gerçekleştirilmesini sağlar. Bilimsel verilere dayalı kararlar, sürdürülebilirlik ilkelerinin bir diğer temelidir. Politika yapımcılar, kararlarını verirken çevresel ve sosyal etkileri de dikkate almalıdır. Bilimsel araştırmaların ve verilerin kullanımı, sürdürülebilirlik çabalarının temelini oluşturur (Kuşat, 2012, s. 230).

Sürdürülebilirlik ilkelerinin gelişimi, zaman içinde farklı disiplinlerden ve toplumsal baskılardan etkilenmiş ve daha da kapsamlı bir yaklaşımı yansıtmıştır. Bu ilkeler, çevresel, ekonomik ve sosyal boyutları içeren çok boyutlu bir yaklaşımı temsil etmekte ve dünya genelinde kaynakların sürdürülebilir bir şekilde yönetilmesini amaçlamaktadır.

Sürdürülebilirlik ilkeleri arasında, atık yönetimi ve kaynakların döngüsel kullanımı da önemli bir yer tutar. Döngüsel ekonomi, atıkların azaltılması, geri dönüşümün teşvik edilmesi ve ürünlerin ömrünün uzatılması gibi prensiplere dayanır. Bu ilke, kaynakların verimli bir şekilde kullanılmasını ve atık oluşumunun azaltılmasını hedefler. Sürdürülebilirlik, ekonomik ve sosyal eşitsizliği azaltmayı ve farklı toplum kesimlerinin sürdürülebilirlik faydalarına erişimini artırmayı amaçlar. Sosyal adalet, cinsiyet eşitliği ve dezavantajlı grupların korunması gibi konular, bu ilkenin birer parçasıdır (Prizzia, 2007, s. 20).

Sürdürülebilirlik, yerel ve küresel düzeydeki etkileşimleri anlamayı ve yönetmeyi içerir. Yerel sürdürülebilirlik çabalarının, küresel sürdürülebilirlik hedefleri ile uyumlu olması önemlidir. Aynı zamanda küresel sorunların yerel düzeyde ele alınması gerektiğini vurgular. Sürdürülebilirlik ilkelerinin yaygınlaştırılması için eğitim ve farkındalık önemlidir. İnsanların sürdürülebilirlik konusunda bilinçlenmeleri ve bilgi sahibi olmaları, sürdürülebilirlik ilkelerinin yaygınlaşmasına katkıda bulunur (Battal, 2018, s. 412).

Sürdürülebilirlik ilkeleri, insanların doğal kaynakları sürdürülebilir bir şekilde kullanmalarını, çevresel ve sosyal sorumluluklarını yerine getirmelerini ve gelecek nesillerin yaşam kalitesini korumalarını amaçlamaktadır. Bu ilkeler, sadece çevresel faktörleri değil, aynı zamanda ekonomik ve sosyal boyutları içeren çok boyutlu bir yaklaşımı temsil etmektedir. Sürdürülebilirlik ilkelerinin gelişimi, toplumların ve kurumların daha sürdürülebilir bir gelecek için çalışmalarını teşvik etmektedir (Bulut, 2013, s. 20).

1.2. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK KAVRAMININ ÖNEMİ VE FAYDALARI

Sürdürülebilirlik kavramının önemi ve faydaları, çevresel, ekonomik ve sosyal düzeylerde geniş bir etkiye sahiptir. Sürdürülebilirlik, doğal kaynakların sürdürülebilir bir şekilde kullanılmasını teşvik eder. Ormanların aşırı kesilmesini önler, su kaynaklarının verimli bir şekilde kullanılmasını sağlar ve doğal ekosistemlerin tahrip edilmesini engeller. Bu sayede gelecek nesiller için doğal kaynakların korunması sağlanır (Yükçü ve Fidancı, 2016, s. 664).

Sürdürülebilirlik, çevrenin korunmasını ve kirliliğin azaltılmasını hedefler. Temiz enerji kullanımı, atık yönetimi, su tasarrufu ve doğal yaşam alanlarının korunması gibi çevresel önlemler, sürdürülebilirlik kavramının birer parçasıdır. Bu çabalar, ekosistemlerin ve biyoçeşitliliğin sürdürülmesine katkıda bulunur (Schwartz, 2022, s. 1041).

Sürdürülebilirlik, iklim değişikliği ile mücadelede önemli bir rol oynar. Temiz enerji kullanımı, sera gazı emisyonlarının azaltılması ve karbon ayak izinin düşürülmesi gibi önlemler, sürdürülebilirlik ilkelerine dayanır. Sürdürülebilirlik ilkesi, dünya genelinde iklim değişikliğinin etkilerini azaltmaya ve küresel ısınmayı sınırlamaya yardımcı olur (Öztekin, 2021, s. 178).

Sürdürülebilirlik, işletmeler ve ekonomiler için ekonomik verimliliği artırabilir. Enerji tasarrufu, atık azaltma ve kaynak verimliliği önlemleri, işletmelerin maliyetlerini düşürebilir. Aynı zamanda sürdürülebilir iş uygulamaları, rekabet avantajı sağlayabilir.

Sürdürülebilirlik, sosyal adaleti ve insan haklarını korur. Sosyal sorumluluk projeleri, işçi haklarının ve toplumsal eşitsizliğin azaltılmasını teşvik eder. Sürdürülebilirlik ilkeleri, dezavantajlı grupların korunmasına ve insanların temel ihtiyaçlarının karşılanmasına odaklanır. Sürdürülebilirlik, uzun vadeli düşünmeyi teşvik eder. Kısa vadeli kazançlar yerine gelecek nesillerin ihtiyaçlarını göz önünde bulunduran kararlar alınmasını savunur. Alınan kararlar, kaynakların tükenmesini ve çevresel zararları önlemeyi hedefler. Sürdürülebilirlik, yerel kültürel mirasın ve toplumun değerlerinin korunmasını vurgular. Geleneksel bilgi ve yöntemler, sürdürülebilirlik çabalarının birer parçası olarak tanınır. Kültürel çeşitliliğin ve mirasın sürdürülmesine katkıda bulunur (Alp, 2015, s. 66).

Sürdürülebilirlik, uluslararası işbirliğini teşvik eder. Küresel sorunlar, uluslararası düzeyde çözülmesi gereken sorunlardır. İklim değişikliği, çevre koruma ve sürdürülebilir kalkınma gibi konularda ülkeler arası işbirliği, sürdürülebilirlik hedeflerinin gerçekleştirilmesine yardımcı olur. Sürdürülebilirlik, gelecek nesillerin haklarını vurgular. Bu ilke, şu anki nesillerin doğal kaynakları aşırı kullanma hakkına sahip olmadığını ve gelecek nesillerin yaşanabilir bir dünyada büyüme hakkına sahip olduğunu kabul eder. Bu ilke, sürdürülebilirlik düşüncesinin temel ilkesidir (Gedik, 2020, s. 197).

Sürdürülebilirlik kavramının önemi ve faydaları, çevresel, ekonomik ve sosyal sürdürülebilirlik alanlarında olumlu etkiler yaratır. Bu ilkelere dayalı olarak hareket etmek, kaynakların sürdürülebilir bir şekilde yönetilmesini, çevresel sorunların azaltılmasını, ekonomik refahın artırılmasını ve toplumların daha adil ve eşit olmasını sağlar. Bu nedenle sürdürülebilirlik, hem bireyler hem de toplumlar için önemlidir (WCED, 1987).

Sürdürülebilirlik, yeşil teknolojilerin geliştirilmesini ve yeşil iş fırsatlarının yaratılmasını teşvik eder. İşletmeler ve girişimciler için yeni pazarlar ve büyüme potansiyeli sunar. Aynı zamanda sürdürülebilirlik odaklı inovasyonlar, daha verimli ve çevre dostu ürünlerin ortaya çıkmasına katkı sağlar. Sürdürülebilirlik, toplumsal katılımı ve bilinçlenmeyi teşvik eder. İnsanlar, sürdürülebilirlik konularında daha bilinçli ve sorumlu davranmaya başlarlar. Toplumsal baskı ve talepler, politika yapıcılarını ve

işletmeleri sürdürülebilirlik önlemleri almaya teşvik eder. Sürdürülebilirlik, doğal felaketler, iklim olayları ve diğer krizlere karşı toplumların dayanıklılığını artırır. Sürdürülebilirlik ilkeleri, altyapıların güçlendirilmesi, su kaynaklarının korunması ve gıda güvencesinin sağlanması gibi krizlere karşı hazırlıklı olmayı destekler (Hongming, 2020, s. 6).

Sürdürülebilirlik, insan sağlığını ve refahını destekler. Temiz hava ve su kaynakları, sağlıklı gıda üretimi ve doğal yeşil alanlar, insanların daha sağlıklı bir yaşam sürdürmelerine katkıda bulunur. Aynı zamanda sürdürülebilir ulaşım ve şehir planlaması, trafik sıklıkını azaltır ve yaşam kalitesini artırır. Sürdürülebilirlik, uluslararası düzeyde işbirliği ve barışı teşvik eder. Ortak evresel ve sosyal sorunlar, uluslararası ilişkileri şekillendirir ve ülkeler arası işbirliğini gerektirir. Sürdürülebilirlik, küresel barış ve istikrarın korunmasına katkı sağlar. Sürdürülebilirlik, yeşil finans ve sürdürülebilir yatırımın büyümesini destekler (şimşek ve Tunalı, 2022, s. 20).

Yeşil tahviller, sürdürülebilir fonlar ve etik yatırım araçları, çevresel ve sosyal faktörlere dayalı finansal kararların alınmasını teşvik eder. Sürdürülebilirlik kavramının önemi ve faydaları, bireyler, işletmeler, toplumlar ve uluslararası toplum için çok yönlü ve uzun vadeli bir değere sahiptir. Bu ilkeler, çevresel koruma, ekonomik kalkınma ve sosyal adaletin bir araya geldiği bir yaklaşımı temsil eder. Sürdürülebilirlik, kaynakların sürdürülebilir bir şekilde yönetilmesini ve gelecek nesillerin yaşam kalitesinin korunmasını hedefler. Bu nedenle sürdürülebilirlik, küresel düzeyde bir öncelik haline gelmiştir (Kaypak, 2011, s. 26).

1.2.1. İşletmeler İçin Sürdürülebilirlik Faydaları

İşletmeler için sürdürülebilirlik, çeşitli faydalar sunar. İşletmeler sürdürülebilirlik ilkelerini benimseyerek hem kısa vadeli hem de uzun vadeli kazançlar elde edebilirler.

Sürdürülebilirlik, işletmelere rekabet avantajı sağlar. Tüketiciler eğilimleri sürdürülebilir ürünlere ve hizmetlere yönelmekte ve evre dostu işletmelere daha olumlu bakmaktadır. Sürdürülebilirlik, işletmelerin müşteri tabanını genişletmelerine ve pazar paylarını artırmalarına yardımcı olabilir.

Yeşil tahviller, sürdürülebilir projeleri finanse etmek için kullanılır ve bu tür tahvillere yatırım yapan yatırımcılar için çekici hale gelirler. Sürdürülebilirlik, işletmelerin çalışanlarına karşı daha cazip hale gelmelerine yardımcı olabilir.

Çalışanlar, sürdürülebilirlik odaklı bir işletmenin bir parçası olmanın gururunu yaşarlar. İşletmeler, sürdürülebilirlik programları ve etik uygulamalarla çalışanlarına ilham vermekte ve işletmeye olan bağlılıklarını artırmaktadır (Mebratu, 1998, s. 502).

Sürdürülebilirlik, işletmelerin inovasyon ve ürün geliştirme süreçlerini teşvik eder. Yeni sürdürülebilir ürünler ve hizmetler, işletmelere pazarlarını genişletme ve yeni gelir kaynakları oluşturma fırsatları sunar. İşletmeler, tedarik zinciri sürdürülebilirlik uygulamaları ile tedarikçi ilişkilerini güçlendirebilirler. Sürdürülebilirlik gereksinimleri, işletmelerin tedarikçilerini daha iyi yönetmelerine ve sürdürülebilir malzeme tedarikini teşvik etmelerine yardımcı olur. Sürdürülebilirlik, işletmelerin kurumsal itibarını artırabilir ve marka değerini yükseltebilir. Sürdürülebilirlik odaklı işletmeler tüketiciler ve yatırımcılar tarafından daha olumlu bir şekilde algılanır. Sürdürülebilirlik, işletmelerin uzun vadeli planlama yapmalarını teşvik eder. İşletmeler, sürdürülebilirlik stratejilerini uzun vadeli hedeflerine entegre ederek gelecekteki belirsizliklere daha hazırlıklı olabilirler (Kaya, 2015, s. 118).

Sürdürülebilirlik, işletmelerin yerel ve ulusal çevresel düzenlemelere uyum sağlamalarına yardımcı olur, olası cezaları önler ve itibar kaybını engeller. Aynı zamanda sürdürülebilirlik uygulamaları, işletmelerin yasal düzenlemelere uygunluğunu göstererek itibarlarını korur.

Sürdürülebilir işletmeler, enerji verimliliği ve yenilenebilir enerji kullanımı ile enerji bağımsızlığını artırabilirler. Bu şekilde işletmeler, enerji maliyetlerini ve enerji tedarikine ilişkin dışa bağımlılığı azaltır. Sürdürülebilirlik, işletmelerin tedarikçileri, müşterileri ve diğer iş ilişkileri ile daha sağlam bir temelde işbirliği yapmalarını sağlar. Sürdürülebilirlik gereksinimleri, işletmelerin tedarik zincirlerini daha iyi yönetmelerine ve ortak projeler geliştirmelerine olanak tanır.

Sürdürülebilirlik, işletmelerin uluslararası pazarlara erişimini kolaylaştırabilir. Bazı ülkeler ve bölgeler, sürdürülebilir ürünlere ve işletmelere özel teşvikler sunar. Sağlanan teşvikler, işletmelerin küresel genişleme fırsatlarını artırır. İşletmelerin sürdürülebilirlik uygulamalarını benimsemesi, gelecekte beklenebilecek yeni düzenlemelere uyum sağlamalarını kolaylaştırır (Tüyen, 2020, s. 96).

Düzenleyiciler, sürdürülebilirlik gereksinimlerini giderek daha fazla göz önünde bulundurarak işletmelere yönelik düzenlemeleri güncelleyebilirler. Sürdürülebilirlik, işletmelerin çevresel ve sosyal etkilerini olumlu bir şekilde yönlendirmelerine yardımcı

olur. İşletmeler, karbon ayak izini azaltabilir, atık azaltma projeleri başlatabilir ve toplumlarına katkıda bulunabilirler. İşletmeler için sürdürülebilirlik, uzun vadeli başarı ve sürdürülebilir bir gelecek inşa etme fırsatı sunar. Bu faydalar, işletmelerin çevresel ve sosyal sorumluluklarını yerine getirirken aynı zamanda ekonomik kazançlar elde etmelerine yardımcı olur. Sürdürülebilirlik, iş dünyasının sadece kâr amaçlı olmaktan çıkıp daha geniş bir toplumsal ve çevresel sorumluluk üstlenmesine katkıda bulunur (Sarıkaya ve Kara, 2007, s. 225).

1.2.2. Toplum ve Çevre İçin Sürdürülebilirlik Faydaları

Sürdürülebilirlik, sadece işletmelere değil aynı zamanda toplum ve çevreye de önemli faydalar sunar.

• Toplum İçin Sürdürülebilirlik Faydaları:

✓ **Sağlık ve Güvenlik:** Sürdürülebilirlik, toplumların sağlığını ve güvenliğini korur. Temiz hava, su ve gıda kaynakları, insan sağlığına olumlu etki eder. Aynı zamanda sürdürülebilir şehir planlaması ve trafik yönetimi, trafik kazalarını azaltabilir.

✓ **Eğitim ve Bilinçlenme:** Sürdürülebilirlik, eğitim ve bilinçlenmeyi teşvik eder. Toplumlar, sürdürülebilirlik konularında daha bilinçli hale gelirler. Eğitim programları ve kampanyalar, sürdürülebilir davranışları teşvik eder (Prizzia, 2007, s. 21).

✓ **Sosyal Adalet:** Sürdürülebilirlik, sosyal adaleti ve eşitlikleri teşvik eder. Dezavantajlı grupların korunması ve fırsat eşitliği, sürdürülebilirlik hedeflerinin bir parçasıdır.

✓ **Yoksulluk Azaltma:** Sürdürülebilirlik, yoksulluğun azaltılmasına yardımcı olabilir. Sürdürülebilir iş uygulamaları ve kırsal kalkınma projeleri, gelir fırsatları yaratabilir ve toplumların refahını artırabilir (Prizzia, 2007, s. 22).

✓ **Toplumsal Katılım:** Sürdürülebilirlik, toplumsal katılımı teşvik eder. Toplumlar, sürdürülebilirlik projelerine katılarak karar alma süreçlerine dahil olabilir, yerel toplulukların kendilerini daha fazla sahiplenmelerine olanak tanır (Hongming, 2020, s. 7).

• Çevre İçin Sürdürülebilirlik Faydaları:

➤ **Doğal Kaynakların Korunması:** Sürdürülebilirlik, doğal kaynakların korunmasına yardımcı olur. Ormanların tahrip edilmesini önler, su kaynaklarını korur ve biyoçeşitliliği sürdürür (Hongming, 2020, s. 7).

➤ **Temiz Çevre:** Sürdürülebilirlik temiz hava, su ve toprak sağlar. Kirliliği azaltır ve çevresel kaliteyi artırır.

➤ **İklim Değişikliği ile Mücadele:** Sürdürülebilirlik, iklim değişikliği ile mücadelede etkilidir. Temiz enerji kullanımı, sera gazı emisyonlarını azaltır ve küresel ısınmayı sınırlar.

➤ **Daha Verimli Kaynak Kullanımı:** Sürdürülebilirlik, kaynakların daha verimli kullanılmasını teşvik eder. Atık azaltma ve geri dönüşüm, doğal kaynakların tükenmesini önler (Gündoğdu ve Aytekin, 2022, s. 37).

➤ **Biyoçeşitliliğin Korunması:** Sürdürülebilirlik, biyoçeşitliliği korur. Doğal yaşam alanlarının ve ekosistemlerin tahrip edilmesini engeller.

➤ **Çevresel Risklerin Azaltılması:** Sürdürülebilirlik, çevresel riskleri azaltır. Doğal felaketlere karşı dirençli altyapılar, sel ve erozyon gibi riskleri azaltabilir.

➤ **Gelecek Nesiller İçin Temiz Çevre:** Sürdürülebilirlik, gelecek nesillerin temiz ve sağlıklı bir çevrede yaşamalarını sağlar. Ayrıca doğal kaynakların sürdürülebilir bir şekilde kullanılmasını ve ekolojik dengenin korunmasını içerir.

➤ **Deniz ve Okyanus Koruma:** Sürdürülebilirlik, deniz ve okyanus ekosistemlerini korur. Deniz kirliliğinin azaltılması, deniz yaşamının sürdürülebilirliğini destekler.

➤ **Su Kaynaklarının Sürdürülebilir Kullanımı:** Sürdürülebilirlik, su kaynaklarının sürdürülebilir kullanımını teşvik eder. Su tasarrufu önlemleri ve temiz su erişimi, su krizlerini önler (Schwartz, 2022, s. 1043).

➤ **Kirlilik Kontrolü:** Sürdürülebilirlik, endüstriyel ve evsel kirliliği kontrol eder. Kirliliği azaltarak çevresel kaliteyi artırır.

➤ **Çevresel Eğitim:** Sürdürülebilirlik, çevresel eğitimi teşvik eder. Çevresel eğitim sayesinde ise çocuklar ve yetişkinler, çevre bilinci kazanır ve doğal kaynakların korunmasına katkıda bulunurlar.

➤ **Ekosistem Hizmetlerinin Sürdürülebilirliği:** Sürdürülebilirlik, ekosistem hizmetlerinin sürdürülebilirliğini destekler. Temiz hava, su temini, toprak verimliliği gibi ekosistem hizmetleri, insanların yaşam kalitesini artırır (Kaypak, 2011, s. 27).

➤ **Kırsal Kalkınma:** Sürdürülebilirlik, kırsal alanlarda kalkınmayı teşvik eder. Tarım ve ormancılık projeleri, kırsal toplulukların gelirini artırabilir.

➤ **Sosyal Bağlar:** Sürdürülebilirlik, insanları doğal çevreleriyle daha güçlü bir bağ kurmaya teşvik eder. Doğa ile bağlantı, insanların fiziksel ve duygusal sağlığını artırır.

➤ **Daha Sürdürülebilir Şehirler:** Sürdürülebilirlik, şehirlerin planlama ve yönetimini iyileştirir. Sürdürülebilir şehirler, verimli ulaşım, enerji verimliliği ve yeşil alanlar sunar (Gündoğdu ve Aytekin, 2022, s. 34).

➤ **Çevresel Adalet:** Sürdürülebilirlik, çevresel adaleti teşvik eder. Dezavantajlı topluluklar, çevresel risklere karşı korunur ve eşitlik sağlanır.

➤ **Çevresel Bilinç:** Sürdürülebilirlik, toplumların çevresel bilinç seviyelerini artırır. Çevre sorunlarına karşı farkındalık, toplumların bu sorunlarla daha etkili bir şekilde başa çıkmasına yardımcı olur.

Sürdürülebilirlik, toplumlar ve çevre için uzun vadeli refahın ve sürdürülebilir bir geleceğin temelini oluşturur. Bu ilkeler, doğal kaynakların sürdürülebilir bir şekilde yönetilmesini, sosyal adaletin sağlanmasını ve çevresel sorunların azaltılmasını hedefler. Bu nedenle sürdürülebilirlik hem bireyler hem de toplumlar için önemlidir (Kaya, 2015, s. 120).

1.3. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLAMASININ GEREKLİLİĞİ VE AMACI

Sürdürülebilirlik raporlaması: Bir kuruluşun faaliyetlerinin ekonomik, çevresel ve sosyal etkilerini kamuoyuna açıklamasıdır (Malan, 2017, s. 124). Toplumlar tarafından ticari işletmelerin faaliyetlerinde sorumlu davranması yüksek oranda beklenmektedir (Golob ve Barkett, 2007, s. 3). İşletmeler, sürdürülebilirlik raporları ile toplumun işletmeye yönelik olabilecek sosyal ve çevresel kaygılarını ortadan kaldırmaya çalışırlar (Kim vd., 2017: s. 32).

Sürdürülebilirlik raporları; işletmelerin ekonomik, sosyal, çevresel performanslarını ölçmelerine, anlamalarına, ilgili yerlere iletmelerine ve meydana gelen değişimleri daha etkin şekilde yönetmelerine yardımcı olur (GRI, 2018).

İlk sürdürülebilirlik raporlaması 1997 yılında GRI şirketi tarafından yayınlanmıştır (Özerhan ve Sultanoğlu, 2018, s. 58).

Sürdürülebilirlik raporlarının işletmelere faydaları şu şekilde sıralanabilir (Kaya, 2015, s. 115).

- İşletme faaliyetlerinin çevresel ve sosyal etkileriyle ürün ve hizmet kalitesine katkı sağlamak,

- İşletmenin marka değerini ve kurumsal saygınlığını artırmak,
- İşletmeyi, rakiplerle karşılaştırmak ve rakiplere üstünlük sağlamak,
- İşletmenin genel performansını artırmak,
- Kurum içerisinde sorumluluk, hesap verilebilirlik ve şeffaflığı sağlamak,
- Personelin iş motivasyonunu artırmak.

Sürdürülebilirlik raporlamasının işletmeler için birçok yararı olmasına rağmen bazı durumlarda bu raporların, işletmeler tarafından hazırlanmaması tercih edilmektedir. Bunların nedenleri aşağıdaki gibidir (Kolk, 2004, s. 53):

- Müşterilerin raporla ilgilenmeyecekleri ve raporun işletmeye avantaj sağlamayacağını düşünülmesi,
- İşletme rakiplerinin rapor yayınlamaması,
- Rapor maliyetlerinin yüksek bulunması,
- Çevre kuruluşlarının ilgisini çekerek şirket itibarının zedelenmesi veya yasal etkilerinin olmasıdır.

Sürdürülebilirlik raporlaması, işletmelerin ve organizasyonların sürdürülebilirlik performansını, çevresel, sosyal ve ekonomik etkilerini, politika ve uygulamalarını, hedeflerini ve başarılarını paylaştığı bir süreçtir. Bu raporlar paydaşlar, yatırımcılar, tüketiciler, çalışanlar ve düzenleyiciler gibi farklı ilgili taraflar için şeffaf bir şekilde sürdürülebilirlikle ilgili bilgi sunar.

İşletmeler, sürdürülebilirlik uygulamalarını ve performanslarını paydaşlarına açıklamak zorundadır. Bu uygulama, işletmelerin kararlarını ve uygulamalarını hesap verebilir bir şekilde yönetmelerini gerektirmektedir. Yatırımcılar ve hissedarlar, işletmelerin sürdürülebilirlik performansını önemsemekte ve bu konuda daha fazla bilgi talep etmektedir. Sürdürülebilirlik raporları, yatırımcıların riskleri ve fırsatları daha iyi anlamalarına yardımcı olmaktadır.

Birçok ülkenin, işletmelerin sürdürülebilirlik raporları sunmalarını zorunlu hale getirmesi, işletmelerin yasal düzenlemelere uyum sağlamalarını gerektirir.

Toplumlar ve çevre örgütleri, işletmelerin çevresel ve sosyal sorumluluklarını daha fazla yerine getirmelerini beklemektedir. Sürdürülebilirlik raporlaması, bu beklentilere yanıt vermektedir. Sürdürülebilirlik raporları, işletmelerin çevresel etkilerini, sosyal sorumluluklarını ve ekonomik performanslarını değerlendirmelerine olanak tanımaktadır. İşletmelerin güçlü yönlerini ve iyileştirilmesi gereken alanları belirlemelerine yardımcı

olmaktadır. İşletmeler, paydaşlarına sürdürülebilirlik stratejileri, hedefler ve başarılar hakkında güncel bilgi sunmaktadır. Bu raporlar, şeffaflık ve güveni artırmaktadır (Gerekan ve Bulut, 2018, s. 82).

Sürdürülebilirlik raporları, işletmelerin sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşma sürecini izlemelerine ve performanslarını iyileştirmelerine yardımcı olur. Sorunları tanımlama ve çözme sürecini hızlandırır. İyi bir sürdürülebilirlik performansı, işletmelere rekabet avantajı sağlar. Tüketiciler, sürdürülebilir işletmelere daha olumlu bakarlar ve bu işletmelere daha fazla sadık kalırlar. Sürdürülebilirlik raporları, işletmelerin çevresel etkilerini izlemelerine ve azaltmalarına yardımcı olur. İşletmeye ait doğal kaynakların daha sürdürülebilir bir şekilde kullanılmasına katkıda bulunur (Tüyen, 2020, s. 94).

Sürdürülebilirlik raporlamasının amacı, işletmelerin sürdürülebilirlik konularını daha iyi anlamalarına, performanslarını değerlendirmelerine ve paydaşlarına hesap verebilir bir şekilde bilgi sunmalarına yardımcı olmaktır. Bu raporlar, işletmelerin uzun vadeli başarılarını ve sürdürülebilir bir geleceğe katkılarını göstermek için önemli bir araçtır (WCED, 1987).

Sürdürülebilirlik raporlaması, işletmelerin sürdürülebilirlik stratejilerini ve yönetimini geliştirmelerine yardımcı olur. Veriler, karar alma süreçlerinde kullanılır ve sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşma yolunda rehberlik ederler. İşletmeler, sürdürülebilirlik raporları aracılığıyla diğer işletmelerle işbirliği yapma fırsatlarına sahip olurlar. Ortak projeler ve girişimler, sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmak için daha fazla etki yaratır.

Sürdürülebilirlik raporları, işletmelerin karşılaştığı sürdürülebilirlik sorunlarını tanımlamalarına ve çözüm yolları geliştirmelerine yardımcı olur. Buna bağlı olarak işletmeler, riskleri azaltır ve fırsatları değerlendirir. Sürdürülebilirlik raporları, sürdürülebilir yatırımcıların ve sürdürülebilir ürünleri tercih eden tüketicilerin ilgisini çeker. İyi bir sürdürülebilirlik performansı, yeni yatırımcıları ve müşterileri çekebilir (WCED, 1987).

İşletmeler, sürdürülebilirlik raporlamasıyla sosyal ve çevresel sorumluluklarını yerine getirirler. Toplum ve çevre ile uyumlu bir şekilde faaliyet göstermeyi taahhüt ederler.

Sürdürülebilirlik raporlaması, işletmelerin sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşma noktasındaki ilerlemelerini izlemeye olanak tanır. Başarıları vurgular ve sürdürülebilirlik

yol haritasını günceller. Sürdürülebilirlik raporlarının, dünya çapında kabul edilen standartlara uygun olarak hazırlanması, işletmelerin performanslarını daha kolay karşılaştırılabilir hale getirmiştir (Özdemir ve Pamukçu, 2016, s. 19).

Sürdürülebilirlik raporlaması, işletmelerin inovasyon ve yeşil teknolojiye yatırım yapmalarını teşvik eder. Yenilikçi yatırımlar, işletmelerin sürdürülebilir ürünler ve iş süreçleri geliştirmelerine olanak tanır. Sürdürülebilirlik raporları, işletmelerin çevresel ve sosyal riskleri yönetmelerine yardımcı olur. İşletmeler, krizlere ve itibar kaybına karşı direnç sağlarlar.

Sürdürülebilirlik raporlaması, işletmelerin sürdürülebilirlikle ilgili taahhütlerini, ilerlemelerini ve etkilerini paydaşlarına ve genel kamuoyuna açıklamasını sağlayan önemli bir araçtır. Bu raporlar, işletmelerin daha sürdürülebilir ve sorumlu bir şekilde faaliyet göstermelerine yardımcı olurken aynı zamanda rekabet avantajı sağlar. Sürdürülebilirlik raporlaması, iş dünyasının sadece kâr amaçlı olmaktan çıkıp daha geniş bir toplumsal ve çevresel sorumluluk üstlenmesine katkıda bulunur (Harris, 2000, s. 23).

1.3.1. Sürdürülebilirlik Raporlarının Paydaşlar ile İlişkisi

Sürdürülebilirlik raporları, işletmelerin sürdürülebilirlik performansını, çevresel ve sosyal etkilerini ve yönetim yaklaşımlarını açıkladığı ve değerlendirdiği belgelerdir. Bu raporlar, işletmelerin paydaşlarıyla etkileşimde bulunmaları ve sürdürülebilirlikle ilgili bilgiyi paylaşmaları açısından büyük bir öneme sahiptir (Gürlük, 2010, s. 87).

Sürdürülebilirlik raporları, işletmenin finansal performansının ötesinde sürdürülebilirlik performansını da değerlendiren yatırımcılar ve hissedarlar için önemlidir. Bu raporlar, yatırımcılara işletmenin uzun vadeli sürdürülebilirlik stratejileri, riskleri ve fırsatları hakkında bilgi sunar. Sürdürülebilirlik raporları hissedarlara, işletme yönetiminin sürdürülebilirlik konusunda vermiş oldukları taahhütleri yerine getirip getirmediği hususunda değerlendirme imkânı sunar. Tüketiciler, sürdürülebilir ürünleri ve etik iş uygulamalarını tercih ederler. Sürdürülebilirlik raporları, tüketicilere ürünlerin ve işletmenin çevresel ve sosyal etkileri hakkında bilgi verir (Ayyıldız ve Genç, 2008, s. 508). Tüketicilerin daha bilinçli tercihler yapmalarına olanak tanır. İşletme çalışanları, işverenlerinin sürdürülebilirlik taahhütlerini ve uygulamalarını önemserler. Sürdürülebilirlik raporları, çalışanlara işletmenin sosyal sorumlulukları ve sürdürülebilirlik hedefleri hakkında bilgi sunar (Ergün ve Çobanoğlu, 2012, s. 100).

Sürdürülebilirlik raporları, çalışanların kurumsal değerlere daha fazla bağlılık göstermelerine ve daha motive olmalarına yardımcı olur. İşletmeler, tedarik zincirlerini sürdürülebilirlik gereksinimlerine uygun hale getirmeye yönelik çaba gösterirler. Sürdürülebilirlik raporları, tedarikçilere işletmenin sürdürülebilirlik beklentilerini açıklar. Tedarikçiler, bu bilgileri kullanarak işbirliği yapabilir ve daha sürdürülebilir ürün ve hizmetler sunabilirler. İşletmelerin faaliyetleri toplum üzerinde doğrudan etkiler yaratır. Sürdürülebilirlik raporları, yerel topluluklara ve sivil toplum kuruluşlarına işletmenin toplumsal katkılarını ve çevresel etkilerini açıklar. Ayrıca işletmelerin toplumsal kabul ve destek kazanmalarına yardımcı olur (Harris, 2000, s. 23).

Birçok ülke, işletmelerden sürdürülebilirlik raporları sunmalarını yasal olarak talep eder. Düzenleyiciler ve hükümetler, bu raporları kullanarak işletmelerin yasal düzenlemelere uyumunu izlerler. İşletmeler, sürdürülebilirlik performanslarını vurgulayarak rekabet avantajı elde edebilirler. Sürdürülebilirlik raporları, işletmenin çevresel ve sosyal sorumluluklarına odaklandığını göstererek müşteri ve iş ortaklarının ilgisini daha fazla çekebilirler (Harris, 2000, s. 24).

Sürdürülebilirlik raporları işletmenin çevresel, sosyal ve ekonomik performansını rakamlarla destekler. Bu veriler, işletmenin sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşma ilerlemesini gösterir. Raporlar, işletmenin sürdürülebilirlik stratejilerini ve amaçlarını açıklar, paydaşların işletmenin uzun vadeli taahhütlerini anlamalarına yardımcı olurlar.

İşletmeler, sürdürülebilirlik raporlarıyla toplumsal sorumluluklarını ve sürdürülebilirlik projelerini paylaşırlar. Topluma katkılarını ve sivil toplum projelerini vurgularlar. İşletmeler, sürdürülebilirlik raporları aracılığıyla çevresel etkilerini belirler ve bu etkileri azaltma taahhütlerini sunarlar. Sürdürülebilir enerji kullanımı, atık azaltma ve karbon ayak izi azaltma gibi konular bu raporlarla iletilir (Jamali, 2006, s. 812).

İşletmeler, sürdürülebilirlik raporlarıyla çevresel ve sosyal riskleri tanımlar ve bunları nasıl ele alacaklarını açıklar. Aynı zamanda sürdürülebilirlik alanında fırsatları da belirlerler. İşletmeler, sürdürülebilirlik raporlarıyla yerel ve ulusal düzenlemelere uyumlarını gösterirler. Bu uyum, hükümetler ve düzenleyiciler için önemlidir. Sürdürülebilirlik raporları, iş ortakları ve tedarikçilerle işbirliği fırsatlarına işaret eder. Ortak projeler ve sürdürülebilirlik girişimleri, paydaşlar arasında işbirliğini teşvik eder. Sürdürülebilirlik raporları, işletmelerin sürdürülebilirlik alanında sorumluluk almasını ve paydaşlarıyla şeffaf bir iletişim kurmasını sağlar (Akgül, 2010, s. 157). İşletmelerin

sürdürülebilirlik konusundaki taahhütlerini ve başarılarını kanıtlamalarına yardımcı olur ve daha sürdürülebilir bir geleceğe katkıda bulunur.

1.3.2. Sürdürülebilirlik Raporlamasının Şeffaflık ve İtibar Üzerindeki Etkileri

İlk olarak, sürdürülebilirlik raporlaması, işletmelerin şeffaflık ve itibarlarını önemli ölçüde etkileyen birçok olumlu etki yaratır. Sürdürülebilirlik raporları, işletmelerin çevresel, sosyal ve ekonomik performanslarını paydaşlarına açıkça ilettikleri bir platform sağlar. Bu platformla beraber işletmeler, iş uygulamaları hakkında daha fazla bilgi paylaşır ve paydaşlarının güvenini kazanırlar. İşletmeler, sürdürülebilirlik raporları aracılığıyla çeşitli verileri ve bilgileri sunarlar. Benzer veri ve bilgiler, işletmelerin sürdürülebilirlikle ilgili performanslarını somut verilerle desteklediklerini gösterir (Demircioğlu ve Ever, 2019, s. 62).

Sürdürülebilirlik raporları, işletmelerin sürdürülebilirlik stratejilerini ve hedeflerini net bir şekilde ifade etmelerini gerektirir. Bu hedeflerin ve ilerleme göstergelerinin sunulması, işletmelerin taahhütlerini yerine getirme konusundaki şeffaflığını artırır. Sürdürülebilirlik raporları, işletmelerin çevresel ve sosyal sorumluluklarını tanımlar. Bu durum işletmelerin toplumsal ve çevresel olarak sorumlu olduklarını gösterir ve itibarlarını güçlendirir (Dempsey vd., 2011, s. 294).

İşletmeler, sürdürülebilirlik raporlarıyla çeşitli başarı öykülerini ve etki hikâyelerini paylaşabilirler. İşletmelerin sürdürülebilirlikte olumlu katkılar sağladıklarını vurgular ve itibarlarını artırır. Sürdürülebilirlik raporları, işletmelerin çevresel ve sosyal uyumları ve performanslarını açıklar. Aynı zamanda iyileştirme taahhütleri de sunar. İşletmelerin toplumsal ve çevresel gereksinimlere uyum sağlama uygulamalarını ve sürekli olarak iyileştirme çabalarını gösterir. İşletmelerin sürdürülebilirlik performansı, iş ortakları ve müşteriler tarafından da dikkate alınır. İşletmelerin sürdürülebilirlikle ilgili başarılarla sahip olmaları, iş ortakları ve müşterilerin işletmeye daha olumlu bakmalarına neden olur. İyi bir sürdürülebilirlik raporlaması, işletmelere sürdürülebilirlik ödülleri ve tanıma fırsatları getirebilir. Sunulan fırsatlar, işletmelerin sürdürülebilirlikteki liderliklerini vurgular ve itibarlarını artırır (Bauen, Baker ve Johnson, 1996 akt. Hoşkara, 2007, s. 9).

Sürdürülebilirlik raporlaması, işletmelerin şeffaf bir şekilde sürdürülebilirlik taahhütlerini ve performanslarını paydaşlarına iletmelerini sağlar. İşletmelerin

sürdürülebilirlik konusundaki ciddiyetlerini gösterir ve toplum, müşteriler ve iş ortakları tarafından daha olumlu bir şekilde algılanmalarına katkıda bulunur (Türkden ve Kuşay, 2022, s. 222).

Ayrıca sürdürülebilirlik raporlaması, işletmelerin sürdürülebilirlik stratejilerini ve hedeflerini somutlaştırarak, bu alanda daha fazla ilerleme kaydetmelerine olanak sağlar. İşletmelerin sürdürülebilirlik raporları, sürdürülebilirlikle ilgili kararlılıklarını ve başarılarını göstererek rekabet üstünlüğü sağlayabilir. Sürdürülebilir iş uygulamalarına sahip işletmeler, sürdürülebilirlik bilincine sahip müşteriler ve iş ortakları tarafından tercih edilebilir.

Sürdürülebilirlik raporları, işletmelerin çevresel ve sosyal riskleri ve bu risklere karşı aldıkları önlemleri belirtir. Bu önlemler, paydaşlar ve yatırımcılar için işletmenin risk yönetimi yeteneklerini gösterir ve itibarı korur. Sürdürülebilirlik raporları, işletmelerin uluslararası arenada itibarlarını artırır. Uluslararası pazarlarda faaliyet gösteren işletmeler, sürdürülebilirlikle ilgili standartlara uyum göstererek küresel düzeyde kabul görme şansına sahip olurlar. Sürdürülebilirlik raporları, sürdürülebilir yatırımlar yapan yatırımcıların ilgisini çeker. Bu yatırımcılar, sürdürülebilirlik performansını dikkate alarak yatırım yaparlar ve bu da işletmelere finansal destek meydana getirir (WCED, 1987).

İşletmelerin sürdürülebilirlik raporları, çevresel ve sosyal katkılarını belirtir. İşletmelerin topluma ve doğaya olan olumlu etkilerini vurgular ve toplum nezdinde olumlu bir imaj yaratır. İşletmelerin sürdürülebilirlik raporları, sürdürülebilirlik alanında yaptıkları yenilikleri ve yeşil teknolojiye yatırımlarını gösterir. Ayrıca işletmelerin inovasyon yeteneklerini ve geleceğe yönelik taahhütlerini sergiler (WCED, 1987).

İşletmelerin sürdürülebilirlik raporları, toplumla işbirliği fırsatlar sunar. Sivil toplum kuruluşları, yerel yönetimler ve diğer paydaşlarla yapılan işbirlikleri, işletmelerin itibarını güçlendirebilir. İşletmelerin sürdürülebilirlik alanında liderlik yapmaları, rekabetçi avantaj sağlayabilir. Sürdürülebilirlik bilincine sahip tüketiciler ve iş ortakları, bu işletmelere daha fazla ilgi gösterebilirler. Sürdürülebilirlik raporlaması, işletmelerin sürdürülebilirlik taahhütlerini ve performanslarını paydaşlarına şeffaf bir şekilde ileterek itibarlarını güçlendirmelerine yardımcı olur (Harris, 2000, s. 23). Bunun yanı sıra işletmelerin toplumsal ve çevresel sorumluluklarını yerine getirme taahhütlerini ve

sürekli olarak iyileştirme çabalarını gösterir. İtibarlarını korumak ve güçlendirmek, işletmelerin uzun vadeli başarıları için kritik öneme sahiptir.

1.4. ULUSLARARASI SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLAMASI VE TÜRLERİ

Uluslararası sürdürülebilirlik raporlaması, işletmelerin sürdürülebilirlik performansını uluslararası kabul görmüş standartlara göre değerlendirdiği ve paydaşlarına ilettiği bir süreçtir. Bu raporlar, işletmelerin çevresel, sosyal ve ekonomik etkilerini ve sürdürülebilirlik stratejilerini şeffaf bir şekilde belgelemelerini sağlar. Uluslararası sürdürülebilirlik raporlaması, işletmelerin sürdürülebilirlikle ilgili taahhütlerini ve performanslarını küresel düzeyde kabul görmüş standartlara uygun olarak iletmelerini (Nemli, 2004, s. 81), işletmelerin sürdürülebilirlik stratejilerini, hedeflerini ve ilerlemelerini paydaşlarına açıkça ilettikleri bir platform oluşturur. Ayrıca, iş dünyasının sadece finansal kazanç odaklı olmaktan çıkıp çevresel ve sosyal sorumlulukları da içeren bir perspektife sahip olduğunu gösterir. Bu raporlar, işletmelerin uluslararası düzeyde sürdürülebilirlik liderleri olarak tanınmalarına yardımcı olabilir (Jamali, 2006, s. 811).

Bu tür raporlar, işletmelerin çevresel etkilerini ve sürdürülebilirlik stratejilerini ele alır. Karbon ayak izi, enerji tüketimi, su kullanımı, atık yönetimi ve doğal kaynakların korunması gibi konular bu raporlarla vurgulanır. Bu raporlar, işletmelerin sosyal sorumluluklarını ve toplumsal etkilerini ele alır. İşletmelerin çalışan hakları, işçi sağlığı ve güvenliği, toplumsal katkılar ve yerel topluluklarla işbirliği gibi konular bu raporlarla vurgulanır. Bu tür raporlar, işletmelerin ekonomik performansını ve sürdürülebilirlikle ilişkisini ele alır. Finansal verilerin yanı sıra sürdürülebilirlik yatırımları, inovasyon ve iş süreçlerinin iyileştirilmesi gibi konular bu raporlarla vurgulanır (Özmete, 2010, s. 83).

Bazı işletmeler, çevresel, sosyal ve ekonomik sürdürülebilirlik konularını tek bir entegre raporda birleştirirler. İşletmelerin sürdürülebilirlik performansını bütünsel bir bakış açısıyla sunmalarına olanak tanır. Bu raporlar, işletmelerin karbon emisyonlarını ölçer ve azaltma stratejilerini açıklarlar. Karbon ayak izi raporları, iklim değişikliği ile mücadelede işletmelerin taahhütlerini gösterirler (Schwartz, 2022, s. 1042).

Uluslararası sürdürülebilirlik raporlaması, işletmelerin sürdürülebilirlik konusundaki taahhütlerini ve etkilerini şeffaf bir şekilde paydaşlarına ileterek,

sürdürülebilirlik performanslarını artırma ve toplumsal kabul kazanma yolunda önemli bir araçtır. Bu raporlar, iş dünyasının sadece finansal değil, aynı zamanda çevresel ve sosyal değerleri de içeren bir vizyona sahip olduğunu gösterir (Bansal, 2005, s. 198-200).

İşletmelerin, çevresel, sosyal ve ekonomik sürdürülebilirlik konularında yapıcı bir etki yaratmak ve sürdürülebilir bir geleceğe katkıda bulunmak için uluslararası sürdürülebilirlik raporlamasını benimsemeleri giderek daha yaygın hale gelmektedir. Bu tür raporlamalar, işletmelerin aşağıdaki şekillerde faydalar sağlayabilir:

- **Yatırımcı İlgisi ve Sürdürülebilir Yatırımlar:** Sürdürülebilirlik raporları, sürdürülebilir yatırımlar yapan yatırımcıların ilgisini çeker. Bu yatırımcılar, sürdürülebilirlik performansını dikkate alarak yatırım yaparlar ve bu da işletmelere finansal destek sağlayabilir.

- **Risk Azaltma ve Kriz Yönetimi:** İşletmeler, sürdürülebilirlik raporları aracılığıyla çevresel ve sosyal riskleri ve bu risklere karşı aldıkları önlemleri belirtirler. Benzer şekilde, paydaşlar ve yatırımcılar için işletmenin risk yönetimi yeteneklerini gösterir ve kriz durumlarında daha sağlam bir temel oluşturabilir (Karaman, 2016, s. 1).

- **Rekabet Üstünlüğü:** İşletmelerin sürdürülebilirlik raporları, sürdürülebilirlikle ilgili kararlılıklarını ve başarılarını göstererek rekabet üstünlüğü sağlar. Sürdürülebilir iş uygulamalarına sahip işletmeler, sürdürülebilirlik bilincine sahip müşteriler ve iş ortakları tarafından tercih edilir.

- **Toplumsal ve Çevresel İtibar:** İşletmelerin sürdürülebilirlik raporları, toplumsal ve çevresel sorumluluklarını tanımlar. İşletmelerin topluma ve doğaya olan olumlu etkilerini vurgular ve toplum nezdinde olumlu bir imaj yaratır.

- **İşbirliği ve İnovasyon:** Sürdürülebilirlik raporları, işletmelerin işbirliği ve inovasyon fırsatlarına işaret edebilir. İş ortakları, tedarikçiler ve diğer paydaşlarla yapılan işbirlikleri, işletmelerin sürdürülebilirlik performansını artırabilir.

- **Sürdürülebilirlik Ödülleri ve Tanıma:** İyi bir sürdürülebilirlik raporlaması, işletmelere sürdürülebilirlik ödülleri ve tanıma fırsatları getirebilir. Ek olarak, işletmelerin sürdürülebilirlikteki liderliklerini vurgular ve itibarlarını artırır (Wilson, 2003, s. 1).

1.4.1. Uluslararası Sürdürülebilirlik Raporlaması Standartları

Uluslararası sürdürülebilirlik raporlaması için kullanılan standartlar, işletmelerin sürdürülebilirlik performansını değerlendirmek ve paydaşlarına şeffaf bir şekilde iletmek için kabul görmüş rehberler ve çerçeveler sunar.

Bu standartlar, işletmelerin sürdürülebilirlik raporlarını oluştururken takip etmeleri gereken belirli kılavuzları içerir.

- **GRI Standartları (Global Reporting Initiative):** GRI, dünyanın en yaygın kullanılan sürdürülebilirlik raporlama standartlarından biridir. GRI Standartları, çevresel, sosyal ve ekonomik sürdürülebilirlik konularını ele alır ve işletmelere bu alanlarda bilgi sunma, performanslarını ölçme ve paydaşlarına iletim konularında rehberlik eder.

GRI Standartları, temel ve sektörel konuları içeren bir dizi standarttan oluşur ve işletmelere sürdürülebilirlik raporlarını hazırlarken esneklik sağlar (Saban vd., 2017, s. 107).

- **ISO 26000 (Sosyal Sorumluluk Rehberi):** ISO 26000, işletmelerin sosyal sorumluluklarını ve sürdürülebilirlik uygulamalarını yönlendiren uluslararası bir standarttır. Bu standart, işletmelerin etik davranışlarını, insan haklarına saygıyı, işçi haklarını, çevresel sürdürülebilirliği ve toplumsal katkıları ele alır (Hahn, 2013, s. 443). ISO 26000, işletmelerin sosyal sorumluluklarını yönetme ve paydaşlarına raporlama süreçlerini destekler.

- **UNGC İlkeleri (Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi):** UNGC, Birleşmiş Milletler tarafından desteklenen ve işletmelerin sürdürülebilirlik ve toplumsal sorumluluk alanında taahhütte bulunmalarını teşvik eden bir girişimdir. UNGC İlkeleri, insan hakları, işçi hakları, çevre ve yolsuzlukla mücadele olmak üzere dört ana ilkeyi içerir. İşletmeler, UNGC İlkeleri'ne uygun olarak hareket ederek bu alanlarda iyileştirmelerini ve sürdürülebilirlik taahhütlerini paydaşlarına iletebilirler (Saban vd., 2017, s. 110).

- **SASB Standartları (Sustainable Accounting Standards Board):** SASB, sektörel bazda sürdürülebilirlik raporlama standartları geliştiren bir kuruluştur. SASB Standartları, sektörel risk ve fırsatları ele alır ve işletmelere sektörlerine özgü sürdürülebilirlik ölçütleri ve metrikler sunar (Öktem ve Karabınar, 2022, s. 823). Bu standartlar, işletmelerin sürdürülebilirlik raporlarını sektörel benzerliklere dayalı olarak hazırlamalarına yardımcı olur.

- **CDP (Carbon Disclosure Project):** CDP, işletmelerin iklim değişikliği ile mücadele ve karbon ayak izlerini raporlama konusundaki çabalarını teşvik eden bir platformdur (CDP, 2019). İşletmeler, CDP'ye karbon ayak izlerini, su kullanımını ve orman ürünleri gibi çevresel verilerini iletebilirler. CDP, bu verileri yatırımcılar, müşteriler ve diğer paydaşlarla paylaşarak şeffaflığı artırır (Wilson, 2003, s. 1).

- **TCFD (Task Force on Climate-related Financial Disclosures):** TCFD, iklim değişikliği ile finansal risklerin daha iyi anlaşılmasını ve bu risklere karşı etkili bir şekilde nasıl başa çıkılacağını paydaşlara bildirmeyi hedefler. İşletmeler, TCFD'nin önerdiği dört ana kategoride (strateji, risk, ölçüm ve hedefler, raporlama ve uyumluluk) iklim değişikliği ile ilgili finansal bilgileri sunarlar (Tüm, 2014, s. 59).

- **Entegre Raporlama:** Entegre Raporlama, finansal performans ve sürdürülebilirlik performansını bir arada sunmayı amaçlar. İşletmelerin hem finansal hem de sürdürülebilirlik etkilerini tek bir raporda sunarak daha bütünsel bir görünüm sağlamalarına yardımcı olur (Kaya, 2015, s. 114).

- **OECD İlkeleri (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü):** OECD İlkeleri, çok uluslu işletmelerin çevresel ve sosyal sorumluluklarına odaklanır ve iş dünyasının bu konuda en iyi uygulamaları benimsemesini teşvik eder. Bu ilkeler, işletmelerin insan haklarına saygı, çevre koruma, yolsuzlukla mücadele ve yerel topluluklara katkı gibi konularını ele alır (Onay, 2015, s. 110).

- **Sürdürülebilirlik Sertifikasyonları ve Etik Etiketler:** Birçok sektör ve endüstri, sürdürülebilirlik uygulamalarını belgeleyen sertifikalar ve etik etiketler sunar. Örneğin, Fair Trade, organik tarım ve enerji verimliliği sertifikaları, işletmelerin sürdürülebilirlik performansını belgelemelerine yardımcı olur (Wilson, 2003, s. 2).

Bu standartlar, işletmelerin sürdürülebilirlik raporlamasını uluslararası düzeyde kabul görmüş rehberlere dayandırmasına yardımcı olur. İşletmeler, bu standartları kullanarak sürdürülebilirlik performanslarını değerlendirebilir, paydaşlarına şeffaf bir şekilde iletebilir ve sürdürülebilirlik konusundaki taahhütlerini güçlendirebilirler. Ayrıca, bu standartlar, işletmelerin sürdürülebilirlik konularında daha fazla güvenilirlik ve karşılaştırılabilirlik sağlamalarına da yardımcı olur (Van Marrewijk, 2003, s. 95).

1.4.2. Sürdürülebilirlik Raporlama Türlerinin Karşılaştırılması

Sürdürülebilirlik raporlaması, işletmelerin sürdürülebilirlik performanslarını paydaşlarına iletmek için farklı türlerde raporlar kullanmasını içerir. Bu rapor türleri, işletmenin önceliklerine, paydaşlarının taleplerine ve sektörel gerekliliklere bağlı olarak farklılık gösterebilir.

A. Çevresel Sürdürülebilirlik Raporları:

Odak: Bu raporlar işletmenin çevresel etkilerini ve sürdürülebilirlik stratejilerini ele alır.

Konular: Karbon ayak izi, enerji verimliliği, atık yönetimi, su kullanımı, doğal kaynakların korunması gibi çevresel konular vurgulanır.

Faydalar: İşletmelerin çevresel performanslarını değerlendirmelerine ve çevresel etkilerini azaltma stratejilerini iletmelerine yardımcı olur (Tüm, 2014, s. 64).

B. Sosyal Sürdürülebilirlik Raporları:

Odak: Bu raporlar işletmenin sosyal sorumluluklarını ve toplumsal etkilerini ele alır.

Konular: İşçi hakları, iş sağlığı ve güvenliği, toplumsal katkılar, yerel topluluklarla işbirliği gibi sosyal konular vurgulanır.

Faydalar: İşletmelerin toplumsal sorumluluklarını değerlendirmelerine ve toplumsal katkılarını iletmelerine yardımcı olur.

C. Ekonomik Sürdürülebilirlik Raporları:

Odak: Bu raporlar işletmenin ekonomik performansını ve sürdürülebilirlikle ilişkisini ele alır.

Konular: Finansal verilerin yanı sıra sürdürülebilirlik yatırımları, inovasyon, iş süreçlerinin iyileştirilmesi gibi ekonomik konular vurgulanır.

Faydalar: İşletmelerin ekonomik değer yaratma yeteneklerini değerlendirmelerine ve sürdürülebilirlik uygulamalarının ekonomik etkilerini iletmelerine yardımcı olur (Ertan, 2018, s. 464).

D. Entegre Raporlar:

Odak: Bu raporlar işletmelerin finansal ve sürdürülebilirlik performansını bir arada sunmayı amaçlar.

Konular: Finansal veriler, çevresel etkiler, sosyal sorumluluklar ve yönetim gibi birçok konu tek bir raporda birleştirilir.

Faydalar: İşletmelerin sürdürülebilirlik performansını finansal performanslarıyla bütünsel bir şekilde sunmalarına yardımcı olur (Efe, 2023, s. 9).

E. Karbon Ayak İzi Raporları:

Odak: Bu raporlar işletmenin karbon emisyonlarını ölçer ve azaltma stratejilerini açıklar.

Konular: İşletmenin sera gazı emisyonları, enerji tüketimi, karbon ayak izi azaltma projeleri gibi karbonla ilgili konular vurgulanır.

Faydalar: İşletmelerin iklim değişikliği ile mücadeledeki taahhütlerini ve ilerlemelerini gösterir (Yükçü ve Fidancı, 2016, s. 669).

F. Kurumsal Sosyal Sorumluluk (CSR) Raporları:

Odak: CSR raporları işletmenin toplumsal sorumluluk taahhütlerini ve etkilerini ele alır.

Konular: Toplum katkıları, sivil toplum işbirliği, bağışlar, eğitim ve sağlık projeleri gibi sosyal sorumluluk alanları vurgulanır.

Faydalar: İşletmelerin toplumsal katkılarını ve sosyal sorumluluk taahhütlerini gösterir (Özgüç, 2009, s. 7).

G. İnovasyon Raporları:

Odak: İnovasyon raporları işletmenin sürdürülebilirlik ile nasıl inovasyon yaptığını ve bu alandaki başarılarını ele alır.

Konular: Ürün geliştirme, çevresel inovasyon, sürdürülebilir ürünler ve hizmetler gibi inovasyon konuları vurgulanır.

Faydalar: İşletmelerin sürdürülebilirlik ile inovasyon stratejilerini ve sonuçlarını gösterir (Fidan ve Şentürk, 2017, s. 41).

H. Tedarik Zinciri Raporları:

Odak: Tedarik zinciri raporları işletmenin tedarik zinciri boyunca sürdürülebilirlik etkilerini ve iyileştirme çabalarını ele alır.

Konular: Tedarikçi yönetimi, malzeme kaynakları, lojistik süreçler gibi tedarik zinciri konuları vurgulanır.

Faydalar: İşletmelerin tedarik zinciri sürdürülebilirliğini izlemelerine ve iyileştirmelerini paylaşmalarına yardımcı olur (Argüden, 2007, s. 38).

I. Yeşil Finans Raporları:

Odak: Yeşil finans raporları işletmenin yeşil yatırımlarını, finansal sürdürülebilirlik ve yeşil tahviller gibi finansal araçları ele alır.

Konular: Yeşil projeler, sürdürülebilir finansal ürünler, finansal risk azaltma stratejileri gibi finansal konular vurgulanır.

Faydalar: İşletmelerin yeşil finans ve sürdürülebilir finans stratejilerini paydaşlarına iletmelerine yardımcı olur (Argüden, 2007, s. 38).

İşletmeler sürdürülebilirlik raporlaması sürecinde, yukarıdaki rapor türlerini seçerek veya uygun gördükleri şekilde bir araya getirerek sürdürülebilirlik performanslarını kapsamlı bir şekilde paydaşlarına sunabilirler. Hangi raporlama türünün seçildiği, işletmenin sürdürülebilirlik stratejileri, hedefleri ve paydaşlarının beklentilerine bağlı olarak değişebilir. Ayrıca, birçok işletme, sürdürülebilirlik raporlarını sık sık güncelleyerek değişen koşulları ve ilerlemeleri yansıtmak için çeşitli rapor türlerini bir arada kullanır (Gedikli ve Gökırmak, 2021, s. 87).

1.4.3. İyi Uygulama Örnekleri

Sürdürülebilirlik raporlaması alanında iyi uygulama örnekleri, işletmelerin sürdürülebilirlik performanslarını başarılı bir şekilde paydaşlarına ilettikleri ve sürdürülebilirlik taahhütlerini etkili bir şekilde uyguladıkları durumları içerir. Bu alandaki bazı örnekler:

- **Unilever:** Unilever, sürdürülebilirlik raporlaması konusunda öncü bir şirkettir. Şirket, "Unilever Sürdürülebilir Yaşam Planı" adlı bir sürdürülebilirlik stratejisi benimsemiştir ve bu stratejiyi yıllık olarak sürdürülebilirlik raporlarında paylaşmaktadır. Unilever, GRI Standartları'na uygun olarak raporlarını hazırlar ve çevresel ve sosyal etkilerini şeffaf bir şekilde sunar (Altuntaş ve Türker, 2012, s. 57).

- **Nike:** Nike, sürdürülebilirlik raporlamasını entegre bir şekilde yöneten bir spor giyim şirketidir. Şirket, çevresel etkilerini azaltma ve sürdürülebilir ürünler geliştirme konularında taahhütlerde bulunur ve bu taahhütlerini yıllık sürdürülebilirlik raporlarında paylaşır. Nike, karbon ayak izini azaltma ve yenilenebilir enerji kullanımını artırma gibi hedeflerini izler.

- **Novo Nordisk:** İlaç şirketi Novo Nordisk, sürdürülebilirlik raporlaması konusunda örnek bir şirkettir. Şirket, "Çift Hedef" stratejisiyle hem finansal başarı hem de sürdürülebilirlik hedeflerini bir arada ele alır. Sosyal sorumluluk taahhütleri ve sağlıkla

ilgili sürdürülebilirlik çabaları Novo Nordisk'in sürdürülebilirlik raporlarının önemli bir parçasını oluşturur (Dey, 2010, s. 220).

- **Patagonia:** Giyim ve outdoor ekipmanları üreticisi Patagonia, sürdürülebilirlik konusundaki taahhütlerini sıkı bir şekilde takip eder. Şirket, tamamen sürdürülebilir malzemeler kullanma, onarılabir ürünler üretme ve tüketimi azaltma gibi hedeflerini sürdürülebilirlik raporlarında açıklar. Ayrıca, tedarik zinciri yönetimine büyük önem verir ve bu konudaki çalışmalarını raporlarında paylaşır (Rattalino, 2018, s. 748).

- **Coca-Cola:** Coca-Cola, sürdürülebilirlik raporlaması konusunda uzun süredir çeşitli uygulamaları benimsemiştir. Şirket, su yönetimi, ambalaj sürdürülebilirliği ve topluluk katkıları gibi konularda taahhütlerde bulunur ve bu taahhütlerini yıllık sürdürülebilirlik raporlarında sunar. Aynı zamanda, su tasarrufu ve yenilenebilir enerji kullanımı gibi çevresel hedeflerini takip eder (Aydın, 2021, s. 1893).

- **Walmart:** Walmart, sürdürülebilirlik konusundaki taahhütlerini ve ilerlemelerini şeffaf bir şekilde raporlama konusundaki lider şirketlerden biridir. Şirket, tedarik zinciri sürdürülebilirliği, enerji verimliliği, atık azaltma ve yenilenebilir enerji kullanımı gibi konularda hedefler belirler ve bu hedefleri yıllık olarak günceller. Ayrıca, tedarikçilerinin sürdürülebilirlik standartlarına uygunluğunu izler ve bu bilgileri paydaşlarıyla paylaşır.

- **Tesla:** Otomobil üreticisi Tesla, sürdürülebilirlik konusundaki taahhütlerini iş stratejisinin merkezine koyar. Şirket, elektrikli araçlarının çevresel etkilerini azaltma hedeflerini ve yenilenebilir enerjiyi teşvik etme çabalarını sıkı bir şekilde takip eder. Tesla'nın sürdürülebilirlik raporları, enerji ve karbon verilerini ayrıntılı bir şekilde sunar.

- **IBM:** Teknoloji devi IBM, sürdürülebilirlik raporlamasını entegre bir şekilde yönetir. Şirket, karbon ayak izini azaltma, enerji verimliliği ve su yönetimi gibi konularda hedefler belirler ve bu hedefleri raporlarında paylaşır. IBM, aynı zamanda sürdürülebilirlik inovasyonu ve çevresel etki azaltma konularında çalışan çalışanlarına odaklanır (Ertuğrul, 2008, s. 220).

- **IKEA:** Mobilya perakendecisi IKEA, sürdürülebilirlik konusundaki taahhütlerini ve faaliyetlerini paydaşlarına açıklamak konusunda öncü bir şirkettir. Şirket, yenilenebilir enerji kullanımı, geri dönüşüm ve sürdürülebilir tedarik zinciri gibi konularda sıkı hedefler belirler ve bu hedefleri yıllık sürdürülebilirlik raporlarında sunar (Kadioğlu ve Gürsoy, 2021, s. 113).

- **Nestle:** Gıda ve içecek şirketi Nestle, sürdürülebilirlik raporlaması konusunda kapsamlı bir yaklaşım benimser. Şirket, su yönetimi, gıda güvenliği, çocuk işçiliği ile mücadele ve cinsiyet eşitliği gibi çok çeşitli sürdürülebilirlik konularına odaklanır ve bu konulardaki faaliyetlerini paydaşlarına iletme için yıllık raporlar yayımlar.

Bu işletmeler, sürdürülebilirlik konusundaki taahhütlerini gerçekleştirmek için sürdürülebilirlik raporlamasını etkili bir araç olarak kullanır. İyi uygulama örnekleri, işletmelerin sürdürülebilirlik konusundaki çabalarını göstermek ve diğer organizasyonlara ilham vermek için önemlidir (Ertuğrul, 2008, s. 220).

2. BÖLÜM

KÜRESEL RAPORLAMA GİRİŞİMİ (GRI) STANDARTLARI

Küresel Raporlama Girişimi (Global Reporting Initiative - GRI), işletmelerin ve diğer organizasyonların sürdürülebilirlik performanslarını ve etkilerini şeffaf ve tutarlı bir şekilde raporlamalarını teşvik etmek için 1997 yılında oluşturulmuş bağımsız bir kuruluştur (Özerhan ve Sultanoğlu, 2018, s. 58). GRI standartları, sürdürülebilirlik raporlaması için dünya genelinde kabul görmüş bir çerçeve sunar (Kadioğlu ve Gürsoy, 2021, s. 110).

GRI standartları, sürdürülebilirlik raporlarının hazırlanması için genel bir çerçeve sunar. Bu standartlar, organizasyonların sürdürülebilirlikle ilgili anahtar performans göstergelerini ve verileri belirlemelerine yardımcı olur. Standartlar, sürdürülebilirlik raporlarını ekonomik, çevresel ve sosyal boyutlarıyla ele alır. Organizasyonların sürdürülebilirlik konusunda bütünsel bir yaklaşım benimsemelerini sağlar (Zozik ve Doğan, 2022, s. 373).

GRI standartları, işletmelerin sektörlerine, büyüklüklerine ve coğrafi konumlarına bakılmaksızın evrensel olarak uygulanabilir (Zozik ve Doğan, 2022, s. 20). Küçük yerel organizasyonlardan çok uluslu şirketlere kadar birçok farklı organizasyon GRI standartlarını kullanır.

GRI'nin temel amacı, organizasyonların sürdürülebilirlik performanslarını şeffaf bir şekilde iletmelerini ve paydaşlarına bilgi sunmalarını teşvik etmektir. GRI standartları, işletmelerin sürdürülebilirlikle ilgili ekonomik, çevresel ve sosyal etkilerini ölçmelerini ve raporlamalarını sağlar. Organizasyonların daha iyi sürdürülebilirlik stratejileri geliştirmelerine ve sürdürülebilirlikle ilgili riskleri ve fırsatları yönetmelerine yardımcı olur (Gençoğlu ve Aytaç, 2016, s. 54).

GRI, standartlarını düzenli olarak gözden geçirir ve günceller. Bu güncellemeler, sürdürülebilirlik raporlamasının hızla değişen çevresel ve sosyal normlara uyum sağlamasını sağlar. İş dünyasının ve paydaşların geri bildirimleri, GRI standartlarının gelişimine katkı sağlar.

GRI, bağımsız bir kuruluş olarak kabul edilir ve standartlarına duyulan güven yüksektir. GRI standartları, finansal raporlama standartlarına benzer şekilde

organizasyonların finansal olmayan bilgilerini güvenilir bir şekilde iletmelerine yardımcı olur (Ekergil ve Göde, 2017, s. 862).

GRI standartları, 130'dan fazla ülkede, yaklaşık 10.000 büyük şirket tarafından benimsenmiş ve desteklenmiştir (GRI, 2024). Bu destekler, standartların küresel olarak kabul gördüğünü ve uygulandığını gösterir.

GRI standartları, sürdürülebilirlik raporlaması konusunda işletmelere rehberlik eder ve organizasyonların sürdürülebilirlik performanslarını şeffaf ve karşılaştırılabilir bir şekilde paydaşlarına sunmalarına yardımcı olur. Bu standartlar, sürdürülebilirlik konusundaki taahhütlerin ve ilerlemelerin daha iyi anlaşılmasını ve izlenmesini sağlar (Aksoy, 2019, s. 334).

2.1. GRI STANDARTLARININ TARİHÇESİ VE GELİŞİMİ

GRI, sürdürülebilirlik raporlamasının dünya genelinde kabul gören bir standart haline gelmesine öncülük eden bağımsız bir kuruluştur. GRI'nin tarihsel süreçteki gelişimine ilişkin bilgiler aşağıda belirtilen dönemler halinde açıklanmıştır.

✓ GRI'nin Kökenleri (1997-2002):

GRI, 1997 yılında Boston College'nin öncülüğünde sivil toplum örgütleri, iş dünyası temsilcileri ve diğer paydaşlar tarafından oluşturulan bir girişim olarak doğmuştur.

Girişimin başlangıcında, sürdürülebilirlik performansının şeffaf ve karşılaştırılabilir bir şekilde raporlanmasının gerekliliği vurgulanmıştır. Bu standart işletmelerin ekonomik, çevresel ve sosyal etkilerini daha iyi anlamalarını ve paydaşlarına iletmelerini sağlamayı amaçlamıştır (Gedikli ve Gökırmak, 2021, s. 79).

GRI, ilk sürdürülebilirlik raporlama kılavuzunu (G1) 1999'da yayımlamış ve bu kılavuz, sürdürülebilirlik raporlamasının temellerini atmada önemli bir adım olmuştur. 2000 yılında, GRI'nin ikinci nesil kılavuzu (G2) yayımlanmış ve bu sürüm daha fazla işletme tarafından benimsenmeye başlamıştır.

✓ Uluslararası Bir Kuruluş Olarak Gelişim (2002-günümüz):

2002 yılında, GRI Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) ve Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi (UNGC) ile işbirliği yaparak daha fazla uluslararası tanınma ve kabul elde etmiştir.

GRI, 2006'da Amsterdam merkezli bir uluslararası kuruluş olarak yeniden yapılmış ve bu dönemde GRI Standartları oluşturulmaya başlanmıştır.

GRI Standartları, sürdürülebilirlik raporlarının içeriği, formatı ve ölçülebilirlik kriterlerini belirleyen bir dizi kılavuz ve yönerge'dir. GRI, sürdürülebilirlik raporlama konusundaki evrensel bir referans haline gelmiş ve birçok ülke, sektör ve işletme tarafından benimsenmiştir (Aktan ve Börü, 2007, s. 9).

✓ **Sürekli Güncellemeler (Günümüz):**

GRI Standartları, sürekli olarak gözden geçirilir ve güncellenir. Bu güncellemeler, değişen sürdürülebilirlik trendleri ve paydaş beklentilerine uyum sağlamayı amaçlar.

Günümüzde, GRI Standartları, ekonomik, çevresel ve sosyal boyutlarıyla sürdürülebilirlik raporlamasını kapsayan bir çerçeve sunar.

GRI Standartları, dünya genelinde binlerce organizasyon tarafından kullanılır ve bu standartlar sayesinde sürdürülebilirlik performansı daha şeffaf ve anlaşılır hale gelir.

✓ **Uluslararası İlgililerin Katılımı (2002-2006):**

GRI, bu dönemde uluslararası arenada daha fazla tanınmaya başlamış ve sürdürülebilirlik raporlamasının standartlarını belirleme misyonuna odaklanmıştır.

İş dünyasından, sivil toplumdan, yatırımcılardan ve akademik çevrelerden temsilcilerin katılımıyla GRI'nin İdari Konseyi oluşturulmuştur. Bu konsey, GRI'nin stratejik yönlendirmesine katkıda bulunmaktadır (Aktan ve Börü, 2007, s. 9).

GRI Standartları, bu dönemde daha fazla sektör ve ülke bağlamına uyarlanabilir hale getirilmiştir.

✓ **GRI G3 ve G4 (2006-2013):**

2006'da, GRI G3 Standartları yayımlanmış ve sürdürülebilirlik raporlaması için kapsamlı bir çerçeve sunarak organizasyonlara daha fazla rehberlik sağlamıştır.

GRI G3 Standartları, organizasyonların sürdürülebilirlik konularında daha fazla ayrıntıya inmelerini ve performanslarını ölçmelerini teşvik etmiştir (OECD, 2004, s. 9).

2013 yılında GRI G4 Standartları yayımlanmış ve sürdürülebilirlik raporlamasını daha kapsamlı, esnek ve bağlam odaklı hale getirmiştir (Luo, 2005, s. 2).

Bu sürüm, işletmelerin sürdürülebilirlik konularını daha iyi anlamalarına ve paydaşlarına daha fazla bilgi sunmalarına yardımcı olmuştur.

✓ GRI Standartları ve İlerleme (2016-günümüz):

2016'da GRI, bir dizi temel ilkeye dayanan GRI Standartları'nı yayımlanmıştır. Bu standartlar, organizasyonların ekonomik, çevresel ve sosyal performanslarını raporlamak için kapsamlı bir çerçeve sunar (Luo, 2005, s. 2).

GRI Standartları, organizasyonlara sürdürülebilirlik raporlamasında daha fazla esneklik sunar ve paydaşlarına daha ayrıntılı bilgi sunma kapasitesini artırır.

Günümüzde GRI Standartları, dünya genelinde birçok organizasyon tarafından benimsenmiştir ve sürdürülebilirlik raporlaması alanındaki kullanılan en yaygın standartlar arasındadır.

GRI, sürdürülebilirlik raporlamasının gelişiminde önemli bir rol oynamış ve organizasyonların sürdürülebilirlik performanslarını şeffaf bir şekilde iletmelerine yardımcı olmuştur. GRI Standartları, sürdürülebilirlik alanında uluslararası bir referans noktası haline gelmiş ve sürdürülebilir iş uygulamalarının yaygınlaşmasına katkı sağlamıştır (Bayhan ve Özuyar, 2021, s. 401).

2.1.1. GRI'nin Oluşum Süreci ve Amaçları

GRI, sürdürülebilirlik raporlamasının uluslararası bir standart haline gelmesini teşvik etmek amacıyla kurulmuş bağımsız bir organizasyondur.

GRI'nin kökenleri, 1997 yılına kadar gitmektedir. Bu yılın başlarında, sivil toplum örgütleri, iş dünyası temsilcileri, yatırımcılar, akademisyenler ve diğer paydaşlar, sürdürülebilirlik performansının şeffaf bir şekilde raporlanmasının gerekliliği konusunda fikir birliğine varmışlardır. Bu fikir birliği, sürdürülebilirlikle ilgili bilginin eksikliği ve karşılaştırılabilirlik sorunlarına dikkat çekmiştir (Uzpak, 2019, s. 11).

1997 yılında, Boston College'in de liderliğinde bu paydaşlar, sürdürülebilirlik raporlaması konusunda uluslararası bir çözüm oluşturmak amacıyla bir araya gelmişlerdir. GRI'nin temelleri böylece atılmıştır. Bu girişimin amacı, organizasyonların sürdürülebilirlik performanslarını paydaşlarına şeffaf bir şekilde iletmelerini sağlamak ve bu bilgileri karşılaştırılabilir bir çerçeve içinde sunmaktır (Dunn ve Sainty, 2009, s. 409).

GRI, başlangıçta sivil toplum örgütleri tarafından desteklenmiş ve 1999 yılında ilk sürdürülebilirlik raporlama kılavuzu (G1) yayımlanmıştır. Bu kılavuz, sürdürülebilirlik raporlarının nasıl hazırlanması gerektiği konusunda temel rehberlik sağlamıştır (Demircioğlu ve Ever, 2019, s. 63).

GRI, Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) ve Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi (UNGC) ile işbirliği yaparak daha fazla uluslararası tanınma ve kabul elde etmiştir. Bu işbirlikleri, GRI Standartları'nın uluslararası arenada daha fazla kullanılmasını teşvik etmiştir. GRI, organizasyonlar arası ve sektörler arası çeşitliliği destekler ve sürdürülebilirlik raporlamasına katılımı teşvik etmiştir. Teşvikler, farklı organizasyonların sürdürülebilirlik raporlama ihtiyaçlarına yanıt veren bir çerçeve oluşturmayı amaçlamıştır (Kaypak, 2011, s. 22).

GRI Standartları, sürekli olarak gözden geçirilir ve güncellenir. Bu işlemler, sürdürülebilirlik raporlamasının değişen çevresel ve sosyal koşullara uyum sağlamasını sağlar. Ayrıca, iş dünyasının ve paydaşların geri bildirimleri, GRI Standartları'nın gelişimine katkıda bulunur. GRI, bağımsız bir kuruluş olarak kabul edilir ve sürdürülebilirlik raporlama alanında güvenilirliği yüksektir. GRI Standartları, organizasyonların finansal olmayan bilgilerini güvenilir bir şekilde iletmelerine yardımcı olur (Zozik ve Doğan, 2022, s. 374).

GRI'nin amacı, organizasyonların sürdürülebilirlik performanslarını şeffaf bir şekilde iletmelerini teşvik etmek ve bu bilgileri karşılaştırılabilir bir çerçeve içinde sunmaktır. Bu sayede iş dünyası, sivil toplum ve yatırımcılar, organizasyonların sürdürülebilirlik taahhütlerini ve performanslarını daha iyi anlayabilirler. GRI Standartları, organizasyonlara sürdürülebilirlik alanında daha fazla hesap verebilirlik, paydaş katılımı ve sürekli iyileştirme fırsatı sunar. Bu nedenle GRI, sürdürülebilirlik raporlamasının uluslararası bir referans noktası haline gelmiştir (Kavut, 2010, s. 14). Raporlama süreci, organizasyonların sürdürülebilirlik stratejilerini gözden geçirmelerine olanak tanır (Efe, 2023, s. 17).

GRI Standartları, organizasyonların paydaşlarıyla iletişimini güçlendirir ve paydaşların organizasyonun sürdürülebilirlik taahhütlerine güven duymalarını sağlar. GRI, sürdürülebilirlik raporlamasının evrensel bir standart haline gelmesine öncülük eden bir organizasyon olarak sürdürülebilirlik alanında önemli bir rol oynamıştır (Küçükaycan, 2022, s. 123).

2.1.2. GRI Standartlarının Evrimi

GRI Standartları, sürdürülebilirlik raporlamasının uluslararası bir standart haline gelmesi için geçirdiği evrim sürecinde önemli gelişmeler kaydetmiştir.

GRI'nin ilk adımları, 1999'da GRI'nin ilk sürdürülebilirlik raporlama kılavuzu olan G1 ile atılmıştır. Bu kılavuz, sürdürülebilirlik raporlamasının temellerini atmıştır. Daha sonra G2 sürümü, sürdürülebilirlik raporlamasının genişlemesi ve daha fazla organizasyon tarafından benimsenmesi için önemli bir adım olarak yayımlanmıştır. 2006 yılında GRI G3 Standartları, sürdürülebilirlik raporlamasını daha kapsamlı ve yapılandırılmış hale getirmiştir. Bu sürüm, organizasyonların sürdürülebilirlik performansını daha ayrıntılı bir şekilde raporlamalarına olanak tanımıştır. 2013 yılında GRI G4 Standartları yayımlanmış ve G4 Standartları, organizasyonlara daha fazla bağlam odaklı raporlama yapma fırsatı sunmuştur (Saban vd., 2017, s. 108).

GRI, 2016 yılında GRI Standartları'nı yayımlamıştır. Yeni standartlar, sürdürülebilirlik raporlamasının daha geniş ve modüler bir çerçeveye dönüşmesini işaret etmiştir. GRI Standartları, ekonomik, çevresel ve sosyal performans alanlarını kapsayan bir dizi ilkeye dayalı standartlar dizisi sunar. Organizasyonlar, ihtiyaçlarına ve bağlamlarına uygun olan standartları seçebilir ve uygulayabilirler. GRI Standartları, dünya genelinde kabul gördüğü için sürekli olarak güncellenir. Bu güncellemeler, sürdürülebilirlik trendlerine, teknolojik gelişmelere ve paydaş beklentilerine ayak uydurmayı amaçlar. Ayrıca, organizasyonların daha iyi performans ölçümleri yapabilmelerini destekler (Marsden, 2000, s. 11).

GRI, Birleşmiş Milletler ile işbirliği yaparak sürdürülebilirlik raporlamasının daha fazla uluslararası tanınmasını ve kabul görmesini sağlar. Bu işbirlikleri, GRI Standartları'nın uluslararası düzeyde daha fazla kullanılmasını teşvik eder. GRI Standartları, organizasyonlar arası ve sektörler arası çeşitliliği destekler (Türkden ve Kuşay, 2022, s. 234).

GRI işbirlikleri, farklı organizasyonların sürdürülebilirlik raporlama ihtiyaçlarına yanıt veren bir çerçeve oluşturur. GRI Standartları, bağımsız bir kuruluş olan GRI tarafından yönetilir. Bu nedenle, sürdürülebilirlik raporlamasında yüksek bir güvenilirlik seviyesine sahiptir. GRI Standartları, organizasyonlara sürdürülebilirlik performanslarını şeffaf bir şekilde iletmeleri ve karşılaştırılabilir bir çerçeve içinde sunmaları için etkili bir araç sunar. Bu standartlar, sürdürülebilir iş uygulamalarının yaygınlaşmasına ve sürdürülebilirlik konusundaki bilincin artmasına katkı sağlamıştır (Demircioğlu ve Ever, 2019, s. 64).

2.2. GRI STANDARTLARININ GENEL TANIMI

GRI Standartları, sürdürülebilirlik raporlaması için uluslararası bir çerçeve sağlayan kapsamlı bir rehberlik ve yönlendirme setidir. Bu standartlar, organizasyonlara ekonomik, çevresel ve sosyal performanslarını sistematik bir şekilde ölçme, yönetme ve paydaşlarına iletmeleri için bir çerçeve sunar (Demircioğlu ve Ever, 2019, s. 60).

GRI Standartları, organizasyonların sürdürülebilirlik raporlarını hazırlarken kullanabilecekleri bir dizi ilkeye dayanır. Bu ilkelere göre organizasyonlar, sürdürülebilirlik konularını ve etkilerini belirler, bu konularda performanslarını ölçerler ve paydaşlarına bu bilgileri şeffaf ve anlaşılır bir şekilde sunarlar. Bu standartlar, organizasyonların sürdürülebilirlik raporlarını daha karşılaştırılabilir ve güvenilir hale getirir (Dunn ve Sainty, 2009, s. 407).

GRI Standartları, sürdürülebilirlik raporlamasının temel ilkelerini belirler. Bu ilkeler, sürdürülebilirlik raporlamasının şeffaf, hesap verebilir ve katılımcı olmasını sağlar. GRI Standartları, ekonomik, çevresel ve sosyal performansı ölçmek ve raporlamak için gereken spesifik standartları içerir. Bu standartlar, organizasyonlara hangi konuları raporlamaları gerektiği konusunda yol gösterir (Demircioğlu ve Ever, 2019, s. 63).

GRI Standartları, organizasyonların sürdürülebilirlik raporlarının hangi seviyede hazırlandığını belirlemek için kullanılan bir uygulama seviyeleri sistemi içerir. GRI'nin bu uygulamaları, organizasyonların raporlama süreçlerini iyileştirmelerine ve paydaşlarına daha fazla bilgi sunmalarına yardımcı olur.

GRI Standartları, sürdürülebilirlik raporlamasını daha kapsamlı, karşılaştırılabilir ve anlaşılır hale getirir. Organizasyonlar, bu standartları kullanarak sürdürülebilirlik performanslarını daha iyi anlayabilir, iyileştirebilir ve paydaşlarına daha etkili bir şekilde iletebilirler. Bu nedenle GRI Standartları, sürdürülebilirlik raporlamasının vazgeçilmez bir aracı haline gelmiştir (Boran, 2023, s. 57).

2.2.1. GRI Standartlarının Temel İlkeleri

Küresel Raporlama Girişimi (GRI) Standartları, sürdürülebilirlik raporlaması için temel ilkeler sunar. Bu ilkeler, organizasyonların sürdürülebilirlik raporlarını hazırlarken ve sunarken dikkate almaları gereken esaslar olarak önem taşır. Söz konusu bu ilkelere aşağıda kısaca değinilmiştir:

➤ **Sürdürülebilirlik İlkeleri:** GRI Standartları, organizasyonların sürdürülebilirlik raporlarını hazırlarken ekonomik, çevresel ve sosyal sürdürülebilirlik ilkelerine uygunluğu teşvik eder. Bu gelişme, organizasyonların sürdürülebilirlik konularını daha kapsamlı bir şekilde ele almalarını sağlar (Ayyıldız ve Genç, 2008, s. 507).

➤ **Hesap Verebilirlik ve Şeffaflık:** GRI Standartları, organizasyonların sürdürülebilirlik performansını paydaşlarına açık ve anlaşılır bir şekilde iletmelerini önemser. GRI standartları, şeffaflık ilkesine dayalı olarak organizasyonların sürdürülebilirlik bilgilerini paylaşmalarını teşvik eder (Aracı ve Yüksel, 2016, s. 105).

➤ **Katılım ve Konsültasyon:** GRI Standartları, organizasyonların sürdürülebilirlik raporlama süreçlerinde paydaşlarını ve ilgili tarafları dahil etmelerini önerir. Paydaşların görüşlerini ve beklentilerini anlama ve değerlendirme sürecini teşvik eder (Zozik ve Doğan, 2022, s. 366).

➤ **İzlenebilirlik:** GRI Standartları, organizasyonların sürdürülebilirlik raporlarını izlenebilir ve karşılaştırılabilir hale getirmelerine yardımcı olur. İzlenebilirlik, organizasyonların performanslarını zaman içinde değerlendirmelerine ve geliştirmelerine olanak sağlar.

➤ **Dengeli İletişim:** GRI Standartları, organizasyonların sürdürülebilirlik raporlarında ekonomik, çevresel ve sosyal konulara dengeli bir şekilde yer vermelerini önerir. Dengeli iletişim, organizasyonların sürdürülebilirlik performansının eksiksiz ve adil bir resmini sunmalarına yardımcı olur (Smaizene, 2008 akt. Akdoğan ve Cingöz, 2009, s. 8).

➤ **Sürekli İyileştirme:** GRI Standartları, organizasyonların sürdürülebilirlik raporlama süreçlerini sürekli olarak gözden geçirmelerini ve iyileştirmelerini teşvik eder. Sürekli iyileştirme, organizasyonların daha iyi performans ölçümleri yapmalarına olanak sağlar.

➤ **Yönetişim ve Liderlik:** GRI Standartları, organizasyonların sürdürülebilirlik raporlarında yönetim ve liderlik ilkelerine vurgu yapar. Bu ilke, organizasyonların yönetim kurullarının ve üst düzey liderlerin sürdürülebilirlik konularına olan taahhüdünü ve rolünü belirtmelerini önerir. Ayrıca, organizasyonların sürdürülebilirlik stratejilerini ve hedeflerini raporlamalarını teşvik eder (Bayhantopçu ve Özuyar, 2021, s. 399).

➤ **Materyalite (Önemlilik):** GRI Standartları, organizasyonların raporlarında "materyalite" ilkesini dikkate almalarını önerir. Materyalite, organizasyonların ve paydaşların sürdürülebilirlik konularında önemli olarak gördüğü konuları belirlemelerini ve raporlarında öncelik verilen konuları vurgulamalarını sağlar.

➤ **Uygulanabilirlik ve Uygunluk:** GRI Standartları, organizasyonların sürdürülebilirlik raporlarının uygulanabilir ve uygun olmasını önemser. Bu ilke, organizasyonların kendi bağlamlarına ve iş yapısına uygun bir şekilde sürdürülebilirlik bilgilerini sunmalarını teşvik eder (Aracı ve Yüksel, 2016, s. 110).

➤ **Bağlam Odaklılık:** GRI Standartları, organizasyonların sürdürülebilirlik bilgilerini bağlamları içinde sunmalarını gerektirir. Bu ilke, organizasyonların sürdürülebilirlik performansını sektör, coğrafya, pazarlar ve diğer bağlamlar göz önünde bulundurarak anlamalarını teşvik eder.

Bu temel ilkeler, GRI Standartları'nın temel taşlarıdır ve organizasyonların sürdürülebilirlik raporlama süreçlerini daha tutarlı, şeffaf ve hesap verebilir hale getirmelerine yardımcı olur. Bu ilkelere uygun olarak hareket eden organizasyonlar, sürdürülebilirlik performanslarını daha etkili bir şekilde yönetebilir ve paydaşlarına daha iyi bilgi sunabilirler (Erdemir, 2018, s. 32).

2.2.2. GRI Standartlarının Kapsamı ve Genel Uygulanabilirlik

GRI Standartları, geniş bir kapsama sahiptir ve organizasyonlar için genel olarak uygundur. GRI Standartları, ekonomik, çevresel ve sosyal sürdürülebilirlik konularını içeren geniş bir kapsama sahiptir. Bu konular, organizasyonların sürdürülebilirlik performansını anlamaları, ölçmeleri ve raporlamaları için temel oluşturur. GRI Standartları, bu konuları ayrıntılı bir şekilde ele alarak organizasyonlara kapsamlı bir sürdürülebilirlik çerçevesi sunar. GRI Standartları, organizasyonlar için genel olarak uygundur ve herhangi bir sektördeki veya büyüklükteki organizasyonlar tarafından kullanılabilir. Küçük işletmelerden çok uluslu şirketlere kadar her türlü organizasyon, GRI Standartları'nı sürdürülebilirlik raporlama süreçlerinde kullanabilir (Ekergil ve Göde, 2017, s. 865).

GRI, farklı sektörlerin özel ihtiyaçlarını karşılamak için tasarlanmış organizasyonlara destek veren sektör seçeneklerini sunar (Zozik ve Doğan, 2022, s. 375). Örneğin, enerji sektörü için farklı bir yaklaşım geliştirilmiş olabilir. GRI Standartları, organizasyonların sürdürülebilirlik raporlarını farklı uygulama seviyelerinde hazırlama

esnekliği sunar. Bu seviyeler, organizasyonların raporlama süreçlerini aşamalı olarak geliştirmelerine ve paydaşlarına daha fazla bilgi sunmalarına yardımcı olur. Başlangıçtan ileri düzeye kadar farklı uygulama seviyeleri mevcuttur (Yakar Pritchard ve Çalıyurt, 2021, s. 295).

GRI Standartları, uluslararası düzeyde kabul görmüş bir sürdürülebilirlik raporlama çerçevesidir. Birçok ülke, sektör ve paydaş GRI Standartları'nı benimsemiş ve kullanmıştır. GRI Standartları, organizasyonların raporlarının uluslararası düzeyde daha fazla tanınmasını sağlar. GRI Standartları, organizasyonların farklı paydaş gruplarına (yatırımcılar, müşteriler, tedarikçiler, sivil toplum, çalışanlar vb.) bilgi sunmalarını kolaylaştırır. Bu standartlar, organizasyonların paydaşlarının farklı beklentilerine ve ilgi alanlarına yanıt vermesine olanak tanır (Yakar Pritchard ve Çalıyurt, 2021, s. 293).

GRI Standartları, sürdürülebilirlik konusundaki gelişmelere ve değişen koşullara ayak uydurmayı amaçlar. Bu nedenle standartlar sürekli olarak gözden geçirilir ve güncellenir. Standartlar, organizasyonların en güncel ve geçerli sürdürülebilirlik bilgilerini sunmalarına yardımcı olur. GRI, bağımsız bir kuruluş olarak standartları yönetir ve denetler. Bağımsız yaklaşım, GRI Standartları'nın güvenilirlik ve tarafsızlık sağlayan bir kaynak olarak kabul edilmesini sağlar. Organizasyonlar, paydaşlarına bağımsız bir perspektif sunar.

GRI Standartları, dünya genelinde kabul görmüş bir sürdürülebilirlik raporlama çerçevesidir. Birçok ülke, borsa ve düzenleyici kurum, organizasyonlardan GRI Standartları'na uygun sürdürülebilirlik raporları sunmalarını istemektedir. GRI Standartları, organizasyonların sürdürülebilirlik performansını ölçme, raporlama ve değerlendirme süreçlerini kolaylaştırır. Ayrıca, organizasyonların sürdürülebilirlik bilgilerini paydaşlarına açık ve şeffaf bir şekilde sunmalarına yardımcı olur. Bu nedenle, GRI Standartları sürdürülebilirlik raporlamasının vazgeçilmez bir aracı olarak kabul edilir (Boran, 2023, s. 70).

2.3. GRI STANDARTLARININ DETAYLARI

GRI Standartları, organizasyonların sürdürülebilirlik performansını ölçme, raporlama ve değerlendirme süreçlerini yönlendiren kapsamlı bir çerçevedir. Bu standartlar, ekonomik, çevresel ve sosyal sürdürülebilirlik konularını ele alır (Erol ve Ayboğa, 2021, s. 118).

GRI Standartları, organizasyonların sürdürülebilirlik raporlarını hazırlarken dikkate almaları gereken temel ilkeleri belirler. Bu ilkeler, sürdürülebilirlik konularının ele alınış şeklini ve raporlamanın temel prensiplerini içerir. GRI Standartları, organizasyonların sürdürülebilirlik raporlarında ele almaları gereken öncelikli konuları belirler. GRI standartları; ekonomik, çevresel ve sosyal konuların yanı sıra yönetim konularını da içerir. Örneğin, karbon emisyonları, insan hakları, iş sağlığı ve güvenliği gibi konular bu kategoriye girer. GRI Standartları, organizasyonlara sürdürülebilirlik performanslarını ölçmek ve raporlamak için kullanabilecekleri spesifik standartları sunar. Her bir standart, belirli bir konuyu ele alır ve organizasyonların bu konuda nasıl bilgi sunacaklarını belirler. Örneğin, GRI 301 standardı, su kullanımı ve atık yönetimi gibi çevresel konuları ele alır (Al-Haija ve Kolsi, 2021, s. 1210).

GRI Standartları, organizasyonların sürdürülebilirlik raporlarını farklı uygulama seviyelerinde hazırlama esnekliği sunar. Bu seviyeler, organizasyonların raporlama süreçlerini aşamalı olarak geliştirmelerine yardımcı olur. Uygulama seviyeleri A, B ve C olarak adlandırılır ve organizasyonlar seviye seçimine göre raporlarını hazırlar.

GRI standartları, organizasyonların sektörlerine özgü sürdürülebilirlik konularını ele almalarına yardımcı olur. Her sektör bu standartların belirli sektör ihtiyaçlarına uygun olarak nasıl uygulanması gerektiği açıklanır (Şahin ve Ergün, 2021, s. 173).

GRI Standartları, organizasyonlara sürdürülebilirlik raporlarını nasıl yapılandırmaları gerektiği konusunda rehberlik eder. Raporun başlıkları, içeriği ve sıralaması GRI Standartları'na dayanır ve organizasyonların bilgilerini tutarlı bir şekilde sunmalarını sağlar. GRI Standartları, organizasyonların sürdürülebilirlik raporlarının bağımsız denetim ve doğrulama süreçlerini destekler. Bu standartlar, raporların güvenilirliğini artırır ve organizasyonların hesap verebilirliklerini güçlendirir. GRI Standartları, organizasyonların sürdürülebilirlik performansını daha kapsamlı, karşılaştırılabilir ve şeffaf bir şekilde sunmalarına yardımcı olur. Her bir standart, belirli bir sürdürülebilirlik konusunu ele alırken, temel ilkeler organizasyonların raporlarını daha tutarlı hale getirir.

Bu standartlar, organizasyonların sürdürülebilirlikteki ilerlemelerini izlemelerine, paydaşlarına hesap verebilirlik sağlamalarına ve daha sürdürülebilir bir geleceğe katkıda bulunmalarına yardımcı olur (Keskin ve Örgün, 2015, s. 31).

2.3.1. GRI Standartlarının Yapısı ve Bileşenleri

GRI Standartları, sürdürülebilirlik raporlama sürecini düzenleyen ve belirli konuları ele alan bir çerçeve sunar. GRI Standartları, organizasyonların sürdürülebilirlik raporlarını hazırlarken dikkate almaları gereken temel ilkeleri belirtir. Bu ilkeler, sürdürülebilirlik konularının ele alınış şeklini ve raporlamanın temel prensiplerini içerir.

GRI Standartları, organizasyonlara raporlarında ele alınacak sürdürülebilirlik konularını belirlemeleri için rehberlik eder. Organizasyonlar, paydaşları ve sektörleri ile ilgili en önemli ve materyal olarak kabul edilen konuları tanımlamalıdır.

GRI Standartları, organizasyonlara sürdürülebilirlik raporlarını hazırlamaları için kullanabilecekleri spesifik standartları sunar. GRI Standartları, organizasyonların sürdürülebilirlik raporlarının bağımsız denetim ve doğrulama süreçlerini destekler. Bu, raporların güvenilirliğini artırır ve organizasyonların hesap verebilirliklerini güçlendirir. GRI Standartları, organizasyonların sürdürülebilirlik performansını ölçme, raporlama ve değerlendirme süreçlerini düzenleyen bir çerçeve sunar. Bu standartların yapısı, organizasyonların sürdürülebilirlik bilgilerini tutarlı, şeffaf ve karşılaştırılabilir bir şekilde sunmalarını sağlar. Bu nedenle, GRI Standartları sürdürülebilirlik raporlamasının temel bir referans noktası olarak kabul edilir (Morhardt vd., 2002, s. 219).

2.3.1.1. Temel Raporlama İlkeleri

GRI Standartları, sürdürülebilirlik raporlarının hazırlanması sırasında dikkate alınması gereken temel raporlama ilkelerini belirler. Bu ilkeler, organizasyonların raporlama sürecini yönlendiren ve raporlarını daha güvenilir ve anlamlı hale getiren rehberlerdir (Konyalılar, 2018, s. 93). Söz konusu bu temel raporlama ilkelerine aşağıda kısaca değinilmiştir.

- **Hesap Verebilirlik (Accountability):** Bu ilke, organizasyonların sürdürülebilirlik raporlarını paydaşlarına karşı hesap verebilir bir şekilde sunmalarını gerektirir. Organizasyonlar, sürdürülebilirlik performanslarını açıkça ve şeffaf bir şekilde paydaşlarına iletmelidir.

- **Şeffaflık (Transparency):** Şeffaflık ilkesi, organizasyonların sürdürülebilirlik bilgilerini açık ve anlaşılır bir şekilde sunmalarını önerir. Raporlar, organizasyonların

sürdürülebilirlik politikaları, uygulamaları ve sonuçları hakkında net ve dürüst bilgiler içermelidir (Demircioğlu ve Ever, 2019, s. 65).

- **Özgünlük (Neutrality):** Özgünlük ilkesi, organizasyonların sürdürülebilirlik raporlarını tarafsız bir şekilde hazırlamalarını vurgular. Bilgilerin manipüle edilmeden sunulması ve objektif olması önemlidir.

- **Ustalık (Stakeholder Inclusiveness):** Bu ilke, organizasyonların farklı paydaş gruplarını raporlama sürecine dahil etmelerini teşvik eder. Paydaşların beklentileri ve görüşleri raporlarında yansıtılmalıdır (Saban vd., 2017, s. 109).

- **Süreklilik (Continuity):** Süreklilik ilkesi, organizasyonların sürdürülebilirlik raporlarını düzenli olarak yayınlamalarını ve geçmiş yıllarla karşılaştırılabilir bilgiler içermelerini önerir. Süreklilik, organizasyonların performanslarını zaman içinde izlemelerine olanak tanır (Gerekan ve Bulut, 2018, s. 82).

- **Karşılaştırılabilirlik (Comparability):** Karşılaştırılabilirlik ilkesi, organizasyonların sürdürülebilirlik bilgilerini diğer organizasyonlarla karşılaştırılabilir hale getirmelerini vurgular. Sektör karşılaştırmaları ve benchmarking için de bu durum önemlidir.

- **Doğrulama (Reliability):** Doğrulama ilkesi, organizasyonların sunulan bilgilerin güvenilirliğini sağlamalarını gerektirir. Bu sayede, raporlar bağımsız denetim ve doğrulama süreçlerinden geçebilir.

- **Sürekli İyileştirme (Continual Improvement):** Sürekli iyileştirme ilkesi, organizasyonların sürdürülebilirlik raporlama süreçlerini ve içeriğini sürekli olarak gözden geçirmelerini teşvik eder. Bu ilke, organizasyonların raporlama süreçlerini geliştirerek daha kapsamlı ve etkili hale getirmelerine yardımcı olur.

- **İlgili (Materiality):** İlgili ilkesi, organizasyonların sürdürülebilirlik raporlarında en önemli ve etkileyici sürdürülebilirlik konularına odaklanmalarını gerektirir. Organizasyonlar, paydaşların en fazla ilgi gösterdiği konuları belirlemeli ve bu konulara odaklanmalıdır (Cvelbar ve Dwyer, 2013, s. 487).

- **Bağlam (Context):** Bağlam ilkesi, organizasyonların sürdürülebilirlik bilgilerini belirli bir bağlam içinde sunmalarını önerir. Bilgiler, organizasyonun sektörü, coğrafi konumu, büyüklüğü ve diğer bağlamsal faktörleri dikkate alınmalıdır.

- **İlerleme (Completeness):** İlerleme ilkesi, organizasyonların raporlarının eksiksiz olmasını ve ana sürdürülebilirlik konularının tümünü ele almasını gerektirir.

Organizasyonlar, raporlarında önemli bilgileri eksik bırakmamalıdır (Özerhan ve Sultanoğlu, 2018, s. 61).

• **Bağımsızlık (Independence):** Bağımsızlık ilkesi, organizasyonların sürdürülebilirlik raporlarının tarafsız ve objektif bir şekilde hazırlanmasını vurgular. Bilgilerin, organizasyonun kendi çıkarlarından bağımsız olması önemlidir.

• **Karşılaştırma (Comparative):** Karşılaştırma ilkesi, organizasyonların sürdürülebilirlik bilgilerini diğer organizasyonlarla veya kendi geçmiş dönemleriyle karşılaştırılabilir hale getirmelerini teşvik eder. Karşılaştırma, organizasyonların performanslarını değerlendirmelerine yardımcı olur (Altınay, 2016, s. 50).

Bu temel raporlama ilkeleri, organizasyonların sürdürülebilirlik raporlarını daha tutarlı, güvenilir ve anlamlı hale getirir. İlkeler, organizasyonların paydaşlarına hesap verebilirlik sağlamalarına, sürdürülebilirlik performanslarını daha iyi yönetmelerine ve sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmalarına yardımcı olur (Aksoy, 2019, s. 328).

2.3.1.2. Performans Standartları

GRI Standartları, sürdürülebilirlik raporlarının belirli performans konularına odaklanmasını sağlayan bölümlerdir. Bu standartlar, organizasyonların belirli sürdürülebilirlik konuları hakkında ayrıntılı bilgi sunmalarını ve performanslarını ölçmelerini kolaylaştırır (Eccles ve Krzus, 2010, s. 51-52). Aşağıda Tablo 1’de GRI standartları ile ilgili genel standart bildirim başlıkları gösterilmiştir (Oğuz, 2020, s. 41).

Tablo 1. Standartlara Ait Genel Bildirimler

Standartlara Ait Genel Bildirimler				Temel ve Kapsamlı Uyumluluk Bildirimleri			
Analiz Bildirimleri				G4-1 ve G4-2			
Organizasyona Yönelik Bildirimleri				G4-3’den G4-16’ya kadar			
Paydaşlara Ait Bildirimler				G4-24’den G4-27’ye kadar			
Raporlara Ait Bildirimler				G4-28’den G4-33’e kadar			
Yönetim Birimine Ait Bildirimler				G4-34’den G4-36’ya kadar (*)			
Tarafsızlık ve Etik ilkelere Ait Bildirimler				G4-56’dan G4-58’e kadar (*)			
Sağlık	Standartlarına	Ait	Genel	(*)	Sektöre	yönelik	firmalara
Bildirimler					olduğunda	kullanılır.	ait

Kaynak: Oğuz, (2020).

Tablo 1’de yer alan GRI’nin G4 standartlarını kısaca açıklayacak olursak (Oruç, 2020: s. 12):

G4-1/ G4-2: GRI standartlarını uygulayan işletmelerin strateji ve analizle ilgili bildirimlerini içerir.

G4-3/ G4-16: Bu standartlar kurumun kurumsal profilini içeren; işletmenin adı, markası, ürünleri, faaliyet merkezinin bulunduğu lokasyonu, Pazar alanları, toplam işgücü ve çalışanların cinsiyet dağılımını da kapsar.

G4-24/ G4-27: İşletmenin irtibatlı halinde olduğu paydaş katılımını gösterir.

G4-28/ G4-33: Bu standartların raporlanma sıklığı, dönemi, önceki dönem rapor tarihi ve iletişim bilgilerini içerir.

G4-34/ G4-36: İşletme yönetimine ait bildirimleri içeren standartlardır.

G4-56/ G4-58: İşletmenin benimsediği etik kuralları içeren standartlardır.

Performans standartları hakkında aşağıda kısa bilgi verilmiştir:

- GRI 302- Enerji: Enerji tüketimi ve enerji kaynakları ile ilgili bilgi sunmayı amaçlar. Organizasyonlar, enerji kaynaklarını, enerji verimliliği projelerini ve yenilenebilir enerji kullanımını raporlamalıdır.

- GRI 305- Emisyonlar: Bu standart, organizasyonların sera gazı emisyonlarını raporlamasını gerektirir. Karbondioksit (CO₂), metan (CH₄) ve azot oksit (NO_x) gibi emisyonlar bu kategoride yer alır.

- GRI 308- Tedarik Zinciri: Organizasyonların tedarik zinciri sürdürülebilirliği ile ilgili bilgi sunmalarını amaçlar. Tedarik zinciri etkileri, tedarikçi ilişkileri ve tedarik zinciri sürdürülebilirlik politikaları bu kategoriye girer (Al-Haija ve Kolsi, 2021, s. 1210).

Bu performans standartları, organizasyonların sürdürülebilirlik raporlarını belirli konulara odaklayarak daha derinlemesine ve kapsamlı hale getirmelerine yardımcı olur. Organizasyonlar, kendi sektörleri ve paydaşları için önemli olan konuları seçerek sürdürülebilirlik performanslarını ölçebilir ve raporlayabilirler. Bu sayede organizasyonlar, sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşma ve paydaşlarına daha iyi bilgi sunma konularında daha etkili olabilirler (Zozik ve Doğan, 2022, s. 376).

2.3.2. Sağlık Sektörü ile İlgili GRI Standartları

Sağlık sektörü ile ilgili GRI Standartları, sağlık hizmeti sunan organizasyonların sürdürülebilirlik performansını ölçme ve raporlama süreçlerini yönlendiren belirli standartlar içerir. Bu standartlar, sağlık sektöründeki organizasyonların çevresel, sosyal ve ekonomik etkilerini değerlendirmelerine ve paydaşlarına bu konuda bilgi sunmalarına yardımcı olur (Schaltegger vd., 2006, s. 2-3).

- GRI 302 - Enerji: Enerji tüketimi ve enerji kaynakları ile ilgili bilgi sunmayı hedefler. Sağlık organizasyonları, hastane ve tıbbi tesislerdeki enerji kullanımını, enerji verimliliği projelerini ve yenilenebilir enerji kullanımını raporlamalıdır.

- GRI 303 - Su: Su kullanımı ile ilgili bilgi sunmayı amaçlar. Sağlık sektöründeki organizasyonlar, hastanelerde ve sağlık tesislerindeki su tüketimini, su kaynaklarını koruma önlemlerini ve su verimliliği projelerini raporlamalıdır.

- GRI 306 - Atık: Atık yönetimi ile ilgili bilgi sunmayı amaçlar. Sağlık sektöründeki organizasyonlar, tıbbi atık üretimini azaltma çabalarını, atık yönetimini ve geri dönüşüm projelerini raporlamalıdır.

- GRI 401 - Çalışanlar ile İlgili Göstergeler ve Uygulamalar: Sağlık sektöründeki organizasyonlar için çalışanlarla ilgili verileri ve uygulamaları raporlamayı amaçlar. Sağlık çalışanlarının eğitimi, iş güvenliği, iş sağlığı ve çalışma koşulları gibi konular bu standart kapsamındadır (Yüksel vd., 2018, s. 112).

- GRI 403 - Sağlık ve Güvenlik: Bu standart, organizasyonların iş sağlığı ve güvenliği (İSG) performansını raporlamalarını amaçlar. Organizasyonlar, çalışanların sağlığı ve güvenliği için aldıkları önlemleri ve İSG politikalarını içeren bilgileri sunarlar.

- GRI 410 - Özellikle Sağlık ve Güvenlik Konuları: Bu standart, organizasyonların özel sağlık ve güvenlik konularını raporlamalarını gerektirir. Özellikle pandemiler, epidemiler veya benzeri sağlık krizleri bu kategoriye girer ve organizasyonların bu tür olaylara nasıl yanıt verdiklerini içerir.

- GRI 416 - Müşteri Sağlığı ve Güvenliği: Bu standart, organizasyonların müşteri sağlığı ve güvenliği ile ilgili bilgi sunmayı amaçlar. Özellikle sağlık hizmeti sunan organizasyonlar için hasta güvenliği ve sağlık sonuçları bu kategoride önemlidir.

- GRI 417 - Ürün ve Hizmet Etiketleri: Bu standart, organizasyonların ürün ve hizmetlerin etiketlenmesi, sertifikasyon ve güvenilirlik konularını ele almayı amaçlar.

Sağlık sektöründeki organizasyonlar, özellikle ilaç ve tıbbi cihazlar gibi ürünlerin güvenliği ve etiketlenmesi konularında bu standartları kullanabilirler.

Sağlık sektörü, kimyasal madde kullanımı veya atık yönetimi nedeniyle çevresel uygunsuzluklara özellikle dikkat etmelidir (Ballou vd., 2006, s. 3).

Bu standartlar, sağlık sektöründeki organizasyonların sürdürülebilirlik performanslarını değerlendirmelerine ve bu konuda şeffaf bir şekilde raporlama yapmalarına yardımcı olur. Sağlık sektörü, hastaneler, klinikler, sağlık hizmeti sağlayıcıları ve ilaç şirketleri gibi çeşitli organizasyonları içerdiği için, sektöre özgü GRI Standartları sağlık sektöründeki özel ihtiyaçları ele alır. Bu standartlar, organizasyonların sürdürülebilirlik performansını izlemelerine, iyileştirmeler yapmalarına ve paydaşlarına sürdürülebilirlikle ilgili bilgi sunmalarına yardımcı olur (Kaya, 2015, 120).

2.3.2.1. Sağlık Hizmetleri Standartları

GRI Sağlık Hizmetleri Standartları, sağlık sektöründeki organizasyonların sürdürülebilirlik performanslarını ölçme ve raporlama süreçlerini belirleyen bir rehberdir. Bu standartlar, sağlık hizmeti sunan organizasyonların çevresel, sosyal ve ekonomik etkilerini dikkate alarak sürdürülebilirlik raporlarını hazırlamalarına yardımcı olur. Sağlık sektöründe faaliyet gösteren organizasyonlar için özelleştirilmiş olan bu standartlar, sağlık hizmeti sunan tıp merkezlerinden büyük hastanelere kadar geniş bir yelpazede uygulanabilir. Sağlık Hizmetleri Standartları, organizasyonların iş sağlığı ve güvenliği, su ve enerji kullanımı, atık yönetimi, ürün ve hizmet etiketi, müşteri sağlığı ve güvenliği, çevresel uygunsuzluklar ve diğer sektöre özgü konuları raporlamalarını öngörür. Bu standartlar sayesinde sağlık sektöründeki organizasyonlar, sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşma, kaynakları daha etkili kullanma ve toplumsal sorumluluklarını yerine getirme konularında daha şeffaf ve hesap verebilir bir şekilde hareket edebilirler (Şahin ve Çankaya, 2018, s. 863).

Bu standartlar, sağlık hizmeti sunan organizasyonların sürdürülebilirlik performansını çeşitli perspektiflerden ele alır. İlk olarak, İSG önemli bir odak noktasıdır. Organizasyonlar, çalışanların sağlığını ve güvenliğini koruma amacıyla aldıkları önlemleri ve bu alandaki politikalarını raporlarlar. Aynı zamanda, organizasyonların su kullanımı, enerji tüketimi ve atık yönetimi gibi çevresel etkileri de raporlamaları gereken

konulardır. Su verimliliği projeleri ve enerji tasarrufu önlemleri, sürdürülebilirlik çabalarının önemli bir parçasıdır (Kolk, 2004, s. 54).

Sağlık Hizmetleri Standartları, organizasyonların ürün ve hizmetlerin etiketlenmesi, sertifikasyon ve güvenilirlik konularına da dikkat çeker. Özellikle ilaçlar, tıbbi cihazlar ve diğer sağlık ürünleri, güvenli ve etik bir şekilde üretilmelidir. Bu nedenle bu standartlar organizasyonların bu konudaki çabalarını raporlamalarını sağlar. Ayrıca, hasta güvenliği ve sağlık sonuçları da bu standartlar altında incelenir. Sağlık hizmeti sunan organizasyonlar için, hastaların güvenliği ve sağlık sonuçları son derece önemlidir ve bu konularda sağlanan bilgi, paydaşlar için kritik bir öneme sahiptir (Shin, 2014, s. 47).

Bu standartlar, sağlık hizmeti sunan organizasyonların sürdürülebilirlik performanslarını daha iyi anlamalarına, iyileştirmeler yapmalarına ve paydaşlarına sağlık hizmetleri alanındaki sürdürülebilirlik çabaları hakkında net ve güvenilir bilgi sunmalarına yardımcı olur. Bu sayede organizasyonlar, hem toplumsal sorumluluklarını yerine getirirler hem de sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşma konusunda daha etkili bir şekilde yol alabilirler (Atasel, 2023, s. 1443).

Son olarak, çevresel uygunsuzluklar ve özellikle sağlık ve güvenlik konuları, Sağlık Hizmetleri Standartları'nın bir parçasını oluşturur. Kimyasal madde kullanımı veya atık yönetimi gibi çevresel uygunsuzluklar, organizasyonların çevresel etkilerini ele alırken raporlamaları gereken önemli konular arasındadır. Ayrıca, pandemiler, epidemiler veya benzeri sağlık krizleri gibi özellikle sağlık ve güvenlik konuları, organizasyonların bu tür olaylara nasıl yanıt verdiklerini içerir (Atasel, 2023, s. 1440).

2.3.2.2. İlaç ve Biyoteknoloji Standartları

GRI, İlaç ve Biyoteknoloji Standartları, ilaç, biyoteknoloji ve ilgili sektörlerde faaliyet gösteren organizasyonlar için özel olarak tasarlanmış bir sürdürülebilirlik raporlama çerçevesi sunar. Bu standartlar, organizasyonların sürdürülebilirlik performansını ölçme, izleme ve raporlama süreçlerini yönlendirirken, ilaç ve biyoteknoloji sektörlerine özgü konulara odaklanır. İlaç ve biyoteknoloji organizasyonları için çevresel, sosyal ve ekonomik etkileri ele alır ve bu etkileri paydaşlarına şeffaf bir şekilde iletmeyi amaçlar (Moravcikova vd., 2015, s. 333).

Bu standartlar, organizasyonların ürün ve hizmetlerinin etiketlenmesi, sertifikasyon, güvenilirlik ve kalite kontrol konularını içerir. İlaç ve biyoteknoloji sektörlerinde ürün güvenliği ve etiketleme büyük bir öneme sahiptir, bu nedenle organizasyonlar bu konularda yaptıkları çalışmaları raporlarlar. Aynı zamanda, yeni ilaç ve biyoteknolojik ürünlerin geliştirilmesi, araştırma ve geliştirme faaliyetleri, klinik denemeler ve ürün onay süreçleri gibi özelleşmiş konular da bu standartlar içinde ele alınır (Kumar ve Joshi, 2022, s. 261).

İlaç ve biyoteknoloji sektörleri aynı zamanda hastaların güvenliği, sağlık sonuçları ve erişilebilirlik gibi konularda büyük bir sorumluluğa sahiptir. Bu nedenle, Sağlık Hizmetleri Standartları altında yer alan müşteri sağlığı ve güvenliği ile ilişkilendirilen bazı özel konular, bu standartlarda da yer alır (Unerman, 2008, s. 362).

İlaç ve biyoteknoloji sektörlerinin ayrıca biyoçeşitlilik ve biyolojik kaynakların sürdürülebilir kullanımı gibi çevresel sorumlulukları da vardır. Bu standartlar, organizasyonların bu kaynakları nasıl koruduğunu ve sürdürülebilir bir şekilde kullandığını raporlamalarını gerektirir. İlaç ve Biyoteknoloji Standartları, bu sektörlerde faaliyet gösteren organizasyonların sürdürülebilirlik performanslarını izlemelerine, iyileştirmeler yapmalarına ve paydaşlarına bu konuda bilgi sunmalarına yardımcı olur. Bu standartlar, ilaç ve biyoteknoloji sektörlerinin sürdürülebilirlik çabalarını destekler ve bu organizasyonların toplumsal sorumluluklarını daha iyi anlamalarına yardımcı olur.

İlaç ve Biyoteknoloji Standartları, organizasyonların sürdürülebilirlik raporlarını oluştururken aşağıdaki alanlara odaklanmalarını sağlar (Aktan ve Börü, 2007, s. 7-8):

- **Ürün Güvenliği ve Etiketleme:** Bu standartlar, organizasyonların ürünlerinin güvenliği ve etiketlenmesi konularını ele alır. İlaç ve biyoteknoloji organizasyonları, ürünlerinin güvenliği için aldıkları önlemleri ve ürün etiketlemesi ile ilgili uygulamalarını raporlarlar. Odaklanılan bu alan, hastaların ve tüketici sağlığının korunmasına yönelik kritik bir konudur.

- **Araştırma ve Geliştirme Faaliyetleri:** İlaç ve biyoteknoloji organizasyonları için bu faaliyetleri oldukça önemlidir. Bu standartlar, organizasyonların yeni ürünlerin geliştirilmesi, klinik denemeler ve ürün onay süreçleri hakkında bilgi sunmalarını gerektirir. Yenilikçi çözümler, bu sektörlerde sürdürülebilirlik açısından büyük bir etki yaratabilir (Hongming vd. 2020, s. 4).

- **Hasta Güvenliği ve Sağlık Sonuçları:** Sağlık hizmeti sunan organizasyonlar için hasta güvenliği ve sağlık sonuçları büyük bir öneme sahiptir. İlaç ve biyoteknoloji standartları, organizasyonların hasta güvenliği politikalarını, sağlık sonuçlarını ve bu alanlarda yaptıkları iyileştirmeleri raporlamalarını gerektirir. Hasta memnuniyeti ve tedavi sonuçları, sürdürülebilirlik performansını değerlendirmede önemli bir rol oynar.

- **Çevresel Sorumluluk:** İlaç ve biyoteknoloji organizasyonları, biyoçeşitlilik koruma, enerji verimliliği, atık yönetimi ve sürdürülebilir kaynak kullanımı gibi çevresel sorumlulukları da ele alır. Bu standartlar, organizasyonların bu alanlarda yaptıkları çalışmaları ve çevresel etkilerini raporlamalarını sağlar (Thompson ve Zarkaria, 2004, s. 126).

- **Toplumsal Katkılar:** Bu standartlar, organizasyonların toplumsal sorumluluklarına odaklanmalarını teşvik eder. İlaç ve biyoteknoloji organizasyonları, toplumsal projeler, eğitim girişimleri ve sağlık hizmetlerine erişim konularında yaptıkları katkıları raporlarlar (Kumar ve Joshi, 2022, s. 263).

İlaç ve Biyoteknoloji Standartları, bu sektörlerde faaliyet gösteren organizasyonların sürdürülebilirlik çabalarını daha iyi yönlendirmelerine ve paydaşlarına bu konuda net bilgi sunmalarına yardımcı olur. Bu standartlar, organizasyonların inovasyon, ürün güvenliği, hasta memnuniyeti, çevresel koruma ve toplumsal sorumluluk gibi alanlarda sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmalarına destek olur (Meyer, 2010, s. 181-182).

2.3.3. GRI Standartlarının Uygulanması ve Raporlama Süreci

GRI Standartlarının uygulanması ve raporlama süreci, organizasyonların sürdürülebilirlik performanslarını izlemek ve paydaşlarına bildirmek amacıyla bir dizi adımı içerir. Bu süreç, organizasyonların sürdürülebilirlik verilerini toplaması, analiz etmesi, raporlaması ve sonuçlarına dayalı olarak iyileştirmeler yapmasını sağlar. İlk adım, organizasyonun GRI Standartlarına uyum sağlamasıdır. Uyum sağlama, organizasyonun belirli standartları uygulama gerekliliklerini anlamasını ve bunları kendi süreçlerine entegre etmesini içerir. GRI Standartlarının sağladığı çerçeve, organizasyonlara sürdürülebilirlik konularını belirlemede, önem derecelerini saptamada ve bu konularda veri toplamaları hususunda yardımcı olur (Schaltegger vd., 2006, s. 4).

Veri toplama ve analiz aşaması, organizasyonların sürdürülebilirlik performanslarına ilişkin verileri toplamak ve bu verileri anlamlandırmak için önemlidir. Bu süreç, organizasyonun çevresel, sosyal ve ekonomik etkilerini değerlendirmesine, güçlü ve zayıf yönlerini belirlemesine ve sürdürülebilirlik hedeflerini tanımlamasına yardımcı olur. Bu veriler, GRI Standartlarının gereksinimlerine uygun olarak toplanır ve raporlanır. Aşağıda Tablo 2’de GRI’ye ait raporlama ilkeleri maddeler halinde gösterilmiştir (Oğuz, 2020, s. 42).

Tablo 2. Rapor İçeriği ve Niteliğinin Tespit Edilmesine Yönelik İlkeler

Rapor İçeriği ve Niteliğinin Tespit Edilmesine Yönelik İlkeler
1) Sürdürülebilirlik İlkesi: İşletmeler faaliyetlerini gerçekleştirirken sürdürülebilirlik evrensel ilkelerine uygun davranmalıdır.
2) Kapsayıcılık İlkesi: Raporların işletme faaliyetleri, paydaşların haklarını koruyacak şekilde olması gerekir.
3) Zamansallık İlkesi: Raporların işletme çıkarlarını koruyacak şekilde doğru zamanda hazırlanması gerekir.
4) Tarafsızlık İlkesi: Raporların işletmeye ait gerçek bilgileri yansıtabilmesi için tarafsız bir şekilde hazırlanması gerekir.
5) Çevreye Duyarlılık İlkesi: Raporlar hazırlarken çevreye karşı gerekli hassasiyetin korunduğunun kamuoyu ve paydaşlara duyurulması ilkesidir.
6) Karşılaştırılabilirlik İlkesi: İşletme tarafından düzenlenen raporlardaki bilgilerin önceki dönem raporları ve sektördeki diğer işletmelerin hazırladığı raporlarla karşılaştırılabilir olması gerekir.
Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Raporlama aşaması, organizasyonun hazırladığı sürdürülebilirlik raporunu paydaşlarına sunma sürecidir. Bu rapor, organizasyonun sürdürülebilirlik performansını, politikalarını, hedeflerini ve uygulamalarını içermelidir. GRI Standartları, raporlamada şeffaflığı ve karşılaştırılabilirliği teşvik eder, bu nedenle organizasyonlar raporlarını belirli bir yapı ve içerikle hazırlar (Demircioğlu ve Ever, 2019, s. 67).

Organizasyonlar raporlama sonuçlarına dayalı olarak iyileştirmeler yaparlar. Bu süreç, organizasyonların sürdürülebilirlik hedeflerini gözden geçirmelerini, daha iyi uygulama örneklerini benimsemelerini ve sürdürülebilirlik performanslarını sürekli olarak artırmalarını sağlar. İyileştirmeler, organizasyonun sürdürülebilirlik yolculuğunu ileriye taşır ve paydaşlarına daha iyi bir sürdürülebilirlik performansı sunma kapasitesini artırır (Kolk, 2004, s. 51).

GRI Standartlarının uygulanması ve raporlama süreci, organizasyonların sürdürülebilirlikle ilgili çabalarını yönlendirmek ve paydaşlarına sürdürülebilirlik performanslarını açıkça iletmek için değerli bir araçtır. Bu süreç, organizasyonların sürdürülebilirlik konularında daha fazla şeffaflık sağlamalarına ve sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmalarına yardımcı olur (Gray ve Milne, 2002, s. 2).

2.3.3.1. GRI Raporlama İlkelerine Uyum

GRI Standartlarına uyum, organizasyonların sürdürülebilirlik raporlarını hazırlarken belirli prensiplere ve kılavuzlara uygunluk sağlamayı içerir. GRI Raporlama İlkelerine Uyum, organizasyonların raporlama sürecini daha tutarlı, şeffaf ve karşılaştırılabilir hale getirmeyi amaçlar (Milne ve Gray, 2013, s. 13).

Bu ilkelere uyum, organizasyonların sürdürülebilirlik raporlarının kalitesini artırır ve paydaşların bu raporları daha iyi anlamalarına yardımcı olur. GRI Raporlama İlkeleri, organizasyonların sürdürülebilirlik raporlarında şu temel unsurları dikkate almalarını sağlar:

- **Şeffaflık:** Organizasyonlar, sürdürülebilirlik raporlarında tüm önemli bilgileri açıkça ve anlaşılır bir şekilde sunmalıdır. Raporlar, organizasyonun sürdürülebilirlik performansı, politikaları ve uygulamaları hakkında detaylı bilgi içermelidir.

- **Karşılaştırılabilirlik:** Raporlar, organizasyonların sürdürülebilirlik performansını zaman içinde izlemelerini ve diğer organizasyonlarla karşılaştırmalarını kolaylaştırmalıdır. Karşılaştırılabilirlik, belirli ölçümler ve standartlar kullanarak sağlanır.

- **Uygunluk:** Organizasyonlar, GRI Standartlarına uygun olarak raporlama yapmalıdır. Uygunluk, belirli konuları, göstergeleri ve performans ölçümlerini içeren raporların hazırlanmasını gerektirir (Özgüç, 2009, s. 4).

- **Önemli Konuların Belirlenmesi:** Organizasyonlar, sürdürülebilirlik raporlarında raporlama yapılacak önemli konuları belirlemelidir. Bu unsur, organizasyon ve paydaşlarının sürdürülebilirlikle ilgili en çok önemsendiği konuları içermektedir.

- **Paydaş Katılımı:** Organizasyonlar, sürdürülebilirlik raporlarını hazırlarken paydaşlarıyla etkileşimde bulunmalıdır. Paydaş etkileşimi, paydaşların görüşlerini ve geri bildirimlerini alma ve bu geri bildirimleri raporlara dahil etme sürecini içerir.

GRI Raporlama İlkelerine Uyum, organizasyonların sürdürülebilirlik raporlarını daha etkili bir iletişim aracı haline getirir. Bu ilkelere uyum, organizasyonların sürdürülebilirlik çabalarını daha iyi anlamalarına, raporlama süreçlerini geliştirmelerine ve paydaşlarına daha iyi bir görünüm sunmalarına yardımcı olur (Jackson vd., 2011, s. 56).

2.3.3.2. Veri Toplama ve Analiz Süreçleri

Veri Toplama ve Analiz Süreçleri, organizasyonların sürdürülebilirlik raporlarını hazırlarken temel bir adımdır ve GRI Standartlarına uyum gerekliliklerini karşılamada önemli bir rol oynar. Bu süreç, organizasyonların sürdürülebilirlikle ilgili verileri toplamasını, belirli göstergeleri izlemesini ve bu verileri analiz etmesini içerir (Gao, 2011, s. 266).

Veri Toplama aşamasında, organizasyonlar sürdürülebilirlikle ilgili verileri çeşitli kaynaklardan toplar. Bu veriler enerji kullanımı, karbon emisyonları, su tüketimi, atık yönetimi, çalışanların sosyal ve sağlık avantajları gibi bir dizi konuyu kapsar.

Veri toplama süreci, organizasyonların verileri hassas bir şekilde belirli standartlara uygun olarak kaydetmelerini ve raporlamalarını gerektirir (Yanık ve Türker, 2012, s. 297).

Verilerin toplanmasının ardından analiz süreci başlar. Bu aşamada organizasyonlar, toplanan verileri değerlendirir, trendleri tanımlar ve performanslarını değerlendirirler. Analiz, organizasyonların sürdürülebilirlik performanslarının güçlü ve zayıf yönlerini anlamalarına ve gelecekteki hedeflerini belirlemelerine yardımcı olur. Ayrıca, organizasyonların paydaşlarına sağladıkları bilgilerin doğruluğunu ve güvenilirliğini sağlamak için verilerin doğruluğunu kontrol etmeleri de önemlidir.

Veri Toplama ve Analiz Süreçleri, organizasyonların sürdürülebilirlik raporlarını zenginleştirir ve bu raporların daha bilimsel ve güvenilir olmasını sağlar. Ayrıca, organizasyonların sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşma ve iyileştirme fırsatlarını tanımlamalarına yardımcı olur (Onay, 2015, s. 111).

Bu süreçler, organizasyonların daha iyi sürdürülebilirlik sonuçları elde etmelerine katkıda bulunur ve paydaşlarına güvenilir bilgiler sunma yeteneğini artırır (Önce vd., 2015, s. 237-238).

2.3.4. GRI Standartlarının Dünya Çapındaki Etkileri ve Kabulü

GRI Standartları, dünya çapında sürdürülebilirlik raporlamasının önde gelen referans noktalarından biri olarak kabul edilir. Bu standartlar, organizasyonların sürdürülebilirlik performanslarını açıklamak ve paydaşlarına bu konuda şeffaf bilgi sunmak için kullanılan kapsamlı bir çerçeve sunar. GRI Standartları, organizasyonların çevresel, sosyal ve ekonomik etkilerini ölçmelerine, raporlamalarına ve karşılaştırılabilir hale getirmelerine yardımcı olur. GRI Standartları, sürdürülebilirlik performansını izlemek ve sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmak için vazgeçilmez bir araçtır (Turhan vd., 2018, s. 28).

GRI Standartları, dünya genelinde birçok organizasyon tarafından benimsenmiş ve kullanılmıştır. Bu standartlar, organizasyonların sürdürülebilirlik raporlarını daha tutarlı hale getirir, bu da paydaşlar için daha anlaşılır ve karşılaştırılabilir bilgiler sunar. Ayrıca, finansal raporlarla aynı düzeyde önem taşıyan sürdürülebilirlik raporlarının hazırlanmasını destekler (Adams ve Naranyan, 2007, s. 72).

GRI Standartlarının dünya çapındaki kabulü, organizasyonların sürdürülebilirlikle ilgili sorumluluklarını daha iyi anlamalarına ve bu alanda daha fazla şeffaflık sağlamalarına yardımcı olmuştur.

GRI Standartlarının dünya çapındaki kabulü, aynı zamanda; yatırımcılar, tüketiciler, hükümetler ve diğer paydaşlar için organizasyonların sürdürülebilirlik performansını değerlendirmek ve kararlarını desteklemek için güvenilir bir kaynak haline gelmiştir. Bu nedenle, GRI Standartlarının dünya çapındaki etkisi, sürdürülebilirlik alanında daha iyi bir gelecek oluşturmak için önemli bir bileşen olarak kabul edilmektedir (Willis, 2003, s. 234).

GRI Standartlarının dünya çapındaki etkisi, birkaç önemli boyutta kendini gösterir:

- **Küresel Kabul:** GRI Standartları, dünya genelinde birçok ülkede ve sektörde kabul görmüş bir sürdürülebilirlik raporlama çerçevesi haline gelmiştir. Birçok büyük şirket, kamu kuruluşu ve sivil toplum kuruluşu, sürdürülebilirlik raporlarını GRI Standartlarına dayalı olarak hazırlar. GRI standartlarına uyum, farklı organizasyonların sürdürülebilirlik performanslarını karşılaştırılabilir hale getirir.

- **Yatırımcı İlgisi:** GRI Standartları, yatırımcıların sürdürülebilirlik faktörlerini finansal kararlarının bir parçası olarak görmelerine yardımcı olur. Sürdürülebilirlik

raporları, yatırımcıların organizasyonların risk ve fırsatlarını daha iyi anlamalarına katkı sağlar (Hussey vd., 2001, s. 15).

- **Sürdürülebilirlik Bilincinin Artması:** GRI Standartları, organizasyonlar ve toplumlar arasında sürdürülebilirlik bilincinin artmasına katkıda bulunur. Organizasyonlar, sürdürülebilirlik raporları aracılığıyla sürdürülebilirlik hedeflerini ve başarılarını paydaşlarına duyurarak toplumsal ve çevresel sorumluluklarını vurgular.

- **Regülasyon ve Zorunluluklar:** Bazı ülkeler, GRI Standartlarını sürdürülebilirlik raporlama için resmi bir zorunluluk haline getirir. Resmi zorunluluk, organizasyonların sürdürülebilirlik bilgilerini kamuoyuna daha fazla şeffaflıkla sunmalarını sağlar.

- **Kurumsal İtibar ve Rekabet Üstünlüğü:** GRI Standartlarına uyum, organizasyonların kurumsal itibarlarını artırabilir. Şeffaf ve kapsamlı sürdürülebilirlik raporları, organizasyonların paydaşlarına güven verir ve rekabet avantajı sağlayabilir.

- **Sivil Toplum ve STK İlgisi:** GRI Standartları, sivil toplum ve sivil toplum kuruluşlarının (STK'lar) organizasyonların sürdürülebilirlik uygulamalarını izlemelerine ve değerlendirmelerine yardımcı olur. Yapılan değerlendirmeler, organizasyonların daha iyi kamuoyu ve paydaş ilişkileri kurmalarına yardımcı olur (Moneva vd., 2006, s. 122).

GRI Standartları, sürdürülebilirlik raporlamasının standartlaştırılmasına katkıda bulunarak organizasyonların daha iyi sürdürülebilirlik performansı göstermelerini teşvik eder. Bu standartlar, iş dünyasının sürdürülebilirlikle ilgili sorumluluklarını daha iyi anlamasına, toplumsal beklentilere yanıt vermesine ve daha sürdürülebilir bir gelecek inşa etmesine yardımcı olur (Hussey vd., 2001, s. 1).

2.3.4.1. GRI Standartlarının İş Dünyası ve Yatırımcılar Üzerindeki Etkileri

GRI Standartlarının iş dünyası ve yatırımcılar üzerindeki etkileri oldukça derin ve geniş kapsamlıdır. Bu etkiler, sürdürülebilirlik raporlamasının giderek daha fazla önem kazandığı bir dönemde daha da belirgin hale gelir.

İş dünyası açısından, GRI Standartları organizasyonlara bir dizi avantaj sunar. İlk olarak, sürdürülebilirlik raporları, organizasyonların sürdürülebilirlik performansını daha iyi anlamalarına ve değerlendirmelerine yardımcı olur. Çevresel, sosyal ve ekonomik etkilerin daha iyi izlenmesini ve bu etkilerin iş stratejilerine daha iyi entegre edilmesini sağlar. Ayrıca, organizasyonların sürdürülebilirlik hedeflerini belirlemelerine ve bu

hedeflere ulaşma yolunda ilerlemelerini takip etmelerine yardımcı olur (Aracı ve Yüksel, 2016, s. 115).

GRI Standartları ayrıca şeffaflık ve hesap verebilirlik açısından da önemlidir. Organizasyonlar, paydaşlarına sürdürülebilirlikle ilgili bilgileri daha şeffaf bir şekilde sunarak güven oluşturabilirler. Şeffaflık; müşteriler, yatırımcılar, tedarikçiler ve diğer paydaşlar için organizasyonların daha güvenilir ve sorumlu bir iş ortağı olduğu izlenimini yaratır (Wagner ve Seele, 2017, s. 334).

Yatırımcılar açısından ise GRI Standartları, sürdürülebilirlik faktörlerini finansal kararlarının bir parçası olarak görmelerine yardımcı olur. Sürdürülebilirlik raporları, organizasyonların risk ve fırsatlarını daha iyi anlamalarına ve bu faktörleri yatırım kararlarında dikkate almalarına yardımcı olur. Aynı zamanda, yatırımcılara organizasyonların uzun vadeli sürdürülebilirlik stratejilerini ve performanslarını değerlendirme fırsatı sunar.

GRI Standartları iş dünyası için sürdürülebilirlik performansının daha iyi yönetilmesini ve paydaşlarına daha şeffaf bir şekilde iletilmesini sağlar. Aynı zamanda yatırımcılar için organizasyonların sürdürülebilirlik risklerini ve fırsatlarını daha iyi anlamalarına yardımcı olur. Bu nedenle, GRI Standartları sürdürülebilir bir geleceğin inşasına katkıda bulunan önemli bir araç olarak kabul edilir (Jones vd., 2016, s. 224).

2.3.4.2. GRI Standartlarının Uluslararası Kabulü ve Uygulama Örnekleri

Üçüncü GRI Standartları, uluslararası düzeyde geniş kabul görmüş bir sürdürülebilirlik raporlama çerçevesi olarak bilinir. Bu standartlar, birçok ülkede ve sektörde birçok organizasyon tarafından benimsenmiş ve uygulanmıştır. Uluslararası kabul, organizasyonların sürdürülebilirlik performanslarını daha iyi izlemelerini, raporlamalarını ve bu alandaki çabalarını artırmalarını teşvik eder (Kocamış ve Yıldırım, 2016, s. 44).

Özellikle büyük çok uluslu şirketler, GRI Standartlarına dayalı olarak kapsamlı sürdürülebilirlik raporları hazırlarlar. Bu raporlar, organizasyonların küresel çapta sürdürülebilirlik çabalarını ve sonuçlarını paydaşlarına aktarmalarına yardımcı olur. GRI Standartları, bu organizasyonların sürdürülebilirlik performanslarını karşılaştırılabilir hale getirir ve yatırımcılar, müşteriler ve diğer paydaşlar için güvenilir bilgi kaynakları sunar (Global Reporting, 2019).

Ayrıca, GRI Standartları, organizasyonların sürdürülebilirlik performanslarını daha şeffaf bir şekilde iletmelerine ve kamuoyuna daha fazla hesap verebilirlik sağlamalarına yardımcı olur. Bu da organizasyonların sürdürülebilirlik konusundaki taahhütlerini ve çevresel ve sosyal sorumluluklarını vurgular.

Uluslararası kabulün bir sonucu olarak, GRI Standartları dünya genelinde çeşitli endüstrilerde birçok iyi uygulama örneği yaratmıştır. Organizasyonlar, sürdürülebilirlik raporlarını GRI Standartlarına uygun olarak hazırlayarak daha iyi sürdürülebilirlik sonuçları elde etmiş ve toplumsal ve çevresel etkilerini azaltmışlardır. Bu da sürdürülebilir bir geleceğin inşasına katkıda bulunur (GRI-G4, 2014, s. 20).

GRI Standartlarının uluslararası kabulü, birçok ülkenin ve sektörün sürdürülebilirlikle ilgili raporlama gerekliliklerini ve standartlarını etkileyerek aralarında bir uyum sağlamalarına da yol açmıştır. Bu durum, dünya genelinde daha tutarlı bir sürdürülebilirlik raporlama pratiği geliştirmeye yardımcı olmuştur.

Özellikle bazı ülkeler, GRI Standartlarını resmi bir zorunluluk haline getirerek organizasyonlardan sürdürülebilirlik raporları sunmalarını talep eder. Bu talep, organizasyonların sürdürülebilirlik konusundaki sorumluluklarını yasal bir zorunluluk olarak kabul etmelerini teşvik eder (GRI-G4, 2014, s. 48).

GRI Standartlarına uyum, organizasyonlara sürdürülebilirlikle ilgili daha fazla veri toplama, analiz etme ve bu verileri paydaşlarına sunma gerekliliği getirir. Sağlanan uyum, organizasyonların sürdürülebilirlikle ilgili çabalarını artırır ve bu alandaki iyileştirmeleri öne çıkarır.

Bununla birlikte, GRI Standartlarının uluslararası kabulü, organizasyonlar ve paydaşlar arasında daha fazla işbirliğini de teşvik eder. Sürdürülebilirlik konusundaki bilgi ve deneyimlerin paylaşılması, daha iyi uygulama örneklerinin yayılmasına katkı sağlar. Uluslararası kabul, sürdürülebilirlik konusundaki global en iyi uygulamaların geliştirilmesine ve benimsenmesine katkıda bulunur (Adams ve Naranyan, 2007, s. 72).

GRI Standartlarının uluslararası kabulü, sürdürülebilirlik raporlama ve performansını daha önemli hale getirir. Bu standartlar, organizasyonların sürdürülebilirlikle ilgili sorumluluklarını daha iyi anlamalarına ve bu alandaki çabalarını artırmalarına yardımcı olur. Aynı zamanda paydaşlar için daha fazla şeffaflık ve güvenilirlik sağlar, böylece sürdürülebilir bir geleceğin inşasına katkıda bulunur.

GRI Standartlarının iş dünyası üzerindeki etkileri oldukça belirgindir. Bu standartlar, iş dünyasının sürdürülebilirlik performansını ölçme, raporlama ve iyileştirme süreçlerini daha disiplinli hale getirir (Willis, 2003, s. 234). Büyük şirketlerin çoğu, sürdürülebilirlik raporlarını GRI Standartlarına göre hazırlar ve bu raporlar yatırımcılar, müşteriler ve paydaşlar için önemli bir bilgi kaynağı niteliğindedir. Aynı zamanda, GRI Standartları iş dünyasını sürdürülebilirlik meselelerini stratejik bir avantaj olarak görmeleri konusunda teşvik eder. Şirketler, sürdürülebilirlikle ilgili hedeflere ulaşma konusunda daha motive olur ve bu da daha iyi iş sonuçlarına yol açabilir. GRI Standartları, yatırımcıların organizasyonların sürdürülebilirlik performansını daha iyi anlamalarına yardımcı olur. Yatırımcılar, sürdürülebilirlik raporlarını inceleyerek organizasyonların çevresel, sosyal ve yönetim faktörlerini değerlendirirler. Bu faktörler, organizasyonların risk, fırsat ve yatırım kararlarını etkileyebilir. GRI Standartları, organizasyonların çevresel, sosyal ve yönetim faktörlerini daha iyi yönetmelerine ve raporlamalarına yardımcı olur. Bu nedenle yatırımcılar, portföylerini daha sürdürülebilir organizasyonlara yönlendirmeye daha fazla eğilim gösterebilirler.

GRI Standartları, kamu ve hükümet sektörlerinde de önemli bir rol oynar. Bu standartlar, kamu kurumlarının ve hükümetlerin sürdürülebilirlik konusundaki politika oluşturma ve uygulama çabalarını şeffaf bir şekilde paylaşmalarına yardımcı olur. Kamu sektöründe, GRI Standartlarına uygun raporlar, vatandaşların kamu hizmetlerinin sürdürülebilirlik performansını daha iyi anlamalarına yardımcı olur (Hussey vd., 2001, s. 2). Aynı zamanda, hükümetlerin sürdürülebilirlik hedeflerini belirlemelerine ve bu hedeflere ulaşma yolunda ilerlemelerini izlemelerine yardımcı olur. Sivil toplum ve STK'lar için GRI Standartları, organizasyonların sürdürülebilirlik performansını izlemek ve değerlendirmek için önemli bir araçtır. Bu standartlar, sivil toplumun ve STK'ların organizasyonların sosyal ve çevresel etkilerini daha iyi anlamalarına ve kamuoyuna iletmelerine yardımcı olur. Aynı zamanda, organizasyonların toplumsal sorumluluklarını yerine getirme konusundaki taahhütlerini vurgular ve organizasyonlara daha fazla hesap verebilirlik getirir (Hussey vd., 2001, s. 16).

GRI Standartlarının bu geniş etkileri, sürdürülebilirlik meselelerinin tüm paydaşlar için daha fazla bilinirlik kazanmasına ve daha önemli hale gelmesine yardımcı olur. Bu standartlar; organizasyonlar, kamu, iş dünyası, sivil toplum ve akademik dünya arasında

daha fazla iş birliğini teşvik ederek daha sürdürülebilir bir geleceğin inşasına katkı sağlarlar (Moneva vd., 2006, s. 122).

2.3.4.3. GRI Standartlarının Gelecekteki Rolü

GRI Standartları, gelecekte sürdürülebilirlik yönetimi ve raporlama alanında önemli bir rol oynamaya devam edecek gibi görünüyor. Bu standartlar, organizasyonların sürdürülebilirlik performansını izlemek, raporlamak ve geliştirmek için güvenilir bir çerçeve sunmaya devam edecektir. İş dünyası, yatırımcılar, kamu sektörü, sivil toplum ve akademik dünya gibi birçok paydaş için bir kılavuz olarak hizmet edecektir (Hussey vd., 2001, s. 15).

Gelecekte, GRI Standartları muhtemelen daha da evrilecek ve güncellenecektir. Bu güncellemeler, sürdürülebilirlik alanındaki yeni trendlere, önceliklere ve dünya genelindeki değişen koşullara uyum sağlama amacı güdecektir (Global Reporting, 2019).

Ayrıca, GRI Standartları, organizasyonların sürdürülebilirlikle ilgili daha fazla veri toplama ve analiz etme ihtiyacını karşılamak için daha da kapsamlı hale gelebilir.

GRI Standartları, organizasyonların daha şeffaf, hesap verebilir ve sürdürülebilir bir şekilde faaliyet göstermelerine yardımcı olacak önemli bir araç olarak kalacaktır. Bu standartlar, iş dünyasının sürdürülebilirlikle ilgili taahhütlerini yerine getirmelerine ve toplumsal ve çevresel etkilerini azaltmalarına yardımcı olurken, paydaşlara daha fazla güvenilirlik ve bilgi sağlar. Gelecekteki rolü, sürdürülebilir bir dünya için çeşitli sektörler ve paydaşlar arasında işbirliği ve daha fazla sürdürülebilirlik bilincinin oluşturulmasına katkıda bulunmak olacaktır (Wagner ve Seele, 2017, s. 334).

GRI Standartları, sürdürülebilirlikle ilgili bilgi ve raporlama alanındaki lider bir çerçeve olarak pozisyonunu sürdürecektir. Gelecekte bu standartlar, organizasyonların sürdürülebilirlikle ilgili verileri toplamak, raporlamak ve yönetmek için temel bir kaynak olarak kabul edilecektir. Özellikle iş dünyası için, sürdürülebilirlik performansının izlenmesi ve paydaşlarla paylaşılması giderek daha kritik hale gelmektedir. GRI Standartları, şirketlerin bu gerekliliği yerine getirmelerine yardımcı olacak ve sürdürülebilirlik raporlarının güvenilirliğini artıracaktır (Jones vd., 2016, s. 224).

GRI Standartları, organizasyonların sürdürülebilirlikle ilgili riskleri ve fırsatları daha iyi anlamalarına ve yönetmelerine yardımcı olacaktır. Gelecekte iklim değişikliği, kaynak sıkıntıları, çevresel ve sosyal etkiler gibi sürdürülebilirlikle ilgili konuların daha

fazla önem kazanması beklenmektedir. GRI Standartları, organizasyonlara bu değişen koşullara uyum sağlama konusunda yol gösterecek ve sürdürülebilirlik stratejilerini daha iyi şekillendirmelerine yardımcı olacaktır.

Ayrıca, GRI Standartları sürdürülebilirlikle ilgili daha fazla inovasyonu teşvik edecektir. Gelecekte, organizasyonlar daha sürdürülebilir ürünler ve hizmetler geliştirmek, karbon ayak izlerini azaltmak ve toplumsal sorumluluklarını artırmak için çalışacaklardır. GRI Standartları, bu inovasyonları ölçmek ve raporlamak için bir çerçeve sunarak organizasyonlara rehberlik edecektir (Kocamış ve Yıldırım, 2016, s. 44).

GRI Standartları, sürdürülebilirlik alanında ilerlemeyi teşvik eden kilit bir araç olarak kalmaya devam edecektir. Gelecekte, organizasyonların sürdürülebilirlikle ilgili taahhütlerini ve çevresel, sosyal ve yönetim performanslarını daha iyi izlemelerine, raporlamalarına ve geliştirmelerine yardımcı olacak ve böylece daha sürdürülebilir bir dünya için çaba sarf edilecektir (ISEA,1999, s. 2).

GRI Standartları, iş dünyasında gelecekte daha fazla entegrasyon ve zorunluluk kazanmaya devam edecektir. Şirketler, sürdürülebilirlik performanslarını izlemek ve paydaşlarına raporlamak konusunda daha fazla baskı altında olacaktır. Özellikle büyük şirketler yatırımcılar, müşteriler ve regülatörler tarafından sürdürülebilirlik raporlarını GRI Standartlarına uygun olarak sunma konusunda daha fazla talep görecektir.

Gelecekte, organizasyonların sürdürülebilirlik performansı, finansal performansları üzerinde daha büyük bir etki yapacaktır. Yatırımcılar, sürdürülebilirlik risklerini ve fırsatlarını daha fazla dikkate alacaklar ve bu faktörleri yatırım kararlarında göz önünde bulunduracaklardır. Şirketler, sürdürülebilirlik konularına daha fazla yatırım yapacaklar ve rekabet avantajı sağlayacaktır (Gedik, 2020, s. 206).

Sürdürülebilirlik alanındaki değişen koşullar ve yeni öncelikler doğrultusunda GRI Standartları sürekli olarak güncellenecektir. Bu güncellemeler, çevresel etki değerlendirmesi, karbon ayak izi hesaplama, insan hakları, iş sağlığı ve güvenliği gibi konuları daha ayrıntılı bir şekilde ele alabilir. Aynı zamanda daha fazla endüstriye özgü standartlar ve rehberlikler geliştirilebilir (Yükçü ve Fidancı, 2016, s. 669).

Gelecekte, sürdürülebilirlik raporlama daha analitik bir yaklaşıma sahip olacaktır. Şirketler, sadece sürdürülebilirlik verilerini sunmakla kalmayacak, aynı zamanda bu verileri daha derinlemesine analiz edecek ve performanslarını iyileştirmek için stratejiler geliştireceklerdir. Veri analitiği ve sürdürülebilirlikle ilgili yapay zekâ uygulamaları,

organizasyonların daha fazla bilgiye erişimini ve daha iyi kararlar almalarını sağlayacaktır (Tuğaç, 2023, s. 75).

GRI Standartlarına uyum, organizasyonların sürdürülebilirlikle ilgili taahhütlerini kanıtlamak için bir yol sağlayacaktır. Bu nedenle sürdürülebilirlik sertifikasyonları ve derecelendirmeleri daha fazla önem kazanacaktır. Bu sertifikalar, şirketlerin daha fazla yatırımcı, müşteri ve paydaş güveni kazanmalarına yardımcı olacaktır.

Hükümetler ve düzenleyici kuruluşlar, organizasyonların sürdürülebilirlik raporlarını daha yakından izleyecekler ve bu raporlara dayalı olarak yeni düzenlemeler getirebileceklerdir. Sürdürülebilirlik verilerinin doğruluğu ve şeffaflığı daha fazla önem kazanacaktır. Gelecekte, sürdürülebilirlik daha fazla odak haline geldikçe bu standartlar daha da önemli hale gelecek ve organizasyonların daha sürdürülebilir bir dünya için çabalarını desteklemeye devam edecektir (Gedik, 2020, s. 197).

2.4. LİTERATÜR TARAMASI

Günümüzde iş dünyası, sadece finansal performansla değil aynı zamanda sosyal, çevresel ve etik sorumluluklarını yerine getirme kabiliyetiyle de değerlendirilmektedir. Bu bağlamda, şirketlerin sürdürülebilirlik konusundaki çabaları, sadece kâr amacı gütmeyen organizasyonlar veya kamu kurumları tarafından değil, aynı zamanda yatırımcılar, tüketiciler ve diğer paydaşlar tarafından da yakından takip edilmektedir. Bu sürdürülebilirlik çabalarını şeffaf bir şekilde iletmek ve değerlendirmek için küresel bir standart olan GRI Standartları önemli bir rol oynamaktadır. Bu standartlar, şirketlerin sürdürülebilirlikle ilgili performanslarını ölçmek, raporlamak ve karşılaştırmak için bir çerçeve sunar. Çeşitli araştırmacılar tarafından gerçekleştirilen ve farklı yıllarda yayınlanmış olan sürdürülebilirlik raporlarına yönelik araştırmaları içeren literatür özetleri aşağıda Tablo 3'te kronolojik olarak sunulmuştur. Her bir özet, şirketlerin sürdürülebilirlik performansını değerlendirmeye yönelik farklı analiz yöntemlerini, bulguları ve değerlendirmeleri içermektedir. Bu özetler, sürdürülebilirlik raporlamasının önemini ve şirketlerin çeşitli sektörlerde sürdürülebilirlikle nasıl ilgilendiklerini anlamamıza yardımcı olacak önemli bilgiler içeren geniş bir literatür taramasını göstermektedir.

Tablo 3. Yerli ve Yabancı Literatür Araştırmaları

Araştırmacılar	Kapsam ve Dönem	Analiz Yöntemi	Elde Edilen Bulgular	Araştırma/Bulgu Değerlendirmesi
Perrini (2005)	Şirketlerin sürdürülebilirlik raporlarına dayanmaktadır.	İçerik Analizi	Şirketler stratejik olarak sağlık, güvenlik ve çevre açısından sosyal sorumluluk açısından bütünlük içermektedir	Kurumsal sosyal sorumluluk açısından bütünlük gözlemlenmiştir.
Golob ve Bartlett (2007)	Avustralya ve Slovenya'da kurumsal sürdürülebilirlik raporlarına dayanmaktadır.	Karşılaştırmalı İçerik Analizi	Avustralya ve Slovenya'da raporlar gönüllü olarak yapılsa da bu eylem piyasa baskısından kaynaklanmaktadır.	Raportörler farklı konulara vurgu yapmışlardır.
Holcomb vd. (2007)	Hotels dergisindeki otellerin raporlarına dayanmaktadır.	İçerik Analizi	Otellerin çoğu sosyal sorumluluk adına bağışlardan bahsetmiştir. Vizyon değerler ve çevresel konularda eksiklik vardır.	Raporlama eksiklikleri tespit edilmiştir.
Lee ve Heo (2009)	Otel ve restoranlardaki kurumsal sürdürülebilirlik raporlarına dayanmaktadır.	Karşılaştırmalı Analiz	Pozitif kurumsal sosyal sorumluluk faaliyetleri müşteri memnuniyeti ve firma değeri üzerinde olumlu etki yapmıştır.	-
Tsai vd. (2010)	Otel sektöründe sürdürülebilirlik raporlarına dayanmaktadır.	İçerik Analizi	İyileşmiş kurumsal imaj, kurumsal sosyal sorumluluk hedeflerini yardımcı olan entegre bir yaklaşım sunulmuştur.	Entegre yaklaşımın önemi vurgulanmıştır.
Dilling (2010)	GRI-G3 standartlarına uygun şirketleri incelemektedir.	Karşılaştırmalı Analiz	Kâr oranı yüksek şirketler sürdürülebilirlik raporu sunma olasılığı daha yüksektir.	Uzun vadeli büyüme oranı ile ters orantılıdır.
Aydemir (2012)	Kurumsal sosyal sorumluluk raporlarına odaklanılmıştır.	İçerik Analizi	GRI Rehberi, raporlama için geniş bir kapsam sunmaktadır.	GRI Rehberi'nin önemi vurgulanmıştır.

Tablo 3. (Devam) Yerli ve Yabancı Literatür Araştırmaları

Altuntaş ve Türker (2012)	ISO 500 listesinde yer alan firmaların sürdürülebilirlik raporlarına dayanmaktadır.	İçerik Analizi	Çevresel ve sosyal kategorilerde açıklamalar yapılmıştır.	Ekonomik kategoriye daha fazla önem verilmiştir.
Roca ve Searcy (2012)	Kanada'daki şirketlerin sürdürülebilirlik raporlarına dayanmaktadır.	Karşılaştırmalı Analiz	İncelenen raporların 31 tanesinde GRI göstergeleri bulunmuştur.	GRI standartlarına uyum gözlemlenmiştir.
Punitha ve Rasdi (2013)	Malezya'daki otellerin kurumsal sürdürülebilirlik raporlarına dayanmaktadır.	İçerik Analizi	Kurumsal sosyal sorumluluk faaliyetleri yeşil pazarlama aracı olarak kullanılmıştır.	Rekabet gücünü artırmada fayda sağlamıştır.
Cherapanukorn ve Focken (2014)	Asya'daki lüks otellerin sürdürülebilirlik raporlarına dayanmaktadır.	İçerik Analizi	Otellerin çoğu toplum ve çevre konularına odaklanmıştır.	Finansal konulara daha az vurgu yapılmıştır.
Pusak (2014)	ISO 500 listesinden seçilen 100 şirket sürdürülebilirlik raporları ele alınmaktadır.	İçerik Analizi	Şirketlerin alt kategorileri birbirinden farklıdır.	Eğitim ve çevreyle ilişkiler daha fazla açıklama içerir.
Campopiano ve Massis (2015)	İtalya'daki büyük ve orta ölçekli sürdürülebilirlik raporlarını incelemektedir.	İçerik Analizi	Aile şirketleri farklı çeşitlerde rapor sunmuştur.	Aile şirketleri daha az uyumlu ve farklı konulara vurgu yapmıştır.
İçigen, Çevik ve Doğan (2016)	Türkiye'deki inşaat sektörünün sürdürülebilirlik raporlarını ele almaktadır.	İçerik Analizi	İnşaat sektörü sürdürülebilirlik konularına odaklanmaktadır.	Sektördeki firmalar sürdürülebilirlikle ilgilenmektedir.
Medrado ve Jackson (2016)	Turizm ve konaklama işletme sürdürülebilirlik raporlarına dayanmaktadır.	İçerik Analizi	Su kullanımı, enerji tasarrufu ve atık yönetimi konularına daha fazla vurgu yapılmıştır.	Genel olarak sürdürülebilirlik konularına önem verilmektedir.
Özdemir ve Pamukçu (2016)	Borsa İstanbul Sürdürülebilirlik raporlarına dayanmaktadır.	İçerik Analizi	Şirket sayısının artmasıyla paydaş güveni ve yatırımların artması beklenmektedir.	İşletmelere artan ilgi önemli bir sonuçtur.
Taşdemir (2017)	Borsa İstanbul Sürdürülebilirlik raporlarına dayanmaktadır.	İçerik Analizi	İşletme raporları işletmenin performansını artırmıştır.	Sürdürülebilirlik raporlamasının değeri vurgulanmıştır.

Tablo 3. (Devam) Yerli ve Yabancı Literatür Araştırmaları

Altun (2017)	Türkiye'deki banka sektörünün sürdürülebilirlik raporlarını ele almaktadır.	İçerik Analizi	İş sağlığı güvenliği ve enerji konularında bilgi artışı gözlemlenmiştir.	Sosyal ve çevresel konularda artış görülmüştür.
Ekeril ve Göde (2017)	Türkiye'deki otellerin sürdürülebilirlik raporlarını incelemektedir.	İçerik Analizi	Oteller sürdürülebilirlik reklamları için rapor hazırlamıştır.	Uluslararası standartlara uygun değildir.
Dereköy (2018)	Web sayfalarında entegre rapor sunan işletmeleri incelemektedir.	İçerik Analizi	İşletmeler değer yaratma süreci ve performans verileri hakkında açıklamalarda bulunmuştur.	İşletmeler raporlama çerçeveleri sağlamıştır.
Gümrah (2018)	Sürdürülebilirlik raporları incelenmektedir.	İçerik Analizi	Sürdürülebilirlik raporlarında netlik ve karşılaştırılabilirlik ilkelerine önem verilmektedir.	Doğruluk, denge ve zaman tutarlılığına daha az önem verilmektedir.
Turhan vd. (2018)	Kurumsal sürdürülebilirliğin raporlama süreçlerine etkisini incelemektedir.	İçerik Analizi	Raporlama tüm paydaş grupları açısından önemlidir.	Raporlar performansı değerlendirmeye yardımcı olmaktadır.
Şahin vd. (2018)	Türkiye'deki sürdürülebilirlik raporlarına dayanmaktadır.	İçerik Analizi	Ekonomik, sosyal ve çevresel açıklamalar en fazla yapılmıştır.	En fazla açıklama 2013 yılında yapılmıştır.
Uzpak (2019)	BIST Sürdürülebilirlik Endeksi'nde yer alan konaklama şirketlerini kapsamaktadır.	İçerik Analizi	BIST'te işlem gören sağlık şirketlerinin sürdürülebilirlik endeksinde yer alan diğer şirketlere göre zayıf kaldığı belirtilmiştir.	Konaklama şirketlerinin sürdürülebilirlik bilincinde olmadığı sonucuna varmıştır.
Atabay (2019)	2015-2019 yılları arasında kurumsal sürdürülebilirlik raporu hazırlayan 101 firmayı kapsamaktadır.	Frekans ve Anova Analizi	İşletmeler tarafından hazırlanan kurumsal sürdürülebilirlik raporlarının güvence denetiminden uzak oldukları sonucuna ulaşılmıştır.	İşletmelerin kurumsal sürdürülebilirlik raporu hazırlarken dış güvence koşullarına dikkat etmediği ifade edilmiştir.
Dissanayake vd. (2019)	Sri Lanka'da halka açık 84 şirketin sürdürülebilirlik raporlarının analizini kapsamaktadır.	İçerik Analizi	Sürdürülebilirlik raporu hazırlamada şirket büyüklüğü ve GRI kılavuzlarının kullanılması sürdürülebilirlik raporu hazırlamayla ilişkili olmuştur.	Borsada işlem gören şirketler için GRI kullanım kılavuzu kullanılması başarılı bir sürdürülebilirlik raporu hazırlamak için referans olmuştur.

Tablo 3. (Devam) Yerli ve Yabancı Literatür Araştırmaları

Oğuz (2020)	Türkiye’de bulunan konaklama şirketlerinin düzenlediği sürdürülebilirlik raporlarının GRI’nın standartları ile karşılaştırılması amaçlanmıştır.	İçerik Analizi	Türkiye’deki konaklama şirketlerinin hazırladığı sürdürülebilirlik raporu ile GRI arasında uyum görülmüştür.	Türkiye’de hazırlanan sürdürülebilirlik raporlarında ekonomi kavramlarına yeterince değinilmediği ifade edilmiştir.
Saygili vd. (2020)	Türkiye’de faaliyet gösteren ve BIST Sürdürülebilirlik Endeksi’nde yer alan işletmelerin sürdürülebilirlik raporlarını kapsamaktadır.	İçerik Analizi	Sürdürülebilirlik anlayışına her sektörün aynı seviyede önem vermediği görülmüştür.	Çalışmada kurumsal yönetim ve kurumsal sürdürülebilirlik endeks verileri arasında pozitif bir ilişki olduğu sonucuna varmıştır.
Berniak ve Kwasek (2020)	Avrupa ve Kuzey Amerika sağlık ürünleri sektöründe faaliyet gösteren şirketlerin sürdürülebilirlik raporlaması uygulamalarını kapsamaktadır.	İçerik Analizi	2018-2019 yıllarına ait 19 şirketin ürün kalitesi ile ilgili bulgulara ulaşılmıştır.	Çalışma sonucunda sürdürülebilirlik raporlamasının şirketlere ait ürün kalitesini artırdığı sonucuna varılmıştır.
Hongming vd. (2020)	Sürdürülebilir finansal raporlamanın Pakistan’daki firma performansı üzerindeki etki düzeyini kapsamaktadır.	Panel Veri Analizi ve İçerik Analizi	Elde edilen bulgular kurumsal sürdürülebilirlik raporlaması uygulamalarının kurumsal stratejiye dâhil edilmesinin ekonomik anlamda önemli olduğunu göstermektedir.	Çalışma, sürdürülebilirlik raporlamasının firma performansı üzerinde olumlu etkilerini doğrulamaktadır.
İşseveroğlu (2021)	BIST’te yer alan sigorta şirketlerinin GRI ilkeleri ile uyumunu incelemektedir.	İçerik Analizi	GRI2ye uyumlu sürdürülebilirlik raporlaması hazırlayan bir firma bulunduğu diğer firmaların ise faaliyet raporlarında GRI ilkelerine yer verdiği görülmüştür.	Sigorta şirketlerin faaliyet raporlarında çevresel ve sosyal sürdürülebilirlik esaslarına dikkat ettiği sonucuna ulaşılmıştır.
Öğünç (2021)	Çalışmada BIST 100’de yer alan sektörlerde GRI maddelerinin sayısında bulunan farklılıklar araştırılmıştır.	Anova Analizi	BİST 100’de yer alan 46 şirketin sürdürülebilirlik raporu hazırladığı bulgularına ulaşılmıştır.	BIST’te yer alan sektörler açısından GRI maddelerinde farklılık olmadığı ancak kategori açısından önemli farklılıklar olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 3. (Devam) Yerli ve Yabancı Literatür Araştırmaları

Yakar Pritchard ve Çaliyurt (2021)	GRI G4 raporlaması kullanan 168 adet kooperatife ait ekonomik, çevresel ve sosyal göstergeler, kapsamaktadır.	İçerik Analizi	Çalışmada çevresel, sosyal ve ekonomik olarak en çok kullanılan göstergeler belirlenmiştir.	Kooperatifler, kooperatifçilik ilkeleri hem de sürdürülebilir kalkınma uygulamalarını kapsayan raporlar hazırlamalarının uygun olacağı öngörülmüştür.
Bowers (2021)	Çalışma, Fortune 100 şirketlerinin sürdürülebilirlik raporlarında yer alan sağlık ve güvenlik kavramlarının kullanım sıklığına odaklanmıştır.	İçerik Analizi	77 belgede, sağlık ve güvenlik kavramlarının en çok; finans, hizmet ve teknoloji sektörlerinde kullanıldığı bulgularına ulaşmıştır.	Çalışmada, birçok sektörde sağlık ve güvenlik kavramlarının kullanım sıklığının artırılması gerektiği sonucuna varılmıştır.
Öktem ve Karabınar (2022)	Çalışmada sürdürülebilirlik kelimesi ile finansal başarısızlık arasındaki ilişki incelenmiştir.	Z Skor Modeli	Çalışmada, SASB kapsamında rapor yayınlayan uluslararası 39 şirketin Z skorları ile bunların sonuçlarına ait bulgular elde edilmiştir.	Son yıllarda birçok sektörde sürdürülebilirlik raporu hazırlama sayısında artış olduğu görülmüştür.
Akbaş (2022)	BIST’te işlem gören 12 bankanın sürdürülebilirlik uyum çerçeve raporları incelenmiştir.	Doküman İncelemesi	Çalışmada, 2022 yılında BIST’te işlem gören 12 bankanın sürdürülebilirlik uyum çerçevesine uyumuyla ilgili bulgular değerlendirilmiştir.	Çalışmaya konu olan 12 bankadan 10 bankanın sürdürülebilirlik uyum çerçevesine uygun hareket ettiği belirlenmiştir.
Schwartz vd. (2022)	Çalışmada ABD’de verilen sağlık hizmetlerinin karbon ayak izini belirlemeye yöneliktir.	Teorik Çalışma	Çalışmada ABD sağlık hizmetlerinin; atık, sera gazı, küresel ısınma ve birçok konuda dünyanın geleceği için olumsuz etkileri olduğu sonucuna varılmıştır.	Çalışma sonucunda sağlık sektöründe yeşil politikaların uygulanmasının gelecek nesiller için önemi vurgulanmıştır.
Abeysekera (2022)	Çalışma, BM’nin Sürdürülebilir kalkınma amaçlarına uygun bir raporlama çerçevesi hazırlamaya odaklanmaktadır.	Gaia Teorisi	BM’nin 17 sürdürülebilir kalkınma hedefleri dikkate alınarak hazırlanan sürdürülebilir raporlamasına ait bir çerçeve içeren bulgular sunulmuştur.	Sürdürülebilirlik raporlamasında finansal ve ekonomik entelektüel sermaye odaklanılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 3. (Devam) Yerli ve Yabancı Literatür Araştırmaları

Adamu ve Tyasarai (2022)	Çalışma, sağlık sektöründe sosyal sürdürülebilir raporlamayı analiz etmeye odaklanmaktadır.	Regresyon ve Korelasyon Analizi	Çalışmada Nijerya Borsasında faaliyet gösteren 11 sağlık şirketine ait verileri içermektedir.	Borsada faaliyet gösteren sağlık şirketlerinin diğer firmalara göre sosyal sürdürülebilirlik raporu yapma eğilimindedirler.
Beyazyol ve Ataman (2023)	BIST Sürdürülebilirlik Endeksi'nde yer alan şirketlerin sürdürülebilirlik performansını belirlemeye yöneliktir.	Doküman Analizi ve Regresyon Yöntemi	Genel olarak işletmelerin sürdürülebilirlik performansını en çok artıran unsur aktif büyüklük olduğu ve en iyi performans gösteren şirketlere ait bulgulara ulaşılmıştır.	İşletmelerin değerlerini ve kazançlarını artırabilmeleri için sürdürülebilirlik performanslarını artırması gerektiği iddia edilmiştir.
Onocak vd.	Çalışmada sigorta şirketlerinin sürdürülebilirlik durumunun tespitine odaklanılmıştır.	İçerik Analizi	Sigorta şirketlerinin sürdürülebilirlik kapsamında üzerinde en çok durdukları noktanın enerji yönetimi olduğu açıklanmıştır.	Çalışmada risk yönetimi ve finansal performansın ilişki yönünden diğer unsurların önünde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Keleş (2023)	Çalışmada BIST sürdürülebilirlik endeksinde yer alan holdingler incelenmiştir.	İçerik Analizi	Holdinglerin 2021 yılına ait sürdürülebilirlik raporları analiz edilmiş, en çok ve uzun süre sürdürülebilirlik raporu hazırlayan holdingler ortaya konmuştur.	Sürdürülebilirlik raporu yayınlamanın holding performansına olumlu katkı yaptığı ifade edilmiştir.
Dolcini vd. (2023)	Çalışma Avrupa'daki büyük şirketlerin hazırladığı sürdürülebilirlik raporlarının sağlık ve refah kavramlarını inceleme durumuna odaklanmıştır.	Vaka Çalışması	Avrupa'daki en büyük 30 şirket örneklemini oluşturmaktadır. Kalkınma hedefi, iş sağlığı ve sağlık konularına ilişkin bulgulara ulaşılmıştır.	Çalışma sonucunda sürdürülebilirlik raporlarında sağlık kavramı incelemesinin genellikle GRI standartları esas alınarak yapıldığı ifade edilmiştir.
Mejia vd. (2023)	Çalışma, sürdürülebilirlik raporlamasının uygunluk ve uygulanabilirlik algılarını belirlemeye yöneliktir.	Uyumluluk Matrisi	Çalışmada 281 şirket yöneticisine yarı yapılandırılmış görüşme formu ile sorular yöneltilerek bulgular elde edilmiştir.	Çalışmada şirket yöneticileri genellikle sürdürülebilirlik faaliyetlerine katılımın zorunlu olması ve gelecekte endişelerinden bahsetmişlerdir.

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

3. BÖLÜM

YÖNTEM

Bu çalışmada Türkiye’de faaliyet gösteren ve BIST’te işlem gören sağlık kurumları tarafından hazırlanan sürdürülebilirlik raporlarının GRI standartlarına uygunluk düzeyi incelenecektir. Uygunluk düzeyini belirlemek için BIST’te işlem gören sağlık şirketlerinin yayınladığı sürdürülebilirlik raporlarından elde edilen veriler içerik analizine tabi tutulmuştur. İçerik analizi ilk olarak 1950’li yıllarda ABD’de kullanılmaya başlamıştır (Sallangül ve KahyaNizam, 2021, s. 182).

İçerik analizi: Farklı yollarla kaydedilmiş veya yazıya dökülmüş kaynakların içeriğini ele almaktadır. İçerik analizine kitap, dergi, televizyon programı, reklamlar, raporlar, anket, web sayfaları, posterler, film, müzik, mektup vb. kaynaklar konu olabilir (Sallangül ve KahyaNizam, 2021, s. 182).

İçerik analizinde tümden gelimci bir yaklaşım izlenmektedir (Özdemir, 2010). Bu yöntem hem nitel hem de nicel çalışmalarda kullanılabilir. İçerik analizinin genel amacı konu ile ilgili genel eğilimi tespit etmek ve gelecekteki akademik çalışmalara yol göstermektir (Ültay vd., 2021; Lune ve Berg, 2017; Yıldırım ve Şimşek, 2005). Bu analiz yöntemi kodlama yapılarak her türlü içeriğin özetlenebileceği bir analiz tekniğidir.

İçerik analizinde, toplam verilere odaklanılır. Sıklıkla kullanılan ve katılımcıların sıklıkla vurguladığı olaylara yönelik kodlar çıkarılır. Birbirine yakın kavramlar bir araya getirilerek aralarındaki ilişki belirlenir. Bu kavramlar anlamlı bir hale getirilmek için düzenlenir (Baltacı, 2019, s. 377).

İçerik Analizinde Kodlama: Veriler arasında bulunan kelime, cümle, paragraf gibi kısımların adlandırılması işlemine kodlama denir.

İçerik analizinin aşamaları (Eysenback ve Köhler, 2002):

- Verilerin kodlanması,
- Kod, kategori ve temaların kullanılması,
- Kod, kategori ve temaların düzenlenmesi,
- Bulguların tanımlanması ve yorumlanması.

3.1. VERİ TOPLAMA METODU

Çalışmada veri toplama kısmının iki aşamada olması planlanmıştır. Birinci aşamada; BIST’te işlem gören sağlık şirketlerine ait sürdürülebilirlik raporları, işletmelerin internet sitelerinden veya Kamuyu Aydınlatma Platformu’nun web sitesinden elde edilerek, raporlardaki veriler içerik analizi ile incelenmiştir.

İkinci aşamada; BIST’te işlem gören sağlık şirketlerinin yetkilileriyle önceden oluşturulan görüşme formu ve sorular ile mülakat yapılarak veriler elde edilmiştir.

3.2. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Çalışmada veri toplanırken ilk aşamada şirketlerin sürdürülebilirlik raporlarına ulaşabilmek için işletmelerin internet sitelerinden faydalanılmıştır. İkinci aşamada şirket yetkilileriyle görüşmek üzere yarı yapılandırılmış görüşme formu düzenlenerek mülakat yapılmıştır.

Yarı yapılandırılmış görüşme formu: Mülakat esnasında derinlemesine bilgi elde edebilmek için bazı soruların açık uçlu, bazı soruların standart olduğu görüşme türüdür (Demir ve Açar, 201, s. 722).

Yarı yapılandırılmış görüşme formu, görüşmenin bir plan doğrultusunda, daha önce düzenlenen görüşme protokolüne uygun ilerlemesi nedeniyle araştırmacıya kolaylık sağlar ve çalışmanın sistematik ve karşılaştırılabilir şekilde devam etmesine olanak tanır (Yıldırım ve Şimşek, 2005).

Görüşme formunun iki bölümden oluşması planlanmıştır. Birinci bölümde; demografik bilgiler içeren sorular, ikinci bölümde ise açık uçlu sorular sorulması amaçlanmıştır.

3.3. VERİLERİN ANALİZİ

Çalışmada şirketlerin veya GRI raporlama kuruluşunun internet sitesinden elde edilen veriler ve yarı yapılandırılmış görüşme formu ile şirket yetkililerinden elde edilen veriler BIST’te işlem gören her bir sağlık işletmesi için ayrı dosya olacak şekilde hazırlanmıştır. Hazırlanan dosyalar, nitel veri analiz programı olan CATMA 7 (Computer Assisted Text Markup and Analysis- Bilgisayar Destekli Metin İşaretleme ve Analiz Programı) programı ile içerik analizine tabi tutulmuştur.

4. BÖLÜM

BULGULAR VE DEĞERLENDİRME

4.1. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLARININ KATEGORİLERE GÖRE ANALİZİ

Çalışmanın bu kısmında araştırmaya konu olan ve BIST’te faaliyet gösteren sağlık şirketlerine ait sürdürülebilirlik raporlarının GRI standartlarına uyum durumunu görmek için ilgili sağlık şirketleri tarafından hazırlanan sürdürülebilirlik raporları, GRI kuruluşu tarafından hazırlanan GRI konsolide veri seti ve sağlık şirketlerine yol gösterici şekilde hazırlanan GRI işletme sağlık kültürü göstergeleri ile karşılaştırılarak içerik analizine tabi tutulmuştur.

Bu çalışma ile öncelikle BIST’te faaliyet gösteren sağlık şirketlerinin raporları ile GRI’nin, sağlık şirketlerine yönelik hazırladığı sürdürülebilirlik raporu standartları karşılaştırılarak varsa farklılıklar ortaya konmaya çalışılmıştır. Çalışmayla beraber BIST’te faaliyet gösteren sağlık şirketlerinin uluslararası kurumlarla uyum içinde raporlama yapması ve uluslararası sağlık sektörüne entegre olabilmeleri amaçlanmıştır.

Çalışmada kullanılmak üzere BIST’te işlem gören on sağlık şirketi: 1. Deva Holding A.Ş., 2. Eczacıbaşı İlaç Sanayi A.Ş., 3. Gen İlaç ve Sağlık Ürünleri A.Ş., 4. Lokman Hekim Sağlık Turizm A.Ş., 5. Medical Park Hastaneler Grubu, 6. Meditera Tıbbi Malzeme Sanayi ve Ticaret A.Ş., 7. Nasmed Özel Sağlık Hizmetleri Ticaret A.Ş., 8. RTA Laboratuvarları Biyolojik Ürünler İlaç ve Makine Sanayi Ticaret A.Ş., 9. Selçuk Ecza Deposu Ticaret ve Sanayi A.Ş., 10. Türk İlaç ve Serum Sanayi A.Ş.’ye ait BIST’ten veya şirketlerin internet sitelerinden elde edilen 2020-2021 ve 2022 yıllarına ait sürdürülebilirlik raporları, sürdürülebilirlik raporları yoksa sürdürülebilirlik uyum raporları ile GRI konsolide veri seti ve GRI sağlık kültürü göstergeleri karşılaştırılarak analiz edilmiştir.

Araştırmada öncelikle nitel araştırmaların en önemli aşamalarından olan; kodlama, kategori ve tema oluşturma aşamaları gerçekleştirilmiştir.

4.1.1. Araştırmada Kodlama Aşaması

Nitel araştırmalarda kodlama; bilimsel çalışmalarda, araştırmacılar tarafından kullanılan, veriler arasında bulunan; kelime, başlık, cümle veya paragraf gibi bölümlere çalışmanın sonraki kısımlarında kullanılacak şekilde isim verilmesi kodlama olarak adlandırılır (Baltacı, 2019, s. 378). Çalışmamızda bundan sonraki kısımlarda kullanılmak üzere borsada yer alan sağlık şirketleri BSS olarak kodlanmış, çalışmamızın esasını borsada faaliyet gösteren on sağlık şirketi oluşturduğu için: BSS (Borsada yer alan Sağlık Şirketleri)1, BSS2, BSS3 gibi kodlama yapılmıştır. Bu şirketlerde ait sürdürülebilirlik raporları da bu isimlerle gösterilmiştir.

4.1.2. Araştırmanın Kategorileri

Araştırmada GRI ortaklığı ile hazırlanan iş sağlığı kültürü göstergeleri, uluslararası sağlık şirketlerinin hazırladıkları sürdürülebilirlik raporları, Türkiye’de sağlık şirketlerinin hazırladıkları sürdürülebilirlik raporlarının yanı sıra alanında uzman kişiler ve ilgili akademisyenlerle yapılan görüşmeler sonucunda aşağıda Tablo 4’teki kategoriler belirlenerek çalışma sürdürülmüştür. Kategoriler; çevresel, sosyal, ekonomik ve diğer olarak belirlenmiştir.

4.1.3. Araştırmanın Temaları

Nitel çalışmalarda kategoriler aşaması belirlendikten sonra temaların belirlenmesi aşamasına geçilmektedir (Sözbilir, 2009). Aşağıda kategorileri oluşturulan ana temalar Tablo 4 yardımıyla gösterilmektedir.

Çalışmanın bu bölümüyle ilgili temalar ve alt temalar oluşturulurken GRI’nin “Sektörler için Sürdürülebilirlik Konuları” adlı raporunda yer alan sağlık sektörüne yönelik belirlenmiş konu başlıklarından faydalanılmıştır (GRI, 2013).

Tablo 4. GRI Sağlık Sektörüne Yönelik Kategori ve Konular

Sağlık İşletmesi Faaliyet Alanı	Sürdürülebilirlik Kategorisi	Önerilen Konu	
Sağlık Ekipmanları ve Cihaz Üretimi	Çevresel	Atık yönetimi (Tıbbi ekipman ve malzemenin imhası)	
		Plastik kullanımı ve yönetimi	
	Sosyal	Göçmen işçiler (işe alım ve istihdam)	
		Ürün ve hizmet kalitesi ve güvenliğinin yönetimi	
		Üretim Güvenliği Tasarımı (Gürültü açısından)	
	Diğer	Kurumsal yönetim (yönetim organlarına katılımın cinsiyet açısından ele alınması)	
		Siyasal sorumluluk	
	Sağlık Hizmeti ve Sağlık Teknolojisi Sağlayıcıları	Ekonomik	Endirekt ekonomik etkiler
		Çevresel	Tehlikeli, zararlı kimyasal ve malzemelerin kullanımı
Plastik kullanımı ve yönetimi			
Sağlık atık yönetimi (bulaşıcı atıklar, atıkların temizlenmesi ve bunlarla ilgili tesis ve laboratuvarların yönetimi)			
Sosyal		Göçmen işçiler (işe alım ve istihdam)	
		Genetik veri ve medikal kayıtların gizliliği	
		Kaliteli tıbbi hizmete erişim	
		Sağlık bakım kalitesi	
		Klinik araştırmalar	
		Hastalık yayılımının kontrolü	
		İlaç yönetimi	
		Yemek kalitesi	
		Sağlık hizmetlerinin maliyetinin etkinliği	
		Sağlık sistemi ve hizmetlerde yolsuzluk	
Diğer		Kurumsal yönetim (yönetim organlarına katılımın cinsiyet açısından ele alınması)	
	Siyasal sorumluluk		
	Halk sağlığı hizmetinin etkinliği (tehlikeli patojenler ve salgınlar için laboratuvar hazırlığı)		

Çalışmamızın bu kısmında GRI'nin sağlık sektörüne yönelik kategori ve konu başlıkları ve GRI'nin tüm standartlarının içeren veri seti dikkate alınarak temalar ve alt temalar belirlenmeye çalışılmıştır. Aşağıdaki Tablo 5'te analiz aşamasının birinci kısmını oluşturan sürdürülebilir raporlarının analizi için kategoriler, temalar ve alt temalar maddeler halinde gösterilmiştir.

Tablo 5. Sağlık Sektörüne Yönelik Kategoriler, Temalar ve Alt Temalar

Kategoriler	Temalar	Alt Temalar
Ekonomik	Endirekt Ekonomik Etkiler	Ekonomi, Ekonomik performans, Finansman Kalkınma, Maliyet, Risk yönetimi, Sürdürülebilir büyüme, Sürdürülebilir finans, Tasarruf, Vergi, Verimlilik, Yatırım
	Atık Yönetimi	Ambalaj atığı, Atık üretimi, Atık yönetimi, Bulaşıcı atıklar, Çevre sorunları, Geri dönüşüm Kimyasal atıklar, Plastik kullanımı ve yönetimi Tehlikeli atıklar, Tıbbi malzemenin imhası
Çevresel	Biyoçeşitlilik	Biyolojik çeşitlilik, Coğrafi konum, Ekosistem Kirlilik, Koruma alanı, Nesli tükenen canlıları koruma, Üretim tesisleri, Ulaşım altyapısı
	Emisyonlar	Emisyon, Emisyon azaltma, Karbon ayak izi, Karbondioksit emisyonu, Küresel ısınma, Sera gazı emisyonu
	Enerji Yönetimi	Biyoyakıt, Elektrik, Enerji düzenleme, Enerji politikaları, Enerji tüketimi, Enerji yoğunluğu, Isıtma, Soğutma, Yenilenebilir enerji, Yenilemeyen enerji
	Malzeme Temin Koşulları	Ambalaj, Çevresel etki, Geri dönüşüm; Hammadde, Kapasite geliştirme, Malzeme, Satın alma, Tedarikçi ve Tedarik zinciri, Ürün ve hizmet, Yenilenebilir malzemeler, Yerli ürün ve tedarik
	Su Yönetimi	Arıtma, Atık su, Değer zinciri, Depolama, Geri dönüşüm, Su verimliliği, Su kalitesi, Su kıtlığı-stresi
Sosyal	Çalışma Hayatı	Çalışan, Çalışma becerileri, Çocuk işçiliği, Eğitim faaliyetleri, Emeklilik, Engelli çalışan, Göçmen işçiler, İstihdam, İş sözleşmesi- toplu iş sözleşmesi, İşe alma süreci, İşgücü, Kıdem tazminatı, Maaş, Sendika, Tam zamanlı çalışma, Yarı zamanlı çalışma
	İş sağlığı ve Güvenliği	Çalışma saatleri, İşe bağlı sağlık sorunları, İşçi, İşçi hakları, İşçi sırları, İşle ilgili yaralanmalar, İş sağlığı hizmetleri, İşyeri fiziki şartları, İzin, Kişisel verilerin gizliliği, Kontrol, Mesleki eğitim, Performans, Psikososyal faktörler, Risk yönetimi, Tehlikeli faaliyetler, Temel sağlık hizmetleri, Yönetim sistemi

Tablo 6. (Devam) Sağlık Sektörüne Yönelik Kategoriler, Temalar ve Alt Temalar

	Yolsuzlukla Mücadele	Denetim, Etik, Hukuki kararlar, Kontrol, Mali tablolar, Rapor-raporlama, Şeffaflık, Tekelleşme, Tüketici mahremiyeti, Vergi politikaları, Veri koruma politikaları, Yolsuzluk riski, Yolsuzlukla mücadele Yönetişim
	Ürün ve Hizmet Kalitesi	Genetik veri koruma, Hastalıkla mücadele, İlaç yönetimi, Kaliteli tıbbi hizmet, Klinik araştırmalar, Sağlık bakım kalitesi, Sağlık hizmetinin etkinliği, Sağlık maliyet sisteminin etkinliği, Sağlık tesislerinin kalitesi, Sürdürülebilir hizmet, Ürün ve üretim güvenliği, Ürün kalitesi, Yemek kalitesi
	Kurumsal Yönetim	Ayrımcılık vakaları, Cinsiyet, Cinsiyet eşitliği, Çeşitlilik, Düzeltici önlemler, Fırsat eşitliği, Kadın-erkek oranı, Kariyer geliştirme, Ücret-maaş, Yaş grubu, Yönetişim
Diğer	Siyasal Sorumluluk	Eğitim programları, Etnik köken, Haklar, Hükümet, İnsan hakları politikaları, Kamu politikası, Politik, Organizasyon, Savunmasız gruplar, Siyasi katkılar, Veri koruma politikaları, Yönetmelik-mevzuat
	Halk Sağlığı Hizmetlerinin Etkinliği	Araştırma ve geliştirme, Laboratuvar, Salgınlar Tehlikeli mikroplar, Rapor-raporlama, Çevre Pandemi, İnsan, Toplumsal sağlık

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Yukarıda Tablo 5’te belirlenen kategori, tema ve alt temaların BIST’te faaliyet gösteren sağlık şirketlerinin düzenlediği sürdürülebilirlik raporlarında kullanım sıklığı ve GRI’nin sürdürülebilirlik raporları ile karşılaştırılması CATMA 7 programı kullanılarak analiz edilmiştir.

GRI’nın sağlık şirketleri için hazırladığı sağlık kültürü göstergeleri ile Türkiye’de BIST’te faaliyet gösteren sağlık kuruluşlarının hazırladığı sürdürülebilirlik raporlarını karşılaştırmanın bir boyutu da bu raporlarda en çok tekrar eden anahtar kelimeleri belirlemektir. Aşağıda şekil 2’de GRI’nın sağlık şirketleri için hazırladığı sağlık kültür göstergesi raporunda en çok kullanılan ilk 100 kelimenin görseli verilmiştir.

Tablo 8. (Devam) İşletmeler için Sağlık Kültürü Göstergeleri Raporunda En Çok Tekrar Eden 25 Kelime

13	Rapor	5	211	0,29
14	Kurumsal	8	205	0,28
15	Finansal	8	192	0,26
16	Performans	10	181	0,24
17	Mesleki	7	180	0,24
18	Sermaye	7	173	0,23
19	Endüstri	8	172	0,23
20	Güvenlik	8	170	0,23
21	Proje	5	167	0,23
22	Risk	4	167	0,23
23	Fiziksel	8	158	0,21
24	İş Birliği	9	156	0,21
25	Raporlama	9	156	0,21

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

En çok tekrar eden kelimelere göre, GRI ortaklığıyla hazırlanan işletmeler için sağlık kültürü göstergeleri raporunda aşağıdaki kelimeler öne çıkmıştır:

- **Sağlık:** Raporda en çok tekrar eden kelime "Sağlık"tır ve toplam tekrarlanma sayısı ise 1836 ve tekrarlanma yüzdesi %2,39'dur. Rakamlar, işletmeler için sağlık kültürü göstergeleri raporunda en çok vurgulanan konunun sağlık olduğunu göstermektedir.

- **İşletme:** Raporda en çok tekrar eden ikinci kelime 'İşletme' kelimesidir. İşletme kelimesi 625 tekrarlanma sayısı ile %0,85'lik bir pay almaktadır.

- **Çalışanlar:** "Çalışanlar" kelimesi, 484 tekrarlanma sayısı ile en çok tekrar eden üçüncü kelime durumundadır. Bu durum sağlık şirketleri için çalışanların önemini vurgulaması açısından önemlidir.

GRI tarafından hazırlanan bu raporda en çok tekrar eden kelimeler, sağlık sektörünün özgünlüğünü ve odaklandığı alanları yansıtmaktadır. Raporda en çok tekrarlanan kelimelere bakıldığında genellikle işletme, raporlama, sağlık ve işçilerle ilgili kavramların yer aldığı görülmektedir. İlk 25 kelime arasında çevreyle ilgili kavramların az sayıda olması dikkat çekicidir.

Aşağıda Şekil 3'te BIST'te faaliyet gösteren sağlık şirketlerinin sürdürülebilirlik raporlamasında yer alan en çok tekrar edilen ilk 100 kelime gösterilmektedir.

Tablo 10. (Devam) Araştırma Kapsamındaki Sağlık Şirketlerinin Sürdürülebilirlik Raporlarında En Çok Tekrar Eden 25 Kelime

11	Politika	8	200	0,34
12	Çalışma	7	198	0,32
13	Güvenlik	8	192	0,29
14	Çevresel	8	186	0,28
15	Atık	4	177	0,26
16	İnovasyon	9	168	0,24
17	Dijital	7	164	0,24
18	Hedef	5	157	0,23
19	Risk	4	142	0,23
20	Proje	5	140	0,23
21	Tüketim	7	133	0,23
22	Hastane	7	131	0,23
23	Üretim	6	128	0,21
24	Dönüşüm	7	124	0,21
25	GRI	3	116	0,21

Kaynak: Yılmaz ve Bayrak Oğuz (2020).

En çok kullanılan ilk 25 kelimenin yer aldığı Tablo 7’de en çok atıf alan beş kelime aşağıdaki gibidir:

- **Yönetim:** Borsada yer alan sağlık şirketlerinin düzenlediği sürdürülebilirlik raporlarında en çok kullanılan kelime 677 atıf sayısı ve %1,10 ile yönetim kavramı göstermektedir. Bu kavramın çok kullanılması işletmelerin şirket yönetimine verdiği değeri göstermektedir.

- **Sürdürülebilirlik:** Raporlarda en çok kullanılan kelime ise 525 atıf sayısı ve %0,85’lik yüzdesi ile sürdürülebilirlik kavramıdır. Bu kavramın bu kadar yüksek sayıda atıf alması şirketlerin sürdürülebilirlik sürecini benimsediklerini göstermektedir.

- **Sağlık:** Raporlarda en çok tekrar üçüncü kelime ise sağlık kavramıdır. Sağlık kavramı 352 atıf sayısı ve 0,65’lik yüzdeye sahiptir. Sürdürülebilirlik raporlarının sağlık şirketlerine ait olması nedeniyle bu kavramın üst sıralarda yer alması doğal bir durum olarak görülmektedir.

- **Çalışan:** İşletmeler sürdürülebilirlik raporlarında çalışanlarına büyük oranda yer vermektedir. Bu durum işletmelerin çalışanlarına verdiği değeri göstermektedir.

- **Toplum:** Bu kavramın üst sıralarda yer alması, sağlık şirketlerinin toplum sağlığına ve toplumsal olaylara odaklandığını gösteren bir gösterge olarak kabul edilebilir.

Sürdürülebilirlik raporlarında en çok tekrar eden kelimeler, sağlık sektörünün özgülüğünü ve odaklandığı alanları yansıtmaktadır.

4.1.4. GRI ile Şirketlerin Hazırladıkları Sürdürülebilirlik Raporlarında En Çok Kullanılan Kavramların Karşılaştırılması

GRI ortaklığı ile hazırlanan sağlık işletmeleri ile ilgili sürdürülebilirlik gösterge raporu ile borsada yer alan sağlık şirketlerinin hazırladığı sürdürülebilirlik raporları karşılaştırıldığında en çok kullanılan kelimelerin kategorileri iki rapor türünde de 13 kavramın sosyal kategorisinde yer alan kavramlardan oluştuğu, iki grubun da ilk kullanılan kavramları, farklı kelimeden (Sağlık-Yönetim) oluşsa bile iki kavramın da sosyal kategoride değerlendirileceği görülmektedir.

En önemli farklılıkların çevresel ve ekonomik kavramlarda ortaya çıktığı görülmektedir. GRI ortaklığı ile hazırlanan raporda en çok kullanılan ilk 25 kelime içerisinde GRI ekonomi kavramları yedi kez yer alırken, Türkiye’de faaliyet gösteren şirketlerde ekonomi kategorisinde sadece iki kelime yer almıştır.

Çevresel kelimeler açısından karşılaştırma yapıldığında; GRI ortaklığıyla hazırlanan raporda en çok kullanılan kelimeler içerisinde çevresel kavramlar iki kez yer alırken, Türkiye’de hazırlanan raporlarda çevresel kavrama daha fazla önem verilmiş ve en çok kullanılan kelimeler arasında beş kez kendilerine yer bulmuşlardır. İki rapor türünde de diğer kategorisinde bazı kavramlar yer almıştır.

4.1.5. Konsolide GRI Standartları Seti İle Şirketlerin Hazırladıkları Sürdürülebilirlik Raporlarının Tema ve Alt Tema Bazlı Karşılaştırılması

Çalışmanın bu aşamasında belirlenen kategoriler başlığı dikkate alınarak borsada yer alan sağlık şirketlerinin sürdürülebilirlik raporlarında ilgili tema ve alt temalara yapılan atıf sayısı ve yüzdesi ile GRI konsolide standartlar setinde aynı tema ve alt temalara yapılan atıf sayısı ve yüzdesi karşılaştırılarak varsa aralarındaki farklılıklar ortaya konmaya çalışılmıştır.

Aşağıda ekonomi, çevresel, sosyal ve diğer kategorilerine uygun olarak temalar ve alt temaların aldıkları atıf sayısı ve atıf yüzdeleri tablolar yardımıyla açıklanmıştır. İlk

olarak ekonomi kategorisinde tek tema olarak yer alan endirekt ekonomik etkiler temasına ait alt temalar Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 11. Endirekt Ekonomik Etkiler Teması İle İlgili Alt Temalara Ait Atıf Sayıları ve Yüzdeleri

Kodlar	GRI	BSŞ1	BSŞ2	BSŞ3	BSŞ4	BSŞ5	BSŞ6	BSŞ7	BSŞ8	BSŞ9	BSŞ10
Alt Temalar											
Ekonomi Atıf Sayısı	870	11	52	1	1	25	1	1	1	2	1
Yüzde (%)	0,29	0,12	0,24	0,05	0,06	0,13	0,07	0,06	0,08	0,10	0,07
Ekonomik Performans Atıf Sayısı	133	4	1	1	1	2	---	---	1	1	1
Yüzde (%)	0,04	0,04	0,001	0,05	0,06	0,06	---	---	0,08	0,05	0,07
Finansman Atıf Sayısı	243	8	8	1	2	14	1	---	2	---	2
Yüzde (%)	0,08	0,09	0,04	0,05	0,13	0,07	0,07	---	0,16	---	0,15
Kalkınma Atıf Sayısı	1154	3	12	1	1	9	1	1	1	1	1
Yüzde (%)	0,39	0,03	0,06	0,05	0,06	0,05	0,07	0,06	0,08	0,05	0,07
Maliyet Atıf Sayısı	60	2	---	1	1	4	1	1	1	1	1
Yüzde (%)	0,02	0,02	---	0,05	0,06	0,02	0,07	0,06	0,08	0,05	0,07
Risk Yön. Atıf Sayısı	146	30	53	1	2	24	1	1	1	2	1
Yüzde (%)	0,05	0,33	0,24	0,05	0,13	0,12	0,07	0,06	0,08	0,10	0,07
Sürd. Büy. Atıf Sayısı	37	7	2	---	---	15	---	---	---	---	---
Yüzde (%)	0,01	0,08	0,002	---	---	0,08	---	---	---	---	---
Sür. Finans Atıf Sayısı	75	1	---	---	---	2	---	---	---	---	1
Yüzde (%)	0,02	0,01	---	---	---	0,01	---	---	---	---	0,07
Tasarruf Atıf Sayısı	136	5	10	1	1	6	1	1	1	1	1
Yüzde (%)	0,04	0,06	0,046	0,05	0,06	0,03	0,07	0,06	0,08	0,05	0,07
Vergi Atıf Sayısı	315	---	7	2	1	---	1	1	1	1	1
Yüzde (%)	0,10	---	0,03	0,10	0,06	---	0,07	0,06	0,08	0,05	0,07
Verimlilik Atıf Sayısı	21	13	40	3	2	29	2	2	2	3	2
Yüzde (%)	0,01	0,14	0,18	0,15	0,13	0,15	0,14	0,13	0,16	0,15	0,15
Yatırım Atıf Sayısı	167	9	33	3	3	29	1	1	2	1	2
Yüzde (%)	0,05	0,10	0,15	0,15	0,2	0,15	0,07	0,06	0,16	0,05	0,15

Tablo 8’de GRI konsolide veri seti ve BIST’te yer alan sağlık şirketlerinin düzenlediği sürdürülebilirlik raporları/uyum raporlarında ekonomi kategorisinde yer alan

tema ve alt temalar karşılaştırılmıştır. GRI konsolide veri setinde ekonomi kategorisinde en çok atıf alan kavramlar; 1154 atıf sayısı, %39 ile kalkınma ve 870 atıf sayısı %29 atıf yüzdesi ile ekonomi kavramlarıdır. Bu kavramlar Türkiye’de hazırlanan raporlarda genellikle %5-10 aralığında kalmıştır. Türkiye’de hazırlanan raporlarda ise en çok atıf alan kavramlar, verimlilik ve risk yönetimi kavramlarıdır. Bu kavramlar haricinde ekonomi kavramları bakımından GRI ve BIST’te ki sağlık şirketlerinin düzenlediği sürdürülebilir raporları doğrusal bir eğilim göstermiştir. GRI raporlarına atıf yüzdesi olarak en çok yaklaşan BSS’ler, %1,02 oranları ile BSS1 VE BSS8’dir.

Sürdürülebilirlik raporlarında ekonomi kategorisinde ki temalar ve alt temalar analiz edildikten sonra çevresel kategoride yer alan temalar ve alt temalar aşağıda Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 12. Çevresel Kategori İle İlgili Temalara Ait Atıf Sayıları ve Yüzdeleri

Kodlar Temalar	GRI	BSS1	BSS2	BSS3	BSS4	BSS5	BSS6	BSS7	BSS8	BSS9	BSS10
Atık Yönetimi	1.509	167	161	24	25	141	23	28	23	15	24
Atıf Sayısı											
Yüzde (%)	0,51	1,85	0,74	1,21	1,65	0,74	1,64	1,76	1,85	0,76	1,79
Biyçeşitlilik	1.137	73	95	2	6	10	5	6	5	10	5
Atıf Sayısı											
Yüzde (%)	0,38	0,80	0,44	0,10	0,39	0,05	0,35	0,38	0,40	0,50	0,37
Emisyonlar	1.489	45	132	18	10	70	15	11	13	18	13
Atıf Sayısı											
Yüzde (%)	0,50	0,50	0,60	0,91	0,66	0,37	1,07	0,69	1,04	0,92	0,97
Enerji	885	48	248	24	23	69	24	28	20	34	27
Yönetimi											
Atıf Sayısı											
Yüzde (%)	0,30	0,53	1,14	1,21	1,52	0,36	1,71	1,76	1,61	1,73	2,02
Malzeme	4.031	155	251	24	23	67	23	26	28	38	24
Temin											
Koşulları											
Atıf Sayısı											
Yüzde (%)	1,37	1,71	1,16	1,21	1,52	0,35	1,64	1,63	2,25	1,93	1,79
Su Yönetimi	1.447	196	235	10	11	63	11	9	11	13	13
Atıf Sayısı											
Yüzde (%)	0,49	2,17	1,08	0,5	0,72	0,33	0,78	0,57	0,89	0,66	0,97

Tablo 8’de yer alan ekonomi kategorisinde tek bir tema olduğu için alt temalar analiz edilmiştir. Tablo 9, 10 ve 11’de yer alan çevresel, sosyal ve diğer kategorilerinde temaların ve alt temaların yoğunluğu nedeniyle tema bazlı bir analiz yapılmıştır.

Tablo 9’da GRI konsolide veri seti ve BIST’te yer alan sağlık şirketlerinin düzenlediği sürdürülebilirlik raporları/uyum raporlarında çevresel kategoride yer alan temalar karşılaştırılmıştır. GRI’nin hazırladığı konsolide veri setinde en çok atıf alan tema 4.031 atıf sayısı, %1,37 atıf yüzdesi ile malzeme temin koşulları temasıdır. GRI konsolide setinde çevresel kategoride yer alan temalar genellikle 1.000-1.500 civarında atıf sayısına ulaşmıştır. Türkiye’de sürdürülebilirlik raporu hazırlayan sağlık şirketlerinden GRI’nin konsolide veri setindeki atıf yüzdesine yaklaşan şirketler ise %1,21 ile BSŞ3 ve %1,52 ile BSŞ4 olmuştur.

Türkiye’de hazırlanan raporlarda çevresel kategoride en çok atıf alan temalar; malzeme temin koşulları, enerji yönetimi ve atık yönetimi temalarıdır. Türkiye’deki şirketlerin çevresel kategoride, GRI ile en uyumlu oldukları tema biyoçeşitlilik teması ve GRI ile en uyumlu şirket ise BSŞ5’tir.

Aşağıda Tablo 10’da sosyal kategoride yer alan temaların atıf sayıları ve atıf yüzdeleri GRI konsolide veri seti ve BSŞ’ler dikkate alınarak hazırlanmıştır.

Tablo 13. Sosyal Kategoride Yer Alan Temalara Ait Atıf Sayıları ve Yüzdeleri

Kodlar Temalar	GRI	BSŞ1	BSŞ2	BSŞ3	BSŞ4	BSŞ5	BSŞ6	BSŞ7	BSŞ8	BSŞ9	BSŞ10
Çalışma Hayatı											
Atıf Sayısı	2.998	242	418	29	34	316	26	36	34	40	32
Yüzde (%)	1,01	2,68	1,93	1,46	2,24	1,67	1,85	2,27	2,74	2,03	2,39
İş Sağlığı ve Güvenliği											
Atıf Sayısı	4.441	269	508	29	50	335	50	36	37	36	49
Yüzde (%)	1,50	2,98	2,34	1,46	3,30	1,76	3,57	2,27	2,98	1,83	3,66
Yolsuzlukla Mücadele											
Atıf Sayısı	5.448	127	391	50	39	266	36	31	28	41	48
Yüzde (%)	1,84	1,40	1,80	2,52	2,58	1,40	2,57	1,95	2,25	2,08	3,59
Ürün ve Hizmet Kalitesi											
Atıf Sayısı	2.284	224	344	6	11	153	9	11	10	17	16
Yüzde (%)	0,77	2,48	1,59	0,30	0,72	0,80	0,64	0,69	0,80	0,86	1,19

Tablo 10’da GRI konsolide veri seti ve BIST’te yer alan sağlık şirketlerinin düzenlediği sürdürülebilirlik raporları/uyum raporlarında sosyal kategoride yer alan temalar karşılaştırılmıştır. Sosyal kategori tüm kategoriler arasında en çok atıf sayısına sahip temaları bünyesinde barındırmaktadır. GRI konsolide veri setine göre en çok atıf

alan tema; 5.448 atıf sayısı ve %1,84 atıf yüzdesi ile yolsuzlukla mücadele temasıdır. Onu 4.441 atıf sayısı ve %1,50 atıf yüzdesi ile iş sağlığı ve güvenliği teması takip etmektedir. GRI'ye bu kategoride en çok yaklaşan BSŞ'ler ise %1,80 ile BSŞ2 ve %1,95 ile BSŞ7'dir.

Türkiye'de hazırlanan raporlarda sosyal kategoride en çok atıf alan temalarda GRI'nin aksine ilk sırayı iş sağlığı ve güvenliği teması almakta, yolsuzlukla mücadele ise 2. Sırada yer almaktadır. Sosyal kategoride, GRI ile en uyumlu şirket ise BSŞ3'tür.

Aşağıda Tablo 11'de GRI konsolide veri setinde ve Türkiye'de hazırlanan sürdürülebilirlik raporlarında, diğer kategorisinde yer alan temalara ait atıf sayıları ve atıf yüzdeleri gösterilmiştir.

Tablo 14. Diğer Kategori Grubunda Yer Alan Temalara Ait Atıf Sayıları ve Yüzdeleri

Kodlar	GRI	BSŞ1	BSŞ2	BSŞ3	BSŞ4	BSŞ5	BSŞ6	BSŞ7	BSŞ8	BSŞ9	BSŞ10
Temalar											
Kurumsal Yönetim											
Atıf Sayısı	1.361	93	249	14	13	137	12	10	9	13	9
Yüzde (%)	0,46	1,03	1,15	0,7	0,86	0,72	0,85	0,63	0,72	0,66	0,67
Siyasi Sorumluluk											
Atıf Sayısı	3.396	105	176	28	25	192	35	29	31	36	34
Yüzde (%)	1,15	1,16	0,81	1,41	1,65	1,01	2,49	1,83	2,50	1,83	2,54
Halk Sağlığı ve Hizmet Etkinliği											
Atıf Sayısı	4.734	167	549	44	42	295	31	29	31	43	38
Yüzde (%)	1,60	1,84	2,53	2,22	2,77	1,55	2,21	1,83	2,50	2,19	2,84

Tablo 11'de GRI konsolide veri seti ve BIST'te yer alan sağlık şirketlerinin düzenlediği sürdürülebilirlik raporları/uyum raporlarında diğer kategoride yer alan temalar karşılaştırılmıştır. Diğer kategorisinde, GRI konsolide veri setine göre en çok atıf alan tema; 4.734 atıf sayısı ve %1,60 atıf sayısı ile halk sağlığı ve hizmet etkinliği temasıdır. Bu temayı, 3.396 atıf sayısı ve %1,15 atıf yüzdesi ile siyasi sorumluluk teması takip etmektedir. GRI'ye bu kategoride en çok yaklaşan şirket %1,83 atıf yüzdesi ile BSŞ7'dir.

Bu kategoride GRI ile BSŞ'ler tam uyum göstermiştir. GRI'de de, BSŞ'ler de en çok atıf alan tema halk sağlığı ve etkinliği temasıdır.

4.2. GÖRÜŞME FORMLARININ ANALİZİ

Çalışmanın ikinci analiz kısmında, nitel araştırma yöntemlerinde sıklıkla kullanılan görüşme formlarından yararlanılmıştır. Görüşme yönteminde, katılımcılarla yüz yüze veya diğer haberleşme kanallarıyla geniş ve derinlemesine görüşülmekte bunun sonucu olarak birçok veriye ulaşılmaktadır. Bu derin ve uzun görüşmeler çalışmanın güvenilirliğini ve geçerliliğini artırır (Yüksel, 2020, s. 549).

Görüşme formu soruları oluşturulurken; esnek bir yapıya sahip olan yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Bu yöntemde araştırmacı önceden konuyla ilgili soruları bir çerçeve şeklinde belirler. Görüşme anında, görüşmenin akışına göre katılımcıya yeni sorular sorulabilir. Katılımcı yeni sorulara cevap verebilir (Türnüklü, 2000, s. 546).

Görüşme yapılacak kişilerin seçimi önemli bir aşamadır. Başarılı bir araştırma için katılımcıların seçilmesi önemlidir. Çalışmamızda da başarılı bir görüşme gerçekleştirebilmek için sürdürülebilirlik raporlaması alanında uzman, ilgili şirketlerin sürdürülebilirlik raporlarını düzenleyen kişiler seçilmiştir. Görüşmeye başlamadan önce hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formunda; çalışmanın amacı, kurum bilgilerinin gizliliği, verilerin nasıl ve nerede kullanılacağı araştırmaya katılan uzman kişilere detaylı bir şekilde anlatılmıştır.

Ayrıca yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturulurken, derinlemesine alan araştırması yapılmış, konunun uzmanı kişilerden ve akademisyenlerden fikir alınmış ve görüşme formu oluşturulmuştur. Oluşturulan görüşme formu ile çalışmaya konu olan sağlık şirketi yöneticisi ile ön görüşme yapılarak yarı yapılandırılmış görüşme formundaki eksiklikler tamamlanmaya çalışılmıştır. Veriler analiz edilirken de; verilerin kodlanması, temaların belirlenmesi ve analiz esnasında yetkin kişilerin fikirlerin alınmış, veri analiz programlarından faydalanılmıştır.

4.2.1. Araştırmanın Kısıtlılıkları

Çalışmamızda BIST’te işlem gören sağlık şirketlerinin sürdürülebilirlik raporunu hazırlayan veya bu alanda yetkili olan yöneticilerle görüşülmüştür. BIST’te faaliyet gösteren ve sürdürülebilirlik raporu hazırlayan, çalışmamızın konusunu oluşturan on sağlık şirketi yetkilisinden üçüne, birçok kez iletişim kurmaya çalışılmasına rağmen ulaşılamamasından dolayı yedi şirket yöneticisi ile önceden randevu alınarak yüz yüze

veya telefonla görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Nitel çalışmalarda sağlıklı sonuçlara varabilmek için örneklemin küçüklüğü daha olumlu ve tutarlı sonuçlar vermektedir (Öntaş vd., 2017). Çalışmamızda örneklem sayısının yedi olması çalışmamızın sonuçları açısından önemlidir.

Görüşmeye başlamadan önce katılımcılara görüşmenin nasıl yürütüleceği, çalışmanın yaklaşık ne kadar süreceği ve verilerin daha sonra analiz edilmek üzere kayıt altına alınacağı bildirilmiş, gerekli kişisel izinler alınmıştır. Görüşmeler yaklaşık 15-25 dakika arası sürmüştür.

4.2.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın örneklemi BIST’te işlem gören ve sürdürülebilirlik raporu düzenleyen sağlık şirketlerinin sürdürülebilirlik raporlaması hazırlanması ile ilgili birimlerinde çalışan yöneticiler oluşturmaktadır. Bu kapsamda ilgili yedi şirketin sürdürülebilirlik raporlaması sorumlusuna ulaşılarak görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara ait verilerin gizliliği kapsamında katılımcılar kod adlarla tanımlanmıştır. Aşağıdaki Tablo 12’de katılımcılara ait demografik bilgiler verilmiştir.

Tablo 15. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Kod İsim	Şirket Pozisyonu	Sağlık Alanındaki Deneyimi (Yıl)	Şirket Deneyimi (Yıl)	Eğitim Düzeyi	En Son Mezun Olunan Bölüm	Cinsiyet
SRU1	Finans ve Raporlama Sorumlusu	40	40	Lisans	İşletme	Kadın
SRU2	Sürdürülebilirlik Yöneticisi	5	5	Yüksek Lisans	Halkla İlişkiler	Kadın
SRU3	Yatırım İlişkileri Uzmanı	1.5	1	Lisans	Ekonomi	Kadın
SRU4	Sürdürülebilirlik Komitesi- Kurumsal İletişim	12	7	Yüksek Lisans	İletişim	Erkek
SRU5	Finans ve Raporlama Sorumlusu	14	10	Yüksek Lisans	Çalışma Ekonomisi	Erkek
SRU6	Kurumsal Entegrasyon Sorumlusu	15	8	Yüksek Lisans	Sağlık Yönetimi	Kadın
SRU7	Sürdürülebilirlik Yöneticisi	17	12	Yüksek Lisans	Finans Yönetimi	Erkek

Katılımcıların demografik özelliklerini gösteren Tablo 12’ye bakıldığı zaman katılımcıların, kişisel bilgilerinin gizliliğini korumak amacıyla kod isimler kullanılmış, kod isimler, Sürdürülebilirlik Raporlaması Uzmanı (SRU) 1, 2 vb. diyerek kodlama

yapılmıştır. Bu kodlar çalışmanın bundan sonraki kısmında da bu şekliyle kullanılmıştır. Katılımcıların 4'ünün kadın 3'ünün ise erkek olduğu görülmektedir. 2'si lisans olmak üzere sürdürülebilirlik uzmanlarının genellikle yüksek lisans mezunu olduğu görülmektedir. Katılımcıların sağlık sektörü deneyimleri 1,5 yıl-40 yıl arası değişmektedir. Katılımcıların mevcut şirketlerinde çalışma yılları da 1 yıl ile 40 yıl arasında geniş bir zaman aralığı göstermektedir. Katılımcıların mezun oldukları alanlar genellikle sosyal bölümler olmak üzere birbirinden farklılık göstermektedir. Son olarak katılımcıların şirket pozisyonlarına baktığımızda; iki katılımcı finans ve raporlama sorumlusu, üç katılımcı sürdürülebilirlik yöneticisi, bir katılımcının kurumsal entegrasyon sorumlusu ve bir katılımcının ise yatırım ilişkileri uzmanı olduğu görülmektedir.

4.2.3. Araştırma Verilerinin Toplanması, Kategorilerin ve Temaların Belirlenmesi

Araştırma verilerinin toplanabilmesi için yarı görüşme formu kapsamında mülakat soruları oluşturulmuştur. Görüşmelerde katılımcılara sorulan soruların bazıları aşağıda verilmiştir:

- Size göre sürdürülebilirlik kavramı neyi ifade etmektedir?
- Sizce bir sürdürülebilirlik raporu neleri kapsamalıdır?
- Sürdürülebilirlik raporlamasının şirketinize olumlu ve olumsuz etkileri nelerdir?
- Şirketinizi sürdürülebilirlik raporlaması hazırlamaya iten sebepler nelerdir? (Çevre, sosyal, hukuki zorunluluk, toplumsal baskı vb.)
- Sürdürülebilirlik raporu hazırlamanın çevreye etkisi olduğunu düşünüyor musunuz? Cevabınız evet ise çevreye etkileri nelerdir?
- Şirketinizin borsada işlem görmesinin, sürdürülebilirlik raporu hazırlamada etkisi var mı?
- GRI standartlarını daha önce duydunuz mu? Cevabınız evet ise bu standartlar ile ilgili neler biliyorsunuz?
- Sizce Türkiye'de hazırlanan sürdürülebilirlik raporları GRI standartlarına uygun mudur? Cevabınız hayırsa neden?
- Şirketiniz tarafından hazırlanan sürdürülebilirlik raporlarının GRI standartlarına uygun olduğunu düşünüyor musunuz?

- Sürdürülebilirlik raporlarının GRI standartlarına uygun olarak hazırlanması sizce önemli mi? Neden?
- Sürdürülebilirlik raporlamasında GRI standartlarından başka uluslararası diğer standartların kullanılması uygun olur mu? Neden?
- Türkiye’de ilgili bakanlığın GRI standartlarının uygulanmasına yönelik olarak; teşvik, hibe, sübvansiyon, danışmanlık, eğitim, tanıtım vb. faaliyetleri var mıdır?
- GRI standartları ile ilgili olarak yetkili kurumların hangi faaliyetlerde bulunmasını istersiniz?

Çalışma gerçekleştirilirken, Haziran 2023- Eylül 2023 tarihleri arasında ilgili şirketlerin sürdürülebilirlik raporlaması uzmanları ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşme esnasında kayıt cihazları ile kayıt alınmış, kayıtlar daha yazılı metne aktarılmış, metne aktarılan hali katılımcılarla paylaşılmış, eksik yerler ve hatalı yazılan yerler görüşme formundan çıkarılmış görüşmelere son hali verilmiştir.

Çalışmanın analizinde nitel analiz yöntemlerinden içerik analizi yapılmıştır. İçerik analizinde öncelikle gerekli kodlamalar yapılmış, kodlamalar sonrası kategoriler oluşturulmuş son olarak temalar ve alt temalar oluşturularak derinlemesine bir analiz imkânı oluşmuştur. Kodlamalarla ilgili bilgiler daha önce verilmişti. Bu aşamada kategoriler ve temalar hakkında bilgi verilmiştir.

Tablo 16. Kategoriler ve Temaların Belirlenmesi

Kategoriler	Temalar
Sürdürülebilirlik Kavramı	Sürdürülebilirlik kavramı ile ilgili katılımcıların görüşü
Sürdürülebilirlik Raporlaması	Sürdürülebilirlik raporunun kapsamı
	Sürdürülebilirlik raporunun olumlu ve olumsuz yönleri
	Sürdürülebilirlik raporu hazırlamanın finansal zorlukları
	Şirketi sürdürülebilirlik raporlaması hazırlamaya iten sebepler
	Sürdürülebilirlik raporu hazırlamada görülen eksiklikler
Borsa İstanbul	Sürdürülebilirlik raporu hazırlamanın çevresel etkileri
	Şirketin BIST’te işlem görmesinin, sürdürülebilirlik raporu hazırlamaya etkisi
	Katılımcıların GRI standartları bilgi düzeyi
GRI Standartları	Türkiye’de hazırlanan sürdürülebilirlik raporlarının GRI standartlarına uygunluğu hakkında
	Katılımcı şirketlerin sürdürülebilirlik raporlarının GRI standartlarına uygunluğu hakkında
	Sürdürülebilirlik raporlarının GRI standartlarına uygun olarak hazırlanmasının önemi

Sürdürülebilirlik raporu hazırlarken GRI standartları yanında diğer uluslararası standartların kullanılması
Türkiye’de ilgili bakanlığın GRI standartlarının uygulanmasına yönelik olarak faaliyetlerinin varlığı
GRI standartları ile ilgili olarak yetkili kurumlardan beklentiler

4.2.4. Görüşme Formları ile İlgili Bulgular

Bu aşamada görüşme formlarının analizinden elde edilen bulgular ortaya konmaya çalışılmıştır.

4.2.4.1. Sürdürülebilirlik Kavramı Kategorisi İle İlgili Katılımcıların Görüşü

Sürdürülebilirlik kavramını katılımcıların çoğunluğu, dünyanın ve şirketlerin devamlılığı, doğal kaynakların gelecek nesillere aktarımı konusunda olmazsa olmaz olarak görmüşlerdir. Katılımcılardan beşi, sürdürülebilirlik kavramını çevresel ve sosyal yaşamla birlikte açıklamışlardır. Sürdürülebilirlik Raporlaması Uzmanları (SRU)’nın sürdürülebilirlik kavramı ile ilgili görüşlerinden bazıları aşağıdaki gibidir:

“Şirketin çevresel, sosyal ve toplumsal etkileşimidir.” SRU2

“Bir işletmenin veya toplumun uzun vadede var olabilmesi için gerekli olan ekonomik, çevresel ve sosyal uygulamaları ifade etmektedir.” SRU4

“Doğal ve çevresel kaynakların etkin kullanımı sonucunda dünyamız daha uzun süre yaşanabilir olarak kalmasıdır.” SRU6

4.2.4.2. Sürdürülebilirlik Raporlaması Kategorisi İle İlgili Katılımcıların Görüşü

Çalışmanın sürdürülebilirlik raporlaması kategorisinde birden çok tema bulunmaktadır. Bu temalar aşağıdaki Tablo 14-15-16-17 yardımıyla içerik analizine tabi tutulmuş ve alt temalar gösterilmiştir.

Tablo 17. Sürdürülebilirlik Raporlamasının Kapsamını Gösteren Tema ve Alt Temalar İle İlgili Görüşler

Temalar	Alt Temalar
Sürdürülebilirlik Raporunun Kapsamı	Sürdürülebilirlik raporlaması ile ilgili genel kuralları göstermeli
	Enerji, su ve atık yönetimini kapsamalı
	Şirketin risk yönetimini kapsamalı
	Şirketin gelişim hedeflerini göstermeli
	Performans, istihdam, iş güvenliği ve sosyal konuları kapsamalı
	Faaliyet raporlarıyla beraber entegre raporlamayı da kapsamalı
	Şeffaf, anlaşılır, doğru, açık bir raporlama anlayışı ile hazırlanmalı
	Şirkete ait sosyal sorumluluk, çalışan hakları, tedarik zinciri yönetimi, enerji yönetimi, atık yönetimi, ekonomik performans konularını kapsamalıdır.
	Rapor düzenleme kurallarına uygun olarak şirketin, tüm faaliyetlerini net bir şekilde göstermeli
	Şirkete ait çevresel, sosyal ve ekonomik yatırımları, harcamaları ve bunlarla ilgili tedbirleri kapsamalıdır.
	Sosyal, çevresel ve yönetim performansını göstermeli

Tablo 14’de SRU’larının sürdürülebilirlik raporlamasının kapsamında bulunması gereken unsurlarla ilgili düşüncüleri incelenmiştir. Alt temalara bakıldığı zaman genellikle çevresel konular olan; enerji yönetimi, su ve atık yönetimi, sosyal sorumluluk kavramlarının yanı sıra, iş güvenliği, risk yönetimi, entegre raporlama, istihdam, şirket hedefleri ve performans temalarının işlendiği görülmektedir. Sürdürülebilirlik Raporlaması Uzmanları (SRU)’nın sürdürülebilirlik raporlamasının kapsamı ile ilgili görüşlerinden bazıları aşağıdaki gibidir:

“Entegre raporlamayla beraber; çevresel, sosyal ve toplumsal etkileşimi içermelidir. Sürdürülebilirlik raporu faaliyet raporuyla entegre bir biçimde sunulmalıdır. Her yapılan işin değeri anlatılmalıdır.” SRU2

“Sosyal, çevresel ve yönetim performansını göstermesi gereken bir rapordur. Bu nedenle şeffaf ve anlaşılabilir, doğru, açık ve süreklilik sağlamalıdır. En azından yılda bir kez hazırlanmalıdır. Şirketin gelişim hedeflerini göstermelidir. Risk yönetimi açısından da yatırımcıya cevap verir nitelikte hazırlanmalıdır. Enerji, su ve atık yönetimi

gibi konuların olması gerekir. Ayrıca rekabet, ekonomik performans, istihdam, işçi güvenliği gibi sosyal konuları içeren bilgiler sunulmalıdır.” SRU3

“Çevresel etki, sosyal sorumluluk, çalışan hakları, tedarik zinciri yönetimi, enerji tüketimi, atık yönetimi ve ekonomik performans gibi konuları kapsamalıdır. Bu konularla ilgili şirketin yaptıklarını içeren envanter tarzında bilgilere ek olarak, bu konuda hem gezegene hem de topluma olan sorumluluklarını ve hedeflerini de içermelidir.” SRU4

Çalışmanın bu aşamasında katılımcılara, sürdürülebilirlik raporlamasının olumlu ve olumsuz etkilerini belirlemek üzere sorular sorulmuş, katılımcıların verdikleri cevaplara göre alt temalar oluşturulmuştur. Aşağıda Tablo 15 bu alt temaları göstermektedir.

Tablo 18. Sürdürülebilirlik Raporlamasının Olumlu ve Olumsuz Etkilerini Gösteren Alt Temalar

Temalar	Alt Temalar
Sürdürülebilirlik Raporlamasının Olumlu Etkileri	Yatırımcıların, hissedarların, çalışanların ve diğer paydaşların şirket ile ilgili tüm verilere ulaşmasını sağlaması
	Şirket ürünlerini kullanan tüketicilerin bilgi sahibi olmasını sağlaması
	Şirkete risk analiz imkânı ve risk yönetimi sunması
	Marka imajını güçlendirmesi, tüketicinin güvenini artırması, yatırımcı ile olan ilişkiler güçlendirmesi
	Şirketin istikrarlı bir yapıya kavuşmasını sağlaması
	Bütçe anlamında şeffaflık sağlar, ortaklara ve müşterilere alacakları kararlarda rehberlik yapması
	Atık yönetimi, kâğıt harcaması ve diğer harcamalarda düşüşe sebep olur maliyetleri düşürmesi
	Kaynakların olumlu kullanılması şirket bütçesini olumlu etkilemesi
Sürdürülebilirlik Raporlamasının Olumsuz Etkileri	Maliyetleri artırır, ek maliyetler çıkarabilmesi
	Şirkete ait hassas bilgilerin paylaşılması şirket açısından olumsuz sonuçlar doğurabilmesi
	Sürdürülebilirlik raporunda verilen hedeflere ulaşamaması şirket saygınlığına olumsuz etki edebilmesi

Tablo 15’de SRU’larının sürdürülebilirlik raporlamasının olumlu ve olumsuz etkileri konusunda görüşleriyle ilgili alt temalar oluşturulmuştur. SRU’ların sürdürülebilirlik raporlamasının olumlu etkileriyle ilgili görüşlerinden bazıları aşağıdaki gibidir:

“Şirketin bu alanda içinde bulunduğu durumu görmesi, risk analizini yapması açısından faydalıdır. Dış iletişim anlamında da marka imajının iyileştirilmesi, tüketicinin güvenini kazanma, risk yönetimi, yatırımcı ilişkilerinin güçlenmesini sağlar.” SRU4

“Gelir gider olarak yönetim bazında olumlu etkileri vardır. İştiraklerimizin raporlar sayesinde bütün bilgilere şeffaf olarak ulaşmasını sağlar. Bunun sonucu olarak müşteriler veya ortak alacakları kararlarda doğru fikre sahip olurlar.” SRU6

“Özellikle atık yönetimi politikası ile kâğıt harcamaları ve diğer harcamalar azaltılarak maliyetler düşürülebilir. Kaynaklar daha iyi kullandığı için işletme bütçesi üzerinde olumlu etkisi vardır.” SRU7

SRU’ların sürdürülebilirlik raporlamasının olumsuz etkileri olduğunu söyleyen katılımcı sayısı çok olmamakla beraber genellikle ek maliyet noktasında çekinceler bulunmaktadır. Katılımcılardan sadece SRU4 *“Raporlamada yüksek maliyet, hassas bilgilerin paylaşılmasının riski, yanıltıcı bilgi verilmesi durumunda prestij kaybı, raporda verilen hedefler için gerek afet gerekse de farklı dış etkenler nedeniyle ulaşılamaması”* gibi olumsuz durumlardan bahsetmiştir.

Çalışmamızın görüşme formundaki bir diğer sorusu olan “sürdürülebilirlik raporu hazırlamak sizi finansal olarak zorluyor mu?” sorusuna katılımcıların tamamı finansal olarak zorlanmadıklarını söylemişlerdir. Zorlandıkları noktaların finansal değil, zaman olarak ek iş yükü getirmesi olduklarını belirtmişlerdir. Aşağıda bu soru ile ilgili SRU görüşlerinden bazıları verilmiştir:

“Finansal olarak değil de zaman olarak daha fazla zorluyor. Zamanında orada yayınlanan birçok konuyu çerçeveye oturtmak, standartlara uyum sağlamak açısından bizi zorluyor. Zaman olarak yetiştirmek için zorlansak bile finansal olarak yük getirdiğini düşünmüyorum.” SRU1

“Finansal zorluklar değişkendir. Bazı büyük şirketler için bu maliyetler görece düşük olabilirken, KOBİ’ler için zorlayıcı olabilir. Şirketimiz özelinde düşünüldüğünde sürdürülebilirlik alanında yaptığımız hiçbir çalışma için ek maliyet olarak düşünülmemektedir, sürdürülebilirlik alanının bileşenleri olan E-S-G’nin gerekliliklerinin yerine getirilmesi orta ve uzun vadede toplumun, şirketlerin ve dolayısıyla şirketimizin de faydasına olmaktadır.” SRU4

Çalışmanın bu aşamasında katılımcılara, şirketleri sürdürülebilirlik raporları hazırlamaya iten sebeplerin neler olduğuna dair sorular sorulmuş ve SRU’ların verdikleri

cevaplara göre alt temalar oluşturulmuştur. Aşağıda Tablo 16 bu alt temaları göstermektedir.

Tablo 19. Şirketleri Sürdürülebilirlik Raporlaması Hazırlamaya İten Sebepleri Gösteren Alt Temalar

Temalar	Alt Temalar
Şirketi Sürdürülebilirlik Raporu Hazırlamaya İten sebepler	Sürdürülebilirlik raporu hazırlamanın düzenleyici ve denetleyici kurumlar tarafından zorunlu olması
	Şirketin politikası ve vizyonu
	Çevresel ve toplumsal bakış açısı
	Mevcut yaşanan dönemin gerekliliği olması
	Yatırımcı talebi
	Şirketin uluslararası normlara uyum sağlama isteği
	Sürdürülebilirlik raporu hazırlamanın şirket açısından önemli olacağı düşüncesi

Şirketleri sürdürülebilirlik raporu hazırlamaya iten sebeplere ilişkin alt temalar Tablo 16’da gösterilmiştir. SRU’ların şirketleri sürdürülebilirlik raporlamasına iten sebeplerle ilgili olarak söylemlerinden bazıları aşağıdaki gibidir:

“Çevresel ve regülasyon kaynaklı sorumluluklar var ayrıca mevzuat açısından da zorunluluklar bulunmaktadır.” SRU1

“Toplum olarak doğal kaynakların kullanılması konusunda belirli bir farkındalık seviyesine ulaştık. Ancak halen daha Avrupa’nın gerisindeyiz. Hem toplumsal hem de düzenleyici ve denetleyici kurumların zorunlu tutması sebebiyle sürdürülebilirlik raporu hazırlanmaktadır.” SRU3

“Şirket politikası olarak sürdürülebilirlik raporu hazırlamayı ve bu rapordaki bilgilere uymayı bir görev olarak kabul ediyoruz. Ayrıca hukuki olarak sürdürülebilirlik raporu hazırlamanın zorunlu olması da önemli bir unsurdur.” SRU7

Sürdürülebilirlik raporu hazırlamanın çevreye etkilerini ve sürdürülebilirlik raporu hazırlamada görülen eksikler, aşağıdaki Tablo 17’de alt temalar halinde gösterilmektedir.

Tablo 20. Sürdürülebilirlik Raporu Hazırlamanın Çevreye Etkileri ve Görülen Eksiklikler Konusundaki Alt Temalar

Temalar	Alt Temalar
Sürdürülebilirlik raporu hazırlamada görülen eksiklikler	Şirketlere, sürdürülebilirlik raporu hazırlama konusunda ayrıntılı bir eğitim verilmesi
	Dünyanın hızlıca dönüşen bu çağında zamana uygun olarak standartların çok hızlı bir şekilde güncellenmesi
	Uluslararası normların yanı sıra yerel şartlara uygun standartların da hazırlanması ve uygulanması gerekliliği
	Şekilsel boyutta kalması nedeniyle, içeriğin güçlendirilmesi
Sürdürülebilirlik raporu hazırlamanın çevresel etkileri	Şirketlere çevre hakkında farkındalık kazandırması
	Şirketlerin faaliyetlerinde çevreyi korumaya yönelik yeşil politikalar oluşturmaları
	Çevresel harcamaların artmasının çevresel konularda şirketin daha dikkatli olmasını sağlaması
	Karbon ayak izinde azalma sağlaması

Tablo 17’de öncelikli olarak SRU’ların sürdürülebilirlik raporu hazırlarken gördükleri eksikleri içeren görüşlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

“Bu raporlar genellikle uluslararası standartlara göre hazırlandığı için, ülkemize özgü durumlar çok fazla dikkate alınmıyor. Bu hususlara da dikkat edilmesi gerekir.”

SRU2

“Sürdürülebilirliğin kendisi gibi raporlaması da bir süreçtir ve yaşayan bir organizma gibi düşünülmelidir. Her yılın ve dönemin ihtiyaçlarına göre şekillenmektedir. 2020 yılında yazılan bir rapor 2020 yılı için eksik sayılamazken, 2023 koşullarında eksik olduğu alanlar olabilir.” SRU4

“Global olarak hazırlanmış sorular, kalıplar olduğu için ülke bazlı eksiklikler olabilir. Yerel sorular olmalı ve zamanın şartlarına uygun olarak da eksiklikler tanımlanmalı ve giderilmelidir.” SRU6

Tablo 17’de ikinci olarak ele alınan konu, sürdürülebilirlik raporları hazırlamanın çevresel etkileri üzerine belirlenen alt temalar oluşturdu. Bu konuyla ilgili olarak SRU’ların fikirlerinden bazıları aşağıdaki gibidir:

“İyileştirici çalışmanın çevreye mutlaka olumlu katkısı bulunmaktadır. Şirket olarak sürdürülebilirlik raporlaması zorunlu olmasa dahi biz firma olarak çevreye

duyarlı olmaya devam ederdik. Ancak bugünkü regülasyonlar ve mevzuatlar bizi duyarlı olmaya mecbur bırakıyor.” SRU1

“Şirket olarak sürdürülebilirlik raporu hazırlarken çevreye daha duyarlı olmamızı, çevresel etkimizi kontrol olanağı sunuyor. Sürdürülebilirlik raporu yazılı olarak bastırırken bile çok az karbon ayak izi bırakmaya çalışıyoruz.” SRU2

“Tabi ki etkisi olduğunu düşünüyorum. Bence en önemli etkisi, şirketlerin sürdürülebilirlik konusunda farkındalık sahibi olmasını ve faaliyetlerinde çevreyi korumaya yönelik yeşil politikalar uygulamasını sağlamasıdır.” SRU7

4.2.4.3.Borsa İstanbul Kategorisi İle İlgili Katılımcıların Görüşü

Aşağıda Tablo 18’de sürdürülebilirlik raporu hazırlama da şirketin borsada yer almasının önemli olup olmadığı hususunda oluşturulan temalar ve alt temalar gösterilmiştir.

Tablo 21. Şirketin BIST’te İşlem Görmesinin, Sürdürülebilirlik Raporu Hazırlamaya Etkisini Gösteren Alt Temalar

Temalar	Alt Temalar
Şirketin BIST’te İşlem Görmesinin, Sürdürülebilirlik Raporu Hazırlamaya Etkisi	Şirket prensipleri gereği hazırlanması, BIST’te olmanın etkisinin olmaması
	Yabancı yatırımcıların borsada yatırım yaparken, sürdürülebilirlik raporu olan işletmeleri tercih etmesi
	Borsada işlem gören şirketlerin faaliyetlerinde şeffaf olmasının gerekliliği
	BIST’te sürdürülebilirlik raporu hazırlamanın zorunlu olması
	BIST’te yer alan sürdürülebilirlik politikalarının şirketlerin sürdürülebilirlik raporu hazırlamasını olumlu etkilemesi

Tablo 18’de işletmelerin BIST’te faaliyet göstermelerinin sürdürülebilirlik raporu üzerinde etkilerini araştırmak amacıyla oluşturulmuştur. SRU’lar genellikle borsada faaliyet göstermeseler de sürdürülebilirlik raporu hazırlayacaklarını ancak BIST’te sürdürülebilirlik raporu düzenlemenin zorunlu olmasının da rapor hazırlamayı daha ciddi hale getirdiklerini ifade etmişlerdir. Aşağıda SRU’ların konu ile ilgili görüşlerinden bazılarına yer verilmiştir:

“Şirketimiz borsa da işlem görmese de biz sürdürülebilirlik konusunda duyarlılık göstermeye devam ederdik. Ancak mevzuatın zorunlu hale getirmesi sürdürülebilirlik faaliyetlerimizi rapor haline getirmemize katkı sağlıyor.” SRU1

“Türkiye’de sürdürülebilirlik kavramı tüm çalışmalara rağmen yeni bir kavram, özellikle yabancı yatırımcı borsada işlem yaparken şirketlerin sürdürülebilirlik raporlarını dikkate almaktadır. Bu durum şirketlerin bu raporlara daha fazla önem vermesini sağlamaktadır.” SRU3

“Borsada işlem gören şirketler genellikle daha şeffaf olmalıdır ve bu, sürdürülebilirlik raporlamasının önemini artırabilir.” SRU4

4.2.4.4. GRI Standartları Kategorisi İle İlgili Katılımcıların Görüşü

Çalışmanın GRI standartları kategorisinde birden çok tema bulunmaktadır. Bu temalar aşağıdaki Tablo 19-20-21-22-23 yardımıyla içerik analizine tabi tutulmuş ve alt temalar gösterilmiştir.

Tablo 22. GRI Standartları Hakkında Bilgi Düzeyi ve Şirketlerin GRI Standartlarına Uyum Düzeyi

Katılımcı	GRI Standartlarını Duydunuz mu?	GRI Standartları Hakkında Bilgi	Sürdürülebilirlik Raporu Hazırlarken GRI Standartlarına Uyumun Önemi	Şirketlerin GRI Standartlarına Uyum Hakkında Bilgi
SRU1	Evet	Olumlu	Önemli	Uyulmaya Çalışılıyor
SRU2	Evet	Olumlu	Önemli	Uyumlu
SRU3	Evet	Olumlu	Önemli Değil	Uyumsuz
SRU4	Evet	Olumlu	Önemli	Uyumlu
SRU5	Evet	Olumlu	Önemli	Uyulmaya Çalışılıyor
SRU6	Evet	Olumlu	Önemli	Uyumlu
SRU7	Evet	Olumlu	Önemli	Uyulmaya Çalışıyor

Tablo 19, katılımcı şirketlerin GRI standartlarına olan ilgileri, bu standartlar hakkındaki bilgileri ve standartlara uyum düzeylerini yansıtmaktadır. Tabloda 19’da ki verilere dayanarak, şirketlerin GRI Standartlarına olan ilgisi, bilgi düzeyleri ve uyum düzeyleri oldukça yüksek gibi görünmektedir.

Katılımcılara ilk önce GRI standartlarını daha önce duyup duymadıkları sorulmuş ve katılımcıların tamamı GRI standartlarını daha önce duyduklarını belirtmişlerdir. Tablo

19'un 2. Sütununda katılımcıların GRI standartlara karşı bakış açıları değerlendirilmiş ve katılımcıların GRI standartlarına karşı olumlu bir bakış açısına sahip oldukları görülmüştür. Tablo 19'un 3. Sütununda katılımcılara, sürdürülebilirlik raporu hazırlarken GRI standartlarına uyum sağlamanın önemi sorulmuştur. Katılımcılardan SRU3 hariç diğer katılımcılar için sürdürülebilirlik raporu hazırlarken GRI standartlarına uyum sağlamanın önemli olduğu, hatta aşağıda katılımcı görüşlerinde göreceğimiz gibi genellikle GRI standartlarına uyumun çok önemli olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 19'un son sütununda katılımcıların sürdürülebilirlik raporu hazırlarken GRI standartların uyup uymadıkları sorulmuştur. Katılımcılardan SRU2, SRU4 ve SRU6 sürdürülebilirlik raporu hazırlarken GRI standartlarına uyduklarını, SRU1, SRU5 ve SRU7 ise bu standartların henüz yeni olduğunu ve uymaya çalıştıklarını söylemiştir. Katılımcılardan sadece SRU3 şirketlerine ait sürdürülebilirlik raporlarının GRI standartları ile uyumsuz olduğunu söylemiştir.

Tablo 19, katılımcı şirketlerin sürdürülebilirlik raporlama ve standartları konusundaki olumlu yaklaşımlarını yansıtarak, sürdürülebilirlik alanında giderek artan bir farkındalık ve taahhüt seviyesini yansıtmaktadır. Şirketlerin konu hakkındaki farkındalığı, bu şirketlerin sürdürülebilirlik performanslarını izlemek ve paydaşlarına daha şeffaf bir şekilde iletmek için GRI Standartlarını etkin bir şekilde kullanma niyetinde olduklarını göstermektedir.

Aşağıda SRU'ların konu ile ilgili görüşlerinden bazılarına yer verilmiştir:

"Şirketimiz sürdürülebilirlik raporu hazırlarken mümkün olduğunca GRI standartlarına uymaya çalışmaktadır." SRU1

"Biz şirket olarak GRI standartlarına uygun hareket ediyoruz. Bu durumu da sürdürülebilirlik raporumuzda özellikle belirtiyoruz." SRU2

"Bence henüz GRI standartlarına uygun raporlar hazırlanmıyor, standartlar ve sürdürülebilirlik kavramı yeni bir süreç ilerleyen süreçlerde tüm şirketler hızlı bir uyum süreci yaşayacaktır." SRU3

"GRI standartlarına uygun sürdürülebilirlik raporları hazırlamak, oldukça önemlidir. GRI standartları, sürdürülebilirlik raporlaması için uluslararası kabul görmüş bir çerçeveyi temsil eder. Bu standartlara uygun raporlar, şirketlerin etkinliklerinin ve etkilerinin şeffaflaştırılmasını sağlar, bu da paydaşların ve yatırımcıların bilinçli kararlar almasına yardımcı olur. Ancak burada altını çizilmesi

gereken bir konu var; o da raporlamanın standart olması kadar verilen bilgilerin doğru olmasının önemi ve yine belirtilen hedeflerin ve çalışmaların takibi. Yalnızca GRI ya da benzeri bir standarda uyum tek başına yeterli değildir.” SRU4

“Sürdürülebilirlik raporlarının GRI standartlarına uygun olarak hazırlanması bence çok önemlidir, gelecek nesillere yaşanabilir bir çevre sunulabilmesi için bunu bugünden yapmalıyız.” SRU5

“Evet GRI standartlarını duydum. İşletmelerin çevresel, sosyal ve ekonomik etkilerine yönelik rapor hazırlarken global olarak kabul edilmiş standartlardır.” SRU6

“Sürdürülebilirlik raporlarının GRI standartlarına göre hazırlanması oldukça önemlidir, çünkü GRI standartları dünyada kabul gören en yaygın standartlardır. Türkiye’de hazırlanan sürdürülebilirlik raporlarında bu standartlara uyulması, şirketlere küresel anlamda bir entegrasyon katkısı sağlar.” SRU7

Tablo 23. Türkiye’de Hazırlanan Sürdürülebilirlik Raporlarının GRI Standartlarına Uygunluğu Hakkında Görüşler

Katılımcı	Türkiye’de Sürdürülebilirlik Raporların GRI Standartlarına Uyumluluğu
SRU1	Uyumlu değil
SRU2	Uyumlu
SRU3	Uyumlu değil
SRU4	Uyumlu
SRU5	Uyumlu değil
SRU6	Uyumlu değil
SRU7	Uyumlu değil

Tablo 20, Katılımcıların Türkiye’de hazırlanan sürdürülebilirlik raporlarının GRI standartlarına uygun hazırlanıp hazırlanmadığı hakkındaki görüşlerini içermektedir. Katılımcılar genellikle şirket olarak kendilerinin uyduğunu fakat genel olarak Türkiye’de hazırlanan sürdürülebilirlik raporlarının GRI standartları ile uyumlu olmadığını belirtmişlerdir. Katılımcıların çoğunluğu, uyumsuzluğunu nedeni olarak, GRI standartlarının Türkiye’de henüz yeni olmasını göstermişlerdir. Aşağıda SRU’ların Türkiye’de hazırlanan sürdürülebilirlik raporlarının GRI standartlarına uygunluğu ile ilgili görüşlerinden bazılarını yer verilmiştir:

“Bence henüz GRI standartlarına uygun raporlar hazırlanmıyor, standartlar ve sürdürülebilirlik kavramı yeni bir süreç ilerleyen süreçlerde tüm şirketler hızlı bir uyum süreci yaşayacaktır.” SRU3

“Bence uygun değil. Çünkü sürdürülebilirlik raporu hazırlama işlemi mevzuatı zorunluluktan yapılıyor, GRI standartları rapor hazırlarken zorunlu tutulmadığı için GRI standartlarına uyulmuyor.” SRU5

“Bence Türkiye’de hazırlanan sürdürülebilirlik raporları henüz başlangıç noktasında ve GRI standartlarına uygun olduğunu düşünmüyorum.” SRU7

Çalışmanın bu aşamasında katılımcılara, sürdürülebilirlik raporu hazırlarken GRI standartlarının yeterli olup olmadığı ve sürdürülebilirlik raporu hazırlarken farklı uluslararası standartları ihtiyaç durumu sorulmuştur ve verilen cevaplarla alt temalar oluşturulmuştur. Aşağıdaki Tablo 21, bu alt temaları göstermektedir.

Tablo 24. Sürdürülebilirlik Raporu Hazırlarken GRI Standartlarının Yanı sıra Diğer Uluslararası Standartların Kullanılması İle İlgili Alt Temalar

Temalar	Alt Temalar
Sürdürülebilirlik Raporlamasında, GRI standartlarının yanı sıra Diğer Uluslararası Sürdürülebilirlik Standartlarının Kullanılması	GRI standartlarının yeterli görülmesi
	İçeriği daha güçlü standartlar getirilmesi
	Katılımcının diğer uluslararası standartlar hakkında yetersiz bilgiye sahip olması
	İşletmenin alanına uygun farklı standartların kullanılması
	Şirketin sektörü, hedef kitlesi, boyutu ve özgül faktörlere bağlı olarak standartlar seçilmesi
	Yeni standartlar getirilmesi

Katılımcıların GRI standartlarının yanı sıra uluslararası diğer sürdürülebilirlik standartlarının kullanımı hakkındaki görüşlerinden bazıları şu şekildedir:

“GRI standartları yeterli değil. Çok genel ifadeler kullanılmış ancak içerik olarak zayıf ben yeni standartların geleceğini düşünüyorum.” SRU2

“Evet, uygun olabilir. GRI dışında, SASB (Sustainability Accounting Standards Board) veya TCFD (Task Force on Climate-related Financial Disclosures) gibi diğer standartlar da kabul görmüş ve etkinlikleri belgelendirilmiştir. Hangi standartların seçileceği, şirketin endüstrisi, boyutu, hedef kitleyi ve diğer özgül faktörlere bağlıdır.” SRU4

“Şu aşamada GRI standartları yeterlidir. Ancak sürekli gelişen küresel piyasalarda yeni oluşan şartlara uygun standartların getirilmesi doğru olacaktır.” SRU7

Çalışmamızın GRI standartları kategorisinde bir diğer tema ise Türkiye’de GRI standartlarının; tanıtım, teşvik, hibe, sübvansiyon, danışmanlık ve eğitim konularında

ilgili bakanlığın faaliyetleri hakkında katılımcıların görüşleri ile ilgilidir. Aşağıdaki Tablo 22’de bu konu ile ilgili alt temalar gösterilmektedir.

Tablo 25. Türkiye’de GRI Standartlarının Tanıtılması ve Uygulanmasına Yönelik Resmi Kuruluşların Faaliyetlerini Gösteren Alt Temalar

Temalar	Alt Temalar
Türkiye’de İlgili Bakanlığın ve Diğer Kuruluşların GRI Standartlarının Uygulanması ve Tanıtılmasına Yönelik Olarak Faaliyetlerinin Varlığı	Standartlarının tanıtılmasına yönelik faaliyetleri bulunması
	Kamu Gözetim Kurumu(KGK) tarafından eğitim verilmesi
	SPK’nın Sürdürülebilirlik Uyum İlkeleri’nin GRI standartlarını kapsamı
	Kamu tarafından danışmanlık ve teşvik verilmemesi
	Şirketin kendi öz kaynaklarıyla, GRI standartlarının uygulanması aşamasında danışmanlık desteği alması
	Bakanlığın GRI standartlarının uygulanmasına yönelik olarak eğitim desteği vermemesi
	Katılımcının resmi kurumların GRI standartlarına yönelik faaliyetlerinden bilgi sahibi olmaması
	Raporlama esnasında alanında uzman kişilerden veya akademisyenlerden destek alınması

Kamu kuruluşlarının GRI standartlarının uygulanmasına yönelik faaliyetlerine baktığımız Tablo 22’de katılımcılar genellikle olumsuz görüş belirtmişlerdir:

SRU1: GRI standartları ile ilgili olarak bakanlığın veya diğer resmi kuruluşların verdiği destek hakkında bilgi sahibi olmadığını, bu standartların uygulanmasına yönelik olarak şirketin finanse ettiği bir danışmanlık firmasından hizmet aldıklarını söylemiştir.

SRU2: Resmi kurumlardan herhangi bir danışmanlık veya teşvik almadıklarını ancak KGK tarafından verilen eğitim desteklerinden faydalandıklarını belirtmiştir. SPK’nın “Sürdürülebilirlik Uyum İlkeleri’nin” genel olarak GRI standartlarını kapsadığını ifade etmiştir.

SRU3: Resmi kurumların GRI standartları konusunda aktif faaliyeti olmadığını daha fazla eğitim vermesi gerektiğini belirtmiştir.

SRU4: Türkiye’de sürdürülebilirlik raporlamasına yönelik teşvikler olduğunu ancak GRI standartlarına özel teşvik olmadığını iddia etmiştir.

SRU5: GRI standartlarına yönelik teşvik verilmesinin öneminden bahsetmiş, resmi kurumların verdiği destekler hakkında bilgisi olmadığını söylemiştir. Ayrıca resmi kurumlar tarafından düzenlenecek ihalelerde GRI standartlarını uygulayan şirketlere öncelik verilmesinin önemini vurgulamıştır.

SRU6: Diğer katılımcıların aksine GRI standartlarının tanıtımına ve uygulanmasına yönelik olarak ilgili bakanlık ve yerel yönetimlerden destek aldıklarını söylemiştir.

SRU7: İlgili bakanlığın gerekli tanıtım ve bilgilendirmeyi yaptığını tahmin ettiğini ancak raporların hazırlanması ve nitelikli bir içeriğin oluşturulabilmesi için alanında uzaman kişilerden ve akademisyenlerden destek alınması gerektiğini ileri sürmüşlerdir.

Çalışmamızın GRI standartları kategorisinde ki son teması, katılımcıların GRI standartları ile ilgili olarak bakanlık ve diğer yetkili kuruluşlardan beklentilerinin neler olduğu üzerinedir. Aşağıda Tablo 23’de katılımcıların görüşleriyle oluşturulan alt temalar gösterilmektedir.

Tablo 26. Şirketlerin GRI Standartları İle İlgili Olarak Resmi Kuruluşlardan Beklentilerini Gösteren Alt Temalar

Temalar	Alt Temalar
GRI Standartları İle İlgili Olarak İlgili Bakanlık ve Diğer Yetkili Kurumlardan Beklentiler	Şirketlere mevzuatsal olarak daha fazla esneklik sunulması
	GRI standartlarına uygun sürdürülebilirlik raporu hazırlayanlara daha uygun kredi verilmesi
	Rapor içeriği konusunda belirli bir çerçeve oluşturma
	Eğitimler verilmesi ve zorunlu tutulması
	Danışmanlık hizmeti sunulması
	Farkındalık oluşturulması
	Şirketlere rapor hazırlarken rehberlik edecek örnekler sunma
	Şirketler için standartlara uyumun ihale ön şartı kabul edilmesi

Tablo 23’de görüşme yapılan SRU’ların GRI standartları ile ilgili olarak resmî kurumlardan beklentileri ele alınmıştır. Genel olarak katılımcılar; GRI standartları ile ilgili olarak Eğitim, esneklik, kredi kolaylığı, danışmanlık hizmeti, içeriğin güçlendirilmesi ve ihale katılım şartı gibi taleplerde bulunmuşlardır. Aşağıda bu konu ile ilgili olarak katılımcı görüşlerinden bazılarına yer verilmiştir:

“Şirketler bu konuda mevzuatı olarak çok fazla kısıtlanıyor. Şirketler zorunlu olarak bunu hazırlamak zorunda kalıyor. Şirketlere bu konuda daha fazla esneklik sunulabilir.” SRU1

“Standartları uygularken çok fazla örnek bulunmamaktadır. Daha fazla açıklayıcı bilgi sunulmalı. Hesaplamalara yönelik örnekler verilebilir.” SRU2

“Yetkili kurumların GRI standartları konusunda eğitimler düzenlemesi, danışmanlık hizmetleri sunması, bu standartlara uyumluluk için finansal teşvikler sağlaması, farkındalık yaratma faaliyetlerinde bulunması ve şirketlere bu standartlara

Yarı yapılandırılmış görüşme forumlarına katılımcıların verdiği cevaplara oluşturulan kelime bulutunda yer alan ve en çok tekrarlanan kelimeler ve tekrarlanma sıklığı aşağıda Tablo 24’de gösterilmiştir.

Tablo 27. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formunda En Çok Tekrar Edilen 20 Kelime

Sıra No	Kelimeler	Tekrarlanma Sayısı	(%)
1	Sürdürülebilirlik	139	3,77
2	Şirket	99	2,69
3	Standartlar	85	2,30
4	GRI	82	2,22
5	Raporlama	69	1,87
6	Rapor	37	1,00
7	Türkiye	19	0,51
8	Sosyal	18	0,49
9	Bakanlık	16	0,43
10	Uyumlu	15	0,40
11	Faaliyet	14	0,38
12	Borsa	13	0,35
13	Eksiklik	12	0,33
14	Toplumsal	12	0,33
15	Uluslararası	12	0,33
16	Hukuki	11	0,30
17	Teşvik	11	0,30
18	Çevresel	10	0,27
19	Eğitim	9	0,24
20	Profesyonel	9	0,24

Katılımcıların verdikleri cevaplar dikkate alındığında; en çok kullanılan kelime %3.77 ile ‘sürdürülebilirlik’ kelimesi olurken onu %2,69 ile şirket ve %2,30 ile standartlar kelimesi takip etmektedir.

4.3. BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Çalışmamızın analiz kısmı, GRI tarafından hazırlanan sürdürülebilirlik raporlama ilkeleri ile BIST’te yer alan sağlık şirketlerinin hazırladığı sürdürülebilirlik raporlarının karşılaştırılması ve yarı yapılandırılmış görüşme formlarına SRU’ların verdikleri cevapların değerlendirmesini esas aldığı için bulguların değerlendirilmesi de bu iki aşamaya göre yapılmıştır.

4.3.1. Sürdürülebilirlik Raporlarına Ait Bulguların Değerlendirilmesi

Sürdürülebilirlik raporlarını analiz etmek üzere BIST'teki sağlık şirketleri tarafından hazırlanan sürdürülebilir raporları-sürdürülebilirlik uyum raporları ile GRI sağlık göstergeleri ve GRI konsolide veri seti ile karşılaştırma yapılmış farklılıklar ortaya konmaya çalışılmıştır. Benzerlikler ve farklılıklar ortaya konmak üzere elde edilen bulgular içerik analizine tabi tutulmuştur.

İçerik analizini gerçekleştirebilmek için öncelikle kodlama, kategori ve tema aşamaları belirlenmiştir. Çalışmada BIST'teki sağlık şirketleri BSS olarak kodlanmıştır. Analiz aşamasında kullanılacak kategorilerde GRI'nın sağlık sektörü için hazırladığı konu başlıklarındaki kategoriler esas alınarak, kategoriler; çevresel, ekonomik, sosyal ve diğer kategoriler olarak belirlenmiştir.

Belirlenen kategorilere yönelik temalar ise şu başlıklarda oluşturulmuştur.

- **Çevresel Kategori:** Atık yönetimi, biyoçeşitlilik, emisyonlar, enerji yönetimi, malzeme temin koşulları ve su yönetimidir.
- **Ekonomik Kategori:** Endirekt ekonomik etkiler
- **Sosyal Kategori:** Çalışma hayatı, iş sağlığı ve güvenliği, yolsuzlukla mücadele ile ürün ve hizmet kalitesi
- **Diğer Kategori:** Kurumsal yönetim, siyasal sorumluluk ve halk sağlığı hizmetinin etkinliği olarak belirlenmiştir.

Belirlenen bu kategori ve temalar, borsada faaliyet gösteren sağlık şirketlerinin düzenlediği sürdürülebilirlik raporlarında kullanım sıklığı ve GRI'nın sürdürülebilirlik raporları ile karşılaştırılması CATMA 7 programı kullanılarak analiz edilmiştir.

Bu kısımda elde edilen ilk bulgular BSS'lerin hazırladığı sürdürülebilirlik raporlarındaki en çok kullanılan kelimeler ile GRI'nın sağlık şirketleri için hazırladığı sağlık kültür göstergelerinde en çok kullanılan kelimelerin karşılaştırılmasıdır. GRI'de en çok atıf alan kelimeler; sağlık, işletme, çalışan, raporlama ve işçilerle ilgilidir. BSS'lere ait sürdürülebilirlik raporlarında en çok atıf alan kelimeler ise; sürdürülebilirlik, yönetim, sağlık, çalışan ve toplumdur. İki grup incelendiği zaman sağlık ve çalışan kavramlarının iki grupta da en çok atıf alan kelimeler arasında yer aldığı görülmektedir. Farklılıklarda ise Türkiye'deki raporlarda çevresel kategorideki kavramlara daha fazla yer verildiği, GRI'ye nazaran ekonomi kavramlarına daha az yer verildiği görülmektedir. İki grupta da sosyal kategori en çok atıf alan kavramları içermektedir.

En çok kullanılan ilk 100 kelimenin karşılaştırılmasından sonra, GRI konsolide veri seti ile BSŞ'lerin hazırladıkları sürdürülebilirlik raporları kategori ve tema bazlı en çok atıf alan benzerlikler ve farklılıklar belirlenerek uyum seviyeleri ortaya konmaya çalışılmıştır. Burada yapılan içerik analizi sonucu ortaya çıkan bulgular aşağıdaki gibidir.

4.3.1.1. Ekonomi Kategorisindeki Bulguların Değerlendirilmesi

GRI konsolide veri setinde ekonomi kategorisinde en çok atıf alan kavramlar; 1154 atıf sayısı, %39 ile kalkınma ve 870 atıf sayısı %29 atıf yüzdesi ile ekonomi kavramlarıyken, Türkiye'de hazırlanan raporlarda ise en çok atıf alan kavramlar, verimlilik ve risk yönetimi kavramlarıdır. Bu kavramlar haricinde ekonomi kavramları bakımından GRI ve BIST'te ki sağlık şirketlerinin düzenlediği sürdürülebilir raporları doğrusal bir eğilim göstermiştir. Bu kategoride GRI ile en uyumlu şirketler; BSŞ1 ve BSŞ8'dir.

4.3.1.2. Çevresel Kategoride Bulguların Değerlendirilmesi

Çevresel kategori esas alınarak yapılan karşılaştırmada, GRI'nin hazırladığı konsolide veri setinde en çok atıf alan tema 4.031 atıf sayısı, %1,37 atıf yüzdesi ile malzeme temin koşulları temasıdır. Türkiye'de hazırlanan raporlarda çevresel kategoride en çok atıf alan temalar; malzeme temin koşulları, enerji yönetimi ve atık yönetimi temalarıdır. Türkiye'deki şirketlerin çevresel kategoride, GRI ile en uyumlu oldukları tema biyoçeşitlilik teması ve GRI ile en uyumlu şirket ise BSŞ5'tir.

4.3.1.3. Sosyal Kategoride Bulguların Değerlendirilmesi

Sosyal kategori hem GRI'de hem de BSŞ'lerde tüm kategoriler arasında en çok atıf sayısına sahip temaları bünyesinde barındırmaktadır. GRI konsolide veri setine göre en çok atıf alan tema; 5.448 atıf sayısı ve %1,84 atıf yüzdesi ile yolsuzlukla mücadele temasıdır. GRI'ye bu kategoride en çok yaklaşan BSŞ'ler ise % 1,80 ile BSŞ2 ve %1,95 ile BSŞ7'dir. Türkiye'de hazırlanan raporlarda sosyal kategoride en çok atıf alan temalarda GRI'nin aksine ilk sırayı iş sağlığı ve güvenliği teması almakta, yolsuzlukla mücadele ise 2. Sırada yer almaktadır. Sosyal kategoride, GRI ile en uyumlu şirket ise BSŞ3'tür.

4.3.1.4. Diğer Kategorisinde Yer Alan Bulguların Değerlendirilmesi

Karşılaştırmanın yapıldığı son kategori diğer kategorisidir. Bu kategori de GRI konsolide veri setine göre en çok atıf alan tema; 4.734 atıf sayısı ve %1,60 atıf sayısı ile halk sağlığı ve hizmet etkinliği temasıdır. GRI'ye bu kategoride en çok yaklaşan şirket % 1,83 atıf yüzdesi ile BSŞ7'dir. Bu kategoride GRI ile BSŞ'ler tam uyum göstermiştir. GRI'de de, BSŞ'ler de en çok atıf alan tema halk sağlığı ve etkinliği temasıdır.

4.3.2. Görüşme Formlarına Ait Bulguların Değerlendirilmesi

Sürdürülebilirlik raporlarına ait bulgular değerlendirildikten sonra, yarı yapılandırılmış görüşme formlarına SRU'ların verdikleri cevaplara ilişkin bulguların değerlendirilmesi aşamasına geçilmiştir.

4.3.2.1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine Ait Bulguların Değerlendirilmesi

Yarı yapılandırılmış görüşme formunu cevaplayan SRU'larının demografik özelliklerine bakıldığı zaman dördü kadın, üçü erkek toplam yedi katılımcının görüşme formunu yanıtladığı görülmektedir. SRU'ların en az lisans mezunu olmak üzere beş kişinin yüksek lisans mezunu olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların sağlık sektöründeki deneyimleri 1-40 yıl aralığında geniş bir zaman aralığı içerdiği ve çoğunluğunun sürdürülebilirlik yöneticisi olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Demografik özelliklerden sonra katılımcıların cevaplarına istinaden kategoriler, temalar ve alt temalar oluşturulmuştur. Belirlenen kategoriler ve temalara ilişkin bulgular aşağıda değerlendirilmiştir.

4.3.2.2. Sürdürülebilirlik Kavramına İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi

SRU'lar sürdürülebilirlik kavramının vazgeçilmez bir anlayışı içerdiği ve şirketlerin ve dünyamızın sürekliliği ve gelecek nesillere aktarılması konusunda hayati bir öneme sahip olduğunu belirtmişlerdir. Çevresel ve sosyal anlamda sürdürülebilirliğin önemini ortaya koymuşlardır.

4.3.2.3. Sürdürülebilirlik Raporlamasına İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi

Katılımcılar tarafından sürdürülebilirlik raporlamasına ilişkin bulgular, sürdürülebilirlik kavramına nispeten daha kapsamlı ele alınmıştır. Katılımcıların görüşlerine göre elde edilen bulgular şöyledir:

1) Sürdürülebilirlik raporları; enerji, su ve atık yönetimi, sosyal sorumluluk, iş güvenliği, risk yönetimi, entegre raporlama, istihdam, şirket hedefleri ve performans temalarını içermelidir.

2) Sürdürülebilirlik raporları; paydaşların şirketle ilgili verilere ulaşması, müşterilerin şirket ürünleri hakkında bilgi sahibi olması, şirkete risk analiz imkanı sunması, marka değerini artırması, bütçede şeffaflık sağlaması, şirkete istikrar katması, kaynakların iyi değerlendirilerek maliyetleri düşürmesi anlamında olumlu etkileri vardır.

3) Kanuni zorunluluk, yatırımcı talebi, şirket politikası, çevresel ve toplumsal bakış açısı ve şirketin uluslararası normlara uyma isteği şirketleri sürdürülebilirlik raporu hazırlamaya yönlendirir.

4) Yeterli eğitim verilmemesi, içeriğin zayıf kalması ve standartların güncellemesinde hızlı hareket edilmemesi katılımcılar tarafından eksiklikler olarak belirlenmiştir.

5) Karbon ayak izinin azaltılması, şirketin yeşil politikalara yönelmesi ve çevresel konularda hassasiyet kazanma sürdürülebilirlik raporlamasının çevresel etkileri olarak görülmektedir.

4.3.2.4. Borsa İstanbul'a Ait Bulguların Değerlendirilmesi

Bu kategoride katılımcılara, şirketlerinin BIST'te yer almasının sürdürülebilirlik raporu hazırlama açısından önemli olup olmadığı sorulmuştur. Elde edilen bulgulara göre, SRU'lar genellikle borsada faaliyet göstermeseler de sürdürülebilirlik raporu hazırlayacaklarını ancak BIST'te sürdürülebilirlik raporu düzenlemenin zorunlu olmasının da rapor hazırlamayı daha ciddi hale getirdiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca BIST'te faaliyet gösterdikleri için sürdürülebilirlik raporu hazırlayan şirketler, yabancı yatırımcı açısından yatırım yapılabilir kabul edilmekte ve bu raporları hazırlayan

şirketlerin daha şeffaf olduğu düşüncesi oluşmakta bu durum, şirketler açısından bir avantaj olarak değerlendirilmektedir.

4.3.2.5. GRI Standartlarına İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi

Son kategoride katılımcıların GRI standartları hakkındaki bilgi düzeylerini ölçmek üzere sorular yöneltilmiştir. Katılımcıların tamamı GRI standartlarını daha önce duyduklarını ve bilgi sahibi olduklarını söylemiştir. Sürdürülebilirlik raporu hazırlarken GRI standartlarına uyumun önemli olup olmadığı sorusuna SRU3 hariç katılımcıların tamamı GRI standartlarına uyumun önemli olduğunu ve şirketlerinin GRI standartlarına uymaya çalıştığını belirtmiştir. Bu bulgulara göre şirketlerin büyük çoğunluğunun, GRI standartları hakkında yeterli farkındalık ve bilgi düzeyine sahip olduğu görülmektedir.

Katılımcılar kendi şirketlerin GRI standartlarına uygun hareket etmeye çalıştığını söylerken, Türkiye’de şirketlere ait sürdürülebilirlik raporlarının GRI standartlarına uyum sağlayamadığını düşündüklerini söylemişlerdir. Bunun nedenini de bu standartların Türkiye’de yeni olmasına bağlamışlardır.

Katılımcılara yöneltilen bir diğer soru ise sürdürülebilirlik raporu hazırlarken, GRI standartlarına ilaveten başka standartların kullanılmasının gerekliliğine yöneliktir. Katılımcılar genellikle GRI standartlarını yeterli görmüştür. Bu cevaplarda genellikle diğer uluslararası standartlar hakkında yeterli bilgiye sahip olmamalarının etkisinin olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca farklı sektörlere farklı standartların getirilebileceğini açıklamışlardır.

Katılımcıların büyük çoğunluğu GRI standartlarının tanıtılması, teşvik edilmesi hususunda ilgili kamu kuruluşlarının yetersiz kaldığını düşünmektedir. Genel olarak katılımcılar kamu kuruluşlarından GRI standartları ile ilgili olarak; Eğitim, esneklik, kredi kolaylığı, danışmanlık hizmeti, içeriğin güçlendirilmesi ve ihale katılım şartı gibi taleplerde bulunmuşlardır.

Katılımcıların verdiği cevaplara göre oluşturulan kelime bulutunda SRU’lar en çok sürdürülebilirlik, şirket, GRI standartları ve raporlama kavramlarına atıfta bulunmuşlardır.

SONUÇ

Bu çalışma, Borsa İstanbul'da (BIST) işlem gören sağlık sektörü şirketlerinin sürdürülebilirlik raporlarının Küresel Raporlama Girişimi (GRI) standartlarıyla karşılaştırılmasını ele almıştır. Çalışmada BIST'te yer alan sağlık şirketlerinin GRI raporlama standartlarına uyum düzeyi belirlenmeye çalışılmıştır. GRI ve BIST'teki şirketlerin sürdürülebilirlik raporlamasındaki farklılıklarını görmek üzere iki aşamalı bir analiz çalışması yapılmıştır.

Çalışmada nitel çalışma yöntemlerinden içerik analizi yapılarak sonuçlara ulaşılmıştır. Birinci aşamada; iki grup arasında karşılaştırma yapabilmek için sürdürülebilirlik raporları incelenmiş öncelikle kategoriler, temalar ve alt temalar belirlenmiştir. Karşılaştırma yapılacak temalar çevresel, ekonomik, sosyal ve diğer kategoriler olarak ortaya çıkmıştır.

Çevresel kategoride yapılan karşılaştırmada; GRI sürdürülebilirlik raporlamasında malzeme temelli temalar daha çok atıf alırken, BIST'te işlem gören sağlık şirketlerinde malzeme teması yanında, atık ve enerji yönetimi de önemli düzeyde atıf almıştır. Ekonomi kategorisinde GRI'de en çok atıf kalkınma teması alırken, BİSŞ'lerde en çok atıf verimlilik ve risk yönetimi temaları almıştır. Sosyal kategoride GRI'de yolsuzlukla mücadele teması ilk sırada yer alırken, BİSŞ'lerde en çok atıf iş sağlığı ve güvenliği teması almıştır. Diğer kategorisinde BİSŞ'ler ve GRI tam uyum sağlamıştır. İki grupta da en çok atıf alan tema halk sağlığı ve etkinliği teması almıştır. BİSŞ'lerin hazırladıkları raporlarda GRI'ye oranla ekonomi temelli kategori de yer alan temalar hakkında daha az bilgi verilirken, çevresel temalar daha öne çıkmıştır.

Çalışmanın analiz kısmının ikinci aşamasında BIST'te yer alan sağlık şirketlerinin sürdürülebilirlik uzmanları ve yöneticileri ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşme sonuçları ortaya konmuştur. Sürdürülebilirlik uzmanları, sürdürülebilirlik raporlaması ve GRI standartlarının, işletmelerin geleceğinde önemli bir rol oynayacağını ve şirketler için sadece bir gereklilik değil, aynı zamanda bir fırsat olacağını belirtmişlerdir. BIST'te işlem gören sağlık şirketlerinin, bu alandaki gelişmelerde öncü rol almaları gerektiğini ifade etmişlerdir.

Sürdürülebilirlik uzmanları, iyi bir sürdürülebilirlik raporunun işletmeye ait; enerji, atık, su ve risk yönetimi, iş sağlığı güvenliği, şeffaflık ve performans konularını içermesi

gerektiğini söylemişlerdir. Şirketlerin sürdürülebilirlik raporlamasına uyum sağlamasının, uluslararası piyasalarda işlem gören yatırımcıları işletmeye yatırıma teşvik etmesi açısından önemli olduğu, sürdürülebilirlik odaklı tüketici ve yatırımcıların ilgisini çekebileceği, şirketlerin sadece finansal başarıları değil, aynı zamanda çevresel ve sosyal etkileri hakkında da bilgi sahibi olmak isteyen birçok paydaşın beklentilerine yanıt verebileceğini iddia etmişlerdir. Ayrıca sürdürülebilirlik konusundaki güçlü performansın, şirketi rakiplerine karşı daha rekabetçi hale getireceğini ifade etmişlerdir.

Sürdürülebilirlik uzmanları, GRI'ye uyum sağlamanın ve GRI'ye uyumlu sürdürülebilirlik raporu hazırlamanın sağlık şirketleri için uluslararası normlara uyum sağlama, veri toplama, ölçümleme ve raporlama süreçlerini standartlaştırma, şirketlerin sürdürülebilirlik performanslarını izleme, şirketlerin çevresel, sosyal ve kurumsal yönetim başlıklarında daha fazla derinlemesine analiz yapma böylece daha şeffaf ve karşılaştırılabilir raporlar sunma imkânı sağlayacağını söylemişlerdir.

Görüşme yapılan sürdürülebilirlik uzmanları, şirketlerinin GRI'ye uyumlu sürdürülebilirlik raporları hazırlamaya çalıştığını ancak sektörün genelinde GRI standartlarına uyumlu sürdürülebilirlik raporu hazırlandığına inanmadıklarını belirtmişlerdir. Bunun nedenini ise BIST'in sürdürülebilirlik raporu hazırlamayı zorunlu tutarken, GRI standartlarına uyumlu sürdürülebilirlik raporu hazırlamanın şirket insiyatifine bırakılması, sektörde bu konuda yeterli yetkinlikte personel olmaması, ek maliyetler oluşturması, veri toplamanın zorluğu ve karmaşıklığı, sürdürülebilirlik raporlaması konusunda yetkili kamu kuruluşlarının yeterli bilgilendirme ve eğitimleri vermemesi ve kamu tarafından bu konuyu teşvik edici uygulamaların ortaya konmaması olarak gösterilmiştir.

Katılımcılarla yapılan görüşmeler sonucunda; BIST'te işlem gören sağlık şirketlerinin GRI standartlarına uyum düzeylerini artırmak için:

- Sürdürülebilirlik raporu hazırlayan şirketlere yeterli eğitimin verilmesi,
- Sürdürülebilirlik raporu hazırlayan işletmelere yönelik teşvik, danışmanlık ve uygun kredi verilmesi,
- GRI standartlarına yönelik tanıtımların verilmesi, standartlarla ilgili güncellemelerin zamanında bildirilmesi,
- Sürdürülebilirlik raporu hazırlarken işletmelere esneklik sunulması,
- Türkiye'de uygulanan standartların daha genel bir çerçeveye yerleştirilmesi,

- Standartların uygulanmasına yönelik daha fazla örnek sunulması,
- Standartların şirketler tarafından zorunlu olarak değil benimsenerek hazırlanmasının sağlanması önerilerinde bulunmuştur.

Ayrıca katılımcılar GRI standartlarının yanı sıra diğer uluslararası standartlar hakkında bilgi sahibi olmak ve entegre raporlamaya geçiş sürecinin başlatılmasını da istemişlerdir. Bundan sonra yapılacak çalışmalar sağlık şirketlerinin entegre raporlama hususundaki bilgileri, bu tür rapor hazırlamanın önemi ve sağlık şirketlerinin sürdürülebilirlik raporu hazırlarken entegre raporlama kurallarına uygun hareket edip etmediği hususunda olabilir. Bir diğer çalışma önerisi olarak, Türkiye’de yayınlanan sürdürülebilirlik raporlarında çevresel kategori başlığı altında atık yönetimine önem verilmesinin nedenlerinin araştırılması olabilir.

KAYNAKÇA

- Abeysekera, I. (2022). A framework for sustainability reporting. *Sustainability Accounting, Management and Policy Journal*, 13(6), 1386-1409.
- Adams, C., ve Narayanan, V. (2007). The standardization of sustainability reporting. D. Gibassier ve J. Unerman (Ed.) içinde, *Sustainability accounting and accountability*, (s. 70-85). NewYork: Routledge Publishing.
- Adamu, A. I., & Tyasari, I. (2022). Social sustainability reporting and board structures in the healthcare industry. *Indonesian Journal of Sustainability Accounting and Management*, 6(1), 24-33.
- Akbaş, F. (2022). Sürdürülebilirlik uyum çerçeve raporu ve bist'te işlem gören bankalar üzerine bir inceleme. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 7(Ek), 13-26.
- Akdoğan, A. ve Cingöz, A. (2009). Kurumsal itibar ve kriz yönetimi: kurumsal itibarı korumada kriz iletişiminin rolü. H. Sümer ve H. Pernsteiner (Ed.) içinde, *Kriz yönetimi*. (s. 3-33). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Akgül, U. (2010). Sürdürülebilir kalkınma: uygulamalı antropolojinin eylem alanı. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Antropoloji Dergisi*, 24, 133-164.
- Aksoy, F. (2019). İşletmelerde sürdürülebilirlik raporlama çerçeveleri. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 21(2), 324-346.
- Aktan, C. C., ve Börü, D. (2007). Kurumsal sosyal sorumluluk. *Kurumsal sosyal sorumluluk: İşletmeler ve sosyal sorumluluk*, İGİAD Yayını, 7-25.
- Abu Al-Haija, E., Kolsi, M. C., & Kolsi, M. C. C. (2021). Corporate social responsibility in Islamic banks: to which extent does Abu Dhabi Islamic bank comply with the global reporting initiative standards?. *Journal of Islamic Accounting and Business Research*, 12(8), 1200-1223.
- Alada, A., Gürpınar, E. ve Budak, S. (1993). Rio konferansı üzerine düşünceler. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, (3-4-5), 93-108.
- Alp, İ., Öztel, A. ve Köse, M. S. (2015). Entropi tabanlı MAUT yöntemi ile kurumsal sürdürülebilirlik performansı ölçümü: bir vaka çalışması. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(2), 65-81.

- Altınay, T. A. (2016). Entegre raporlama ve sürdürülebilirlik muhasebesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25, 47-64.
- Altun, N. (2017). *Küresel sürdürülebilirlik raporlama ilkeleri çerçevesinde finansal olmayan bilgilerin raporlanması: finansal hizmetler sektörü üzerine bir çalışma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.
- Altuntaş, C. ve Türker, D. (2012). Sürdürülebilir tedarik zincirleri: sürdürülebilirlik raporlarının içerik analizi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(3), 39-64.
- Aracı, H. ve Yüksel, F. (2016). Şeffaflık ve hesap verilebilirliğin sağlanmasında sürdürülebilirlik raporları: BİST Sürdürülebilirlik endeksindeki şirketlerin sürdürülebilirlik raporlarının incelenmesi. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 18 (Özel Sayı-1); 103-131.
- Aras, G. ve Crowther, D. (2016). *The durable corporation: Strategies for sustainable development*. CRC Press.
- Argüden, Y. (2007). Kurumsal sosyal sorumluluk C.C. Aktan (ed.). içinde, *Kurumsal sosyal sorumluluk, işletmeler ve sosyal sorumluluk*. (s. 37-44). İstanbul: İGİAD Yayınları.
- Atabay, E. (2019). Kurumsal sürdürülebilirlik raporları ve güvence denetimi: türkiye'de grı rehberine göre raporlama yapan firmalar üzerinde bir araştırma. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 21(4), 904-922.
- Atasel, Ü. O. Y. (2023). GRI 400 Sosyal standartlar serisi kapsamında bıst sürdürülebilirlik endeksi'nde bir araştırma. *Financial Analysis/Mali Cozum Dergisi*, 33(179), 1425-1455.
- Aydemir, E. (2012). *Hastanelerde kurumsal sosyal sorumluluk raporlaması: bir vak'a çalışması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aydın, N. (2021). "Coca Cola markası ve sürdürülebilirlik", *International Academic Social Resources Journal*. 6(31), 1893-1900.
- Ayyıldız, H. ve Genç, K. Y. (2008). Çevreye duyarlı pazarlama: Üniversite öğrencilerinin çevreye duyarlı pazarlama uygulamaları ile ilgili tutum ve davranışları üzerine bir araştırma. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(2), 505-527.

- Ballou, B., Heitger, D. ve Landes, C. (2006). The rise of corporate sustainability reporting: a rapidly growing assurance opportunity. *Journal of Accountancy*, 202(6), 65-74.
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır?. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388.
- Bansal, P. (2005). Evolving sustainably: A longitudinal study of corporate sustainable development. *Strategic Management Journal*, 26(3), 197-218.
- Battal, Ü. (2018). Sürdürülebilirlik raporlaması ve entegre raporlama: Türk Hava Yolları ve güney afrika hava yolları incelemesi. *Muhasebe ve Vergi Çalışmaları Dergisi*, 11(3), 393-424.
- Bayhantopçu, E. ve Özuyar, PG (2021). Sürdürülebilir üniversitelerin yönetim-strateji çalışmaları ve iletişim için karşılaştırma bazlı bir yaklaşım önerisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (45), 396-412.
- Berniak-Woźny, J., ve Kwasek, A. (2020). Sustainability reporting practices in the healthcare products sector—the case of Europe and North America. *Comparative Economic Research. Central and Eastern Europe*, 23(2), 69-86.
- Beyazyol, E. ve Ataman, B. (2023). Sürdürülebilirlik raporlaması ve BIST sürdürülebilirlik endeksine tabi şirketlerde bir araştırma. *Öneri Dergisi*, 18(59), 110-145.
- Boran, T. (2023). Kurumsal sosyal sorumluluk ve sürdürülebilirlik raporlamasında küresel standartlara yönelik kavramsal bir inceleme. *Kritik İletişim Çalışmaları Dergisi*, 5(2), 56-77.
- Bowers, B. J. (2021). An exploration of health and safety information in sustainability reports based on GRI 403 occupational safety and health 2018 guidelines. *Sustainability and Climate Change*, 14(2), 92-102.
- Brown, B. J., Hanson, M. E., Liverman, D. M. ve Merideth, R. W. (1987). Global sustainability: Toward definition. *Environmental Management*, 11(6), 713- 719.
- Bulut Dönmez, Ö. (2013). *Kentsel sürdürülebilirlik için yerel gündem 21: Samsun örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Calace, D. (2016 Temmuz 23). Battle of giants: GRI vs SASB vs IR. *GreenBiz*, Erişim adresi: [www. greenbiz. com/article/battle-giants-gri-vs-sasb-vs-ir](http://www.greenbiz.com/article/battle-giants-gri-vs-sasb-vs-ir)

- Campopiano, G. ve De Massis, A. (2015). Corporate social responsibility reporting: A content analysis in family and non-family firms. *Journal of Business Ethics*, 129 (3), 511-534.
- CDP (2019). *CDP Türkiye en iyi uygulamalar kitapçığı* (2012). Carbon disclosure project (CDP). Erişim adresi: <https://cdpturkey.sabanciuniv.edu/tr/content/hakk%C4%B1m%C4%B1zda>
- Cherapanukorn, V. ve Focken, K. (2014). Corporate Social Responsibility (CSR) and Sustainability in Asian Luxury Hotels: Policies, practices and standards. *Asian Social Science*, 10(8), 198.
- Costanza, R. ve Patten, B. C. (1995). Defining and predicting sustainability. *Ecological Economics*, 15(3), 193-196.
- Cvelbar, L. K. ve Dwyer, L. (2013). An importance–performance analysis of sustainability factors for long-term strategy planning in Slovenian Hotels. *Journal of Sustainable Tourism*, 21(3), 487-504.
- Demir, M. K. ve Açar, S. (2011). Kaynaştırma eğitimi konusunda tecrübeli sınıf öğretmenlerinin görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(3), 719-732.
- Demircioğlu, E. N. ve Ever, D. (2019). Sürdürülebilirlik Muhasebesinin Teorik Açıdan İncelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 28(3), 59-72.
- Dempsey, N., Bramley, G., Power, S. ve Brown, C. (2011). The Social dimension of sustainable development: Defining urban social sustainability. *Sustainable Development*, 19(5), 289-300.
- Dereköy, F. (2018). Entegre raporlama uygulamalarının uluslararası entegre raporlama çerçevesi bağlamında değerlendirilmesi. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 16(32), 589-608.
- Dey, C. ve Burns, J. (2010). Integrated reporting at novo nordisk. Hopwood, A. & Unerman, J. (Eds.). *Accounting for Sustainability*, 215-232, London: Routledge.
- Dilling, P. F. (2010). Sustainability reporting in a global context: What are the characteristics of corporations that provide high quality sustainability reports-an empirical analysis. *International Business ve Economics Research Journal*, 9(1), 19-30.

- Dissanayake, D., Tilt, C. ve Qian, W. (2019). Factors influencing sustainability reporting by Sri Lankan companies, *Pacific Accounting Review*, Vol. 31 No. 1, s. 84-109.
- Dolcini, M., Brambilla, A., Gola, M., ve Capolongo, S. (2023). Health and well-being key performance indicators in corporate sustainability disclosure. A review of sustainability reports from a sample of major European companies. *Acta Biomed*, 94(S3), 1-13, e2023132-e2023132.
- Dunn, P. ve Sainty, B. (2009). The relationship among board of director characteristics, corporate social performance and corporate financial performance. *International Journal of Managerial Finance*, 5(4), 407-423.
- Eccles, R. G. ve Krzus, M. P. (2010). One Report: Integrated Reporting for a Sustainable Strategy. John Wiley & Sons.
- Efe, A. (2023). Entegre ve akıllı raporlama gerekliliklerine göre kalkınma ajansları raporlama sürecinin analizi, *İzmir Yönetim Dergisi*, 4(2), 1-21.
- Ekerkil, V. ve Göde, M. Ö. (2017). Küresel raporlama girişimi (GRI) standartlarına göre seçilen otellerin sürdürülebilirlik raporlarının analizi ve değerlendirilmesi. *Business and Economics Research Journal*, 8(4), 859-871.
- Erdemir, B. (2018). *Sürdürülebilir turizm kapsamında destinasyonların fiziksel ve psikolojik taşıma kapasitesi: pamukkale hierapolis ören yeri örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Ergün, T., Çobanoğlu, N. (2012). Sürdürülebilir kalkınma ve çevre etiği. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(1), 97-123.
- Ernst & Young (EY). (2014), *Sustainability Reporting: The Time is Now*, Ernst & Young, London.
- Erol, M. ve Ayboğa, H. (2021). İktisadi açıdan kurumsal sürdürülebilirlik süreci ve raporlaması. *Uluslararası Beşeri ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi*, 5(2), 115-124.
- Ertan, Y. (2018). Türkiye’de sürdürülebilirlik raporlaması (2005-2017). *Journal of Accounting and Taxation Studies*, 11(3), 463-478.
- Ertuğrul, F. (2008). Paydaş teorisi ve işletmelerin paydaşları ile ilişkilerinin yönetimi. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (31), 199-223.

- Eysenbach, G. ve Köhler, C. (2002). How do consumers search for and appraise health information on the world wide web? Qualitative study using focus groups, usability tests, and in-depth interviews. *BMJ*, 324(7337), 573-577.
- Fidan, Z. ve Şentürk, Z. A. (2017). Kurumsal sosyal sorumluluk (KSS) çalışmalarının da işbirliği: Akbank, Garanti Bankası ve Türkiye İş Bankası Üzerine Bir Değerlendirme. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 9(4), 40-65.
- Gao, Y. (2011). CSR in an emerging country: a content analysis of CSR reports of listed companies. *Baltic Journal of Management*, 6(2), 263-291.
- Garsten, C. ve Jacobsson, K. (2011). Transparency and legibility in international institutions: the UN Global Compact and post-political global ethics. *Social Anthropology*, 19(4), 378-393.
- Gedik, Y. (2020). Sosyal, ekonomik ve çevresel boyutlarla sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir kalkınma. *Uluslararası Ekonomi Siyaset İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 3(3), 196-215.
- Gedikli, E. Y. ve Gökırmak, H. (2021). Katılım bankacılığı ve sürdürülebilirlik. *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*, 16(1), 75-93.
- Gençoğlu, Ü. G. ve Aytaç, A. (2016). Kurumsal sürdürülebilirlik açısından entegre raporlamanın önemi ve bıst uygulamaları. *Muhasebe ve Finansman Dergisi* (72), 51-66.
- Gerekan, B. ve Bulut, E. (2018). Sürdürülebilir sosyal sorumlulukta üç boyutlu raporlama: Türkiye'de sürdürülebilirlik raporu yayınlayan bankalar üzerine bir araştırma. *Sosyal Bilimler Metinleri*, 2018(1), 80-88.
- Ghosh, B. (2012). Understanding development: Theory and practice. B. Ghosh (Ed.) içinde *Discourses on Development*, (27-48). Jaipur: Rawat Publication.
- Gladwin, T. N., Kennelly, J. J. ve Krause, T. S. (1995). Shifting paradigms for sustainable development: Implications for management theory and research. *Academy of management Review*, 20(4), 874-907.
- Global Reporting Initiative (2024). *Legislation and Regulation*. Erişim adresi: <https://www.globalreporting.org/public-policy/legislation-and-regulation/>
- Golob, U. ve Bartlett, J. L. (2007). Communicating About corporate social responsibility: A comparative study of CSR reporting in Australia and Slovenia. *Public Relations Review*, 33(1), 1-9.

- Gray, R. ve Milne, M. (2002). Sustainability reporting: Who's kidding whom?. *Chartered Accountants Journal of New Zealand*, 81(6), 66-70.
- GRI (2013, Ekim 23). *Sustainability topics for sectors: What do stakeholders want to know?* Healthcare Equipment and Supplies/ Healthcare Providers and Services, and Healthcare Technology Global Reporting Initiative Research & Development Series. Erişim adresi: <https://www.globalreporting.org/reporting/sector-guidance/TopicsResearch/Pages/default.aspx>
- GRI-G4 Sürdürülebilirlik Raporlaması Klavuzu (2014). Global Reporting Initiative (GRI).
- Gümrah, A. (2018). *Türkiye’de sürdürülebilirlik raporlaması ve rapor kalitesi: BİST sürdürülebilirlik endeksinde bir uygulama*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.
- Gündoğdu, H. G. ve Aytekin, A. (2022). İklim Değişikliği, Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar Bağlamında Çok Kriterli Bir Değerlendirme. *İnsan Ve İnsan*, 9(33),
- Gürlük, S. (2010). Sürdürülebilir Kalkınma Gelişmekte Olan Ülkelerde Uygulanabilir mi?. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 5(2), 85- 99.
- Hahn, R. (2013). ISO 26000 and the standardization of strategic management processes for sustainability and corporate social responsibility. *Business strategy and the environment*, 22(7), 442-455.
- Harris J.M. (2000). *Basic principles of sustainable development*. Global Development and Environment Institute, Boston-Somerville: Tufts University.
- Holcomb, J. L., Upchurch, R. S. ve Okumus, F. (2007). Corporate social responsibility: what are top hotel companies reporting?. *International Journal Of Contemporary Hospitality Management*, 19(6), 461-475.
- Hongming, X., Ahmed, B., Hussain, A., Rehman, A., Ullah, I., ve Khan, F. U. (2020). Sustainability reporting and firm performance: The demonstration of Pakistani firms. *Sage Open*, 10(3), 1-12. <https://doi.org/10.1177/2158244020953180>
- Hoşkara, E. (2007). *Ülkesel koşullara uygun sürdürülebilir yapım için stratejik yönetim modeli*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Hussey, D. M., Kirsop, P. L. ve Meissen, R. E. (2001). Global reporting initiative guidelines: an evaluation of sustainable development metrics for industry. *Environmental Quality Management*, 11(1), 1-20.
- ISEA (1999 Ekim 23). *Assurance Standard 1000 (AA1000s) Framework*. London: Institute of Social and Ethical Accountability (ISEA). Erişim adresi: <https://intersindical.com/pdf/AA1000.pdf>
- İçigen, E. T., Çevik, B. ve Doğan, O. (2016). Türkiye’de faaliyet gösteren uluslararası konaklama işletmelerinin sosyal sorumluluk uygulamalarının incelenmesi. *Mediterranean Journal Of Humanities*, 6(2), 299-310.
- İşseveroğlu, G. (2021). Sürdürülebilir Sigortacılık İçin Sürdürülebilirlik Açıklamaları: BİST Sigorta Şirketleri Faaliyet Raporlarının İçerik Analizi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (92), 47-60.
- Jackson, A., Boswell, K. ve Davis, D. (2011). Sustainability and triple bottom line reporting–what is it all about. *International Journal of Business, Humanities and Technology*, 1(3), 55-59.
- Jamali, D. (2006). Insights into triple bottom line integration from a learning organization perspective. *Business Process Management Journal*, 12(6), 809- 821.
- Jones, P., Comfort, D. ve Hillier, D. (2016). Managing Materiality: a Preliminary Examination of the Adoption of the New GRI G4 Guidelines on Materiality Within the Business Community. *Journal of Public Affairs*, 16(3), 222-230.
- Kadioğlu, C.T. ve Gürsoy, İ. (2021). Yeşil pazarlama örnekleri ve yeşil aklama stratejileri Ş. Karabulut (Ed.) içinde, *Pazarlama ve organizasyon perspektifinden kuramlar ve tartışmalar*, (s. 109-130). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Karaman, Z. (2016). Afet yönetimine giriş ve Türkiye’de örgütlenme. Z. Kahraman ve A. Asuman (Ed.), *Bütünleşik afet yönetimi* (s. 1-36). İzmir: İlkem Yayınları.
- Kavut, L. (2010). Kurumsal yönetim, kurumsal sosyal sorumluluk ve çevresel raporlama: İmkb 100 şirketlerinin çevresel açıklamalarının incelenmesi. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme İktisadi Enstitüsü Yönetim Dergisi*, 21(66), 9-43.
- Kaya, H. P. (2015). Entegre raporlama sisteminin ortaya çıkış sebepleri ve şirketlere sağlayacağı faydalar. *Muhasebe Ve Denetime Bakış*, 15(45), 113-130.

- Kaypak, Ş. (2011). Küreselleşme sürecinde sürdürülebilir bir kalkınma için sürdürülebilir bir çevre. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2011(1), 19-33.
- Keskin, E. ve Örgün, E. (2015). Kelime ilişkilendirme testi aracılığıyla sürdürülebilir turizm olgusunun kavramsal analizi: Ürgüp Örneği. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 3(1), 30-40.
- Keleş, D. (2023). Birleşmiş Milletler (BM) sürdürülebilir kalkınma amaçları çerçevesinde Türkiye’de sürdürülebilirlik raporlaması: BİST’e kote edilmiş bazı holding işletmeleri üzerine bir araştırma. *İşletme Akademisi Dergisi*, 4(3), 257-270.
- Kıray, A. ve Kaplan, M. (2022). *Teknolojik dönüşüm, işletme ve ekonomi*. Ankara: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Kim, L., Rhou, Y., Uysal, M. ve Kwan, N. (2017). An examination of the links between corporate social responsibility (CSR) and its internal consequences. *International Journal Hospital Management*, 61, 26–34.
- King, A., Bartels, W., McKenzie, M. ve Austin, E. (2015). Currents of change: the KPMG survey of corporate responsibility reporting 2015. *Netherlands: KPMG*.
- Kocamış, T. U. ve Yıldırım, G. (2016). Sustainability reporting in Turkey: Analysis of companies in the BIST sustainability index. *European Journal of Economics and Business Studies*, 2(3), 41-51.
- Kolk, A. (2004). A decade of sustainability reporting: developments and significance. *International Journal of Environmental and Sustainable Development*, 3(1), 51-64.
- Konyalılar, N. (2018). Sürdürülebilir otel paradigmasının, turizm işletmelerinde uygulanabilirliği üzerine bir araştırma. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(2), 91-107.
- Kumar, M. ve Joshi, P. (2022). A systematic literature review of sustainability indicators in sustainability reporting. *International Journal of Sustainable Design*, 4(3-4), 253-284.
- Kuşat, N. (2012). Sürdürülebilir işletmeler için kurumsal sürdürülebilirlik ve içsel unsurları. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(2), 227-242.

- Küçükaycan, D. (2022). Sürdürülebilirlik muhasebesi ve raporlamasının kamu mali yönetimindeki öneminin teorik açıdan incelenmesi. *Denetışim* (25), 116-130.
- Lee, S. ve Heo, C. Y. (2009). Corporate social responsibility and customer satisfaction among us publicly traded hotels and restaurants. *International Journal of Hospitality Management*, 28(4), 635-637.
- Lune, H. ve Berg, B. L. (2017). *Qualitative research methods for the social sciences*. London: Pearson Publishing.
- Luo, Y. (2005). Corporate governance and accountability in multinational enterprises: concepts and agenda, *Journal of International Management*, (11): 1-18.
- Malan, D. (2017). Health metrics for corporate reporting. *The Journal of Corporate Citizenship*, 68, 118-134.
- Marsden, C. (2000). The new corporate citizenship of big business: Part of the solution to sustainability?. *Business and Society Review*, 105(1), 8-25.
- Martin, M. (1995). Chestnut Hill--A sustainable community profile [Roots]. *Places*, 9(3), 30-37.
- Mebratu, D. (1998). Sustainability and sustainable development: historical and conceptual review. *Environmental Impact Assessment Review*, 18(6), 493-520.
- Medrado, L. ve Jackson, L. A. (2016). Corporate nonfinancial disclosures: An illuminating look at the corporate social responsibility and sustainability reporting practices of hospitality and tourism firms. *Tourism and Hospitality Research*, 16(2), 116-132.
- Mejia, A. B., Barrero, M. S. R. ve Hernández, P. I. (2023). Sustainability reports as drivers of social responsibility in healthcare companies. *Revista de la Facultad de Ciencias Económicas y Empresariales (FACE)*, 23 (3), 103-120.
- Meyer, H. P. (2011). Sustainability and biotechnology. *Organic Process Research & Development*, 15(1), 180-188.
- Milne, M. J. ve Gray, R. (2013). W (h)ither ecology? the triple bottom line, the global reporting initiative, and corporate sustainability reporting. *Journal of Business Ethics*, 118 (1), 13-29.
- Mızık, E. T., ve Yiğit Avdan, Z. (2020). Sürdürülebilirliğin temel taşı: Ekolojik ayak izi. *Doğal Afetler ve Çevre Dergisi*, 6 (2), 451-467.

- Moneva, J. M., Archel, P. ve Correa, C. (2006). GRI and the camouflaging of corporate unsustainability. *In Accounting Forum*, 30 (2), 121-137.
- Moravcikova, K., Stefanikova, L. ve Rypakova, M. (2015). CSR reporting as an important tool of CSR communication. *Procedia Economics and Finance*, 26, 332-338.
- Morhardt, J. E., Baird, S. ve Freeman, K. (2002). Scoring corporate environmental and sustainability reports using GRI 2000, ISO 14031 and other criteria. *Corporate Social Responsibility And Environmental Management*, 9(4), 215-233.
- Nemli, E. (2004). *Sürdürülebilir kalkınma: Şirketlerin çevresel ve sosyal yaklaşımları*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- OECD (2004 Kasım 23). *Principle of corporate governance* (2004). organisation for economic co-operation and development (OECD). Erişim adresi: <https://www.oecd.org/corporate/ca/corporategovernanceprinciples/31557724.pdf>
- Oğuz, R. B. (2020). *Sürdürülebilirlik raporlaması ve Türkiye’de Faaliyet gösteren konaklama işletmelerinin sürdürülebilirlik raporlarının GRI standartlarıyla karşılaştırmalı analizi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Onay, A. (2015). Sürdürülebilir kalkınma, kurumsal sürdürülebilirlik ve sürdürülebilirlik raporlaması. *Elektronik Mesleki Gelişim ve Araştırma Dergisi*, 3(3), 105-118.
- Onocak, D., Demir, M. ve Köse, Ö. (2023). BİST'te işlem gören sigorta şirketlerinin sürdürülebilirlik raporlarının içerik analizi ile değerlendirilmesi. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (Dicle Üniversitesi'nin 50. Yılına Özel 50 Makale), 32, 368-394.
- Oruç, M. (2020). Entegre raporlama ve sürdürülebilirlik raporlaması: Karşılaştırmalı analizi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.
- Öğünç, H. (2021). BİST 100 endeksindeki şirketlerin sürdürülebilirlik raporlarının sektörler açısından incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 24(2), 340-351.
- Öktem, B. ve Karabınar, S. (2022). SASB raporu yayınlayan şirketlerin finansal başarısızlıkları ile sürdürülebilirlik raporları arasındaki ilişkinin analizi. *İstanbul İktisat Dergisi - Istanbul Journal of Economics*, 72(2), 823-845.

- Önce, S., Onay, A. ve Yeşilçelebi, G. (2015). Corporate sustainability reporting and situation in Turkey, *Journal of Economics, Finance and Accounting*, 2(2), 230-252.
- Öntaş, T., Atmaca, T. ve Kaya, B. (2017). Sınıf öğretmeni adaylarının uygulama deneyimlerinin mesleki sosyalizasyon süreci olarak incelenmesi. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 550-577.
- Özdemir, Z. ve Pamukçu, F. (2016). Kurumsal sürdürülebilir raporlama sisteminin Borsa İstanbul sürdürülebilirlik endeksi kapsamındaki işletmelerde analizi. *Mali Çözüm Dergisi*, 314, 13-35.
- Özdemir, M. (2010). Nitel veri analizi: Sosyal bilimlerde yöntem bilim sorunsalı üzerine bir çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 323-343.
- Özerhan, Y. ve Sultanoğlu, B. (2018). Sürdürülebilirlik raporu kapsamında çevresel bilgilerin raporlanması ve güvence denetimi. *Muhasebe ve Denetim Bakış*, 17(53), 55-76.
- Özgüç, E. (2009). Kurumsal sosyal sorumluluk uygulamaları kapsamında IMKB-30 endeksi şirketleri. *Sermaye Piyasası Kurulu Araştırma Raporu*, 30.
- Özgür, ME (2017). Nüfus dinamikleri, çevre ve sürdürülebilirlik. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 15(1), 1-26.
- Özmete, E. (2010). Sosyal hizmette sürdürülebilir kalkınma anlayışı: kavramsal analiz. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 22(22), 79-90.
- Öztekin, C. A. (2021). Sürdürülebilir yaşam rehberi. *Journal of Management Theory and Practices Research*, 2(2), 178-181.
- Pamukçu, N. (2016). *Kurumsal sürdürülebilirliğin sağlanmasında bütçe yönetimi ve bir uygulama* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Perrini, F. (2005). Building a european portrait of corporate social responsibility reporting. *European Management Journal*, 23(6), 611-627.
- Prizzia, R. (2007). Sustainable development in an international perspective. In Kivi V. Thai, Dionne Rahm, Jerrell D. Coggburn (Ed.) içinde, *Handbook of Globalization and the Environment* (19-40). Boca Raton F.L: CRC Press.

- Punitha, S. ve Rasdi, R. M. (2013). Corporate social responsibility: adoption of green marketing by hotel industry. *Asian Social Science*, 9(17), 79.
- Pusak, S. (2014). *Türkiye'de kurumsal sosyal sorumluluk üzerine bir araştırma; şirketlerin periyodik yayınlanan kurumsal sosyal sorumluluk raporlarının içerik analizi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Rattalino, F. (2018). Circular advantage anyone? Sustainability-driven innovation and circularity at Patagonia, Inc. *Thunderbird International Business Review*, 60(5), 747-755.
- Roca, L. C. ve Searcy, C. (2012). An analysis of indicators disclosed in corporate sustainability reports. *Journal of Cleaner Production*, 20(1), 103- 118.
- Rosenbaum, M. (1993). Sustainable design strategies. *Solar Today;(United States)*, 7(2).
- Saban, M., Küçüker, H. ve Küçüker, M. (2017). Kurumsal sürdürülebilirlik ile ilgili raporlama çerçeveleri ve sürdürülebilirlik raporlamasında muhasebenin rolü. *İşletme Bilimi Dergisi*, 5(1), 101-115.
- Sallan Gül, S. ve Kahya Nizam, Ö. (2021). Sosyal bilimlerde içerik ve söylem analizi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (42), 181-198.
- Sarikaya, M. ve Kara, F. Z. (2007). Sürdürülebilir kalkınmada işletmenin rolü: kurumsal vatandaşlık. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 14(2), 221-233.
- Sarikaya, M. ve Oruç, İ. (2010). Kurumsal itibar oluşturmada stratejik işbirliği olarak işletme-STK ilişkisi. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 95-102.
- Saygılı, E., Gören Yargı, S., ve Erginer, D. (2020). Halka açık şirketlerin sürdürülebilirlik raporları analizi: Borsa İstanbul'da bir uygulama. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 27(2), 239-261.
- Schaltegger, S., Bennett, M. ve Burritt, R. (2006). Sustainability accounting and reporting: development, linkages and reflection. An introduction. *In Sustainability accounting and reporting* (pp. 1-33). Dordrecht: Springer Netherlands..
- Schwartz, K. M., Wright, K. N., Richards, E. G., King, L. P. VE Park, A. J. (2022). Sustainability in healthcare: A call to action for surgeons and healthcare leaders. *Journal of Minimally Invasive Gynecology*, 29(9), 1040-1042.
- Shin, KY. (2014). *Corporate social responsibility*. In: corporate social responsibility reporting in China. Springerbriefs in business. Springer, Berlin, Heidelberg

- Sözbilir, M. (2009). Nitel veri analizi. Retrived from <http://fenitay.files.wordpress.com/2009/02/1112-nitel-arac59ftc4b1rmada-veri-analizi.pdf> on, 17, 2014.
- Şahin, Z., Çankaya, F. ve Karakaya, A. (2018). Sürdürülebilirlik raporlarının yıllara ve sektörlere göre analizi, *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 20(17), 17-32.
- Şahin, Z., ve Çankaya, F. (2018). Türkiye’de GRI rehberi’ne göre hazırlanan sürdürülebilirlik raporlarının içerik analizi. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 20(4), 860-879.
- Şahin, A. ve Ergün, B. (2021). Finansal sürdürülebilir büyüme oranı ve finansal oranlar: borsa istanbul imalat sanayi üzerinde bir araştırma. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 10(1), 172–197
- Şimşek, O. ve Tunalı, H. (2022). Yeşil finansman uygulamalarının sürdürülebilir kalkınma üzerindeki rolü: *Türkiye Projeksiyonu. Ekonomi Ve Finansal Araştırmalar Dergisi*, 4(1), 16-45.
- Tamer, G. (2019). Sağlık kuruluşlarında sürdürülebilirlik; özel sağlık kuruluşlarında bir araştırma, (Ed). Gülmez, İ. ve Sevim, D., *Sağlık Bilimleri Örnek Araştırmalar İçinde* (s. 485-498). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Taşdemir, B. (2017). *Sürdürülebilirlik raporları kapsamında kurumsal sosyal sorumluluğun finansal performans üzerine etkisi: BİST sürdürülebilirlik endeksinde bir araştırma* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.
- Thompson, P. ve Zakaria, Z. (2004). Corporate social responsibility reporting in Malaysia. *Journal of Corporate Citizenship*, 13(2004), 125-136.
- Toker, K., ve Çınar, F. (2018). Sağlık sektöründe kurumsal sürdürülebilirlik yönetimi ve İstanbul Avrupa yakasındaki hastaneler üzerine bir araştırma, *International Journal of Social and Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 5(16), 46-51.
- Tsai, W. H., Hsu, J. L., Chen, C. H., Lin, W. R. ve Chen, S. P. (2010). An integrated approach for selecting corporate social responsibility programs and costs evaluation in the international tourist hotel. *International Journal of Hospitality Management*, 29(3), 385-396.

- Tuğaç, Ç. (2023). Birleşmiş Milletler sürdürülebilir kalkınma amaçları'nın gerçekleştirilmesinde yapay zeka uygulamalarının rolü. *Sayıştay Dergisi*, 34(128), 73-99.
- Turhan, G. D., Özen, T., ve Albayrak, R. S (2018). Kurumsal sürdürülebilirlik kavramı, stratejik önemi ve sürdürülebilirlik performansı ölçümü: Literatür Çalışması. *Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 9(1), 17-37
- Tüm, K. (2014). Kurumsal sürdürülebilirlik ve muhasebeye yansımaları: sürdürülebilirlik muhasebesi. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 5(1), 58-81.
- Türkden, K. D. ve Kuşay, Y. (2022). Sürdürülebilirlik uygulamalarının sosyal medya iletişiminde kullanımı: Bankacılık sektörü özelinde bir değerlendirme. *Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi* (39), 216-239.
- Türnüklü, D. A. (2000). Eğitimbilim araştırmalarında etkin olarak kullanılabilir nitel bir araştırma tekniği: Görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 24(24), 543-559.
- Tüyen, Z. (2020). İşletmelerde sürdürülebilirlik kavramı ve sürdürülebilirliği etkileyen etmenler. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(37), 91-117.
- Unerman, J. (2008). Strategic reputation risk management and corporate social responsibility reporting. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 21(3), 362-364.
- Uzpak, B. D. (2019). *Halka açık konaklama şirketlerinde sürdürülebilirlik uygulamaları: Borsa İstanbul sürdürülebilirlik endeksi 'nde yer alan şirketler ile karşılaştırmalı bir analiz* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Ültay, E., Akyurt, H. ve Ültay, N. (2021). Sosyal bilimlerde betimsel içerik analizi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*(10), 188-201.
- Van Marrewijk, M. (2003). Concepts and definitions of csr and corporate sustainability: Between agency and communion. *Journal of Business Ethics*, 44(2-3), 95-105.
- Wagner, R. ve Seele, P. (2017). Uncommitted deliberation? discussing regulatory gaps by comparing GRI 3.1 to GRI 4.0 in a political CSR perspective. *Journal of Business Ethics*, 146(2), 333-351.
- WCED, S.W.S. World commission on environment and development. *Our Common Future*, 17(1), 1-91.

- Wiersum, F.K. (1995). 200 years of sustainability in forestry: Lessons from history. *Environmental Management*, 19(3), 321-329.
- Willis, A. (2003). The role of the global reporting initiative's sustainability reporting guidelines in the social screening of investments. *Journal of Business Ethics*, 43(3), 233-237.
- Wilson, M. (2003). Corporate sustainability: What is it and where does it come from?.
- Yakar Pritchard, G. ve Çalıyurt, K. T. (2021). Sustainability reporting in cooperatives. *Risks*, 9(6), 117.
- Yanık, S. ve Türker, İ. (2012). Sürdürülebilirlik ve sosyal sorumluluk raporlamasındaki gelişmeler (tümleşik raporlama). *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, (47), 291-308.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (1999). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (11 baskı: 1999-2018). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, U., Öner, Ş. (2003). Sürdürülebilir kalkınma yaklaşımının Türkiye'ye yansımaları: GAP'ta sürdürülebilir kalkınma ve yerel gündem 21. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 12(4), 6-27.
- Yılmaz, E. ve Bayrak Oğuz, R. (2020). Türkiye'deki konaklama işletmelerine ait sürdürülebilirlik raporlarının GRI raporlama standartlarıyla karşılaştırmalı analizi. *International Journal of Social and Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 7(54), 1381-1405.
- Yükçü, S. ve Fidancı, N. (2016). Sürdürülebilirlik maliyeti örneği olarak maden sahası restorasyonu. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 30 (3), 663-677.
- Yüksel, A. N. (2020). Nitel bir araştırma tekniği olarak: Görüşme, *International Social Sciences Studies Journal*, 6 (56), 547-552.
- Yüksel, F., Kayalı, C. ve Kayalı, N. (2018). "Sürdürülebilirlik raporlaması ve XBRL". *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 110-131.
- Zozik, A. ve Doğan, Z. (2022). Entegre raporlama ve güvence. Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 15(2), 361-385. <https://doi.org/10.25287/ohuiibf.1041514>.

Zozik, A. ve Doğan, Z. (2022). Kurumsal sürdürülebilirlik raporlamasına genel bir bakış. Y.A.Ünvan (Ed.) içinde, İşletme ve İktisadî Bilimler Metodoloji, Araştırma ve Uygulama (s. 1-28). Lyon: Livre de Lyon Publishing.

EKLER

EK 1. ORJİNALLİK RAPORU FORMU

ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ SAĞLIK YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI BAŞKANLIĞINA

Tarih: 03/06/2024

Tez Başlığı Sağlık Şirketlerine Ait Sürdürülebilirlik Raporlarının GRI Standartlarıyla Karşılaştırılması: BIST’te Bir Uygulama

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 135 sayfalık kısmına ilişkin, 20/05/2024 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda işaretlenmiş filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 2 ‘dir.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- ☒ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç
- 2- ☒ Kaynakça hariç
- 3- ☒ Alıntılar hariç/dâhil
- 4- ☒ 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Ardaahan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği’nde belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

03.06.2024

Adı Soyadı: Aran ERDEN
Öğrenci No: 21408500010
Ana Bilim Dalı: Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Programı: Sağlık Yönetimi
Statüsü: ☒ Yüksek Lisans ☐ Doktora

DANIŞMAN GÖRÜŞÜ VE ONAYI

Prof. Dr. Mehmet ARSLAN

Detaylı Bilgi: <https://www.ardahan.edu.tr/birim.aspx?id=1002003>

Telefon: 0-4782117522

Faks: 0-4782117523

E-posta: sbe@ardahan.edu.tr

EK 2. ETİK KURUL İZİN FORMU

T.C.
ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Rektörlük

Sayı : E-67796128-000-2300000456
Konu : Bilimsel Yayın ve Etik Kurul Kararı
(Doç.Dr. Mehmet ARSLAN)

04.01.2023

Sayın Doç. Dr. Mehmet ARSLAN

Danışmanı olduğunuz Yüksek Lisans Öğrencisi Arın ERDEN'in "**Borsa İstanbul'da Faaliyet Gösteren Sağlık Şirketlerinin Sürdürülebilirlik Raporlarının GRI Standartlarıyla Karşılaştırılması**" başlıklı tez çalışmanız ve bu tez çalışması kapsamındaki araştırmalarda uygulayacağınız yarı yapılandırılmış Görüşme soruları Üniversitemiz Etik Kurulu tarafından değerlendirilmiş olup, yapılan değerlendirme sonucu söz konusu çalışmanızın Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kriterlerine uygun olduğuna karar verilmiştir.

Bilgilerinize rica ederim.

Prof. Dr. Mustafa YILDIZ
Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu Başkanı

Bölge Değerlendirme Kodu: 7C3AVDP

Bu belgeye güvenli elektronik imza ile onaylanmıştır

Bölge Takip Adresi:

<https://uloyc.ardahan.edu.tr/IRMS/Record/ConfirmationPage/index>

Adres: Ardaahan Üniversitesi Yürütücü Kampüsü Rektörlük Hizmet Binası, Çarşıbaşı Mahallesi, Ardaahan

78002

Tel: 0478 2117575

e-Posta: uloyc@ardahan.edu.tr

Kayıt Adresi: ardahanuniv.edu.tr

Faks No: (0 478) 2117509

İnternet Adresi: www.ardahan.edu.tr

Bölge ismi:

Tel: 0478 2117575

Kayıt Adresi:

Etik Kurul Raporu No:

(0 478) 2117575

ÖZ GEÇMİŞ**Kişisel Bilgiler**

Adı Soyadı : Aran ERDEN

Doğum Yeri ve Tarihi :

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Kamu Yönetimi

Yüksek Lisans Öğrenimi : Sağlık Yönetimi

Bildiği Yabancı Diller :

Bilimsel Faaliyetleri :

İş Deneyimi

Stajlar :

Projeler :

Çalıştığı Kurumlar : QNB Finansbank A.Ş.

İletişim

E-Posta Adresi :

Tarih

Jüri Tarihi : 21.05.2024